

ទស្សនាវដ្តីនៃមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

វិស្វកម្ម ការពារ

- ◆ ទស្សនាវដ្តីនៃមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា
- ◆ សំណុំព័ត៌មានអំពីវិស្វកម្មការពារ : មរតកអតីតកាល និង ជីវិតបច្ចុប្បន្ន

ទស្សនាវដ្តីនៃមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

មាតិកា

◆ទស្សនបត្របបត្រមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា.....១

ផ្នែកឯកសារ

◆ចម្លើយសារភាពរបស់ ខែក ប៊ុន ហៅ ស៊ូ គណៈពាក់ទងថៃ.....៧

ផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រនិងការស្រាវជ្រាវ

◆សំឡេងពីស្រុកអន្លង់វែង.....១៨

◆សិក្សាពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមនៅ.....២៥

◆អ្នកដាំបាយនៅអង្គភាពក-៦.....២៧

◆ស្រុកកំណើតរបស់ នួន ជា នៅភូមិវត្តគរ.....២៩

◆ឈប់រៀនដើម្បីបម្រើសិល្បៈបដិវត្តន៍ តែបដិវត្តន៍.....៣១

◆បែកទាំងកុមារភាព.....៣៣

◆ត្រូវចង់ស្លាប់សេកដោយសារតែពេជ្ជបម្រើ.....៣៥

◆បែកម្តាយបីឆ្នាំ ចំណាំមុខម្តាយលែងបាន.....៣៧

◆ខ្សែសង្វាក់នៃការចាប់ខ្លួននៅក្រសួងការបរទេស.....៤១

ផ្នែកច្បាប់

◆តើច្បាប់អាចលប់លើនយោបាយដែរឬយ៉ាងណា.....៥៥

វេទនាពិភាក្សាសាធារណៈ

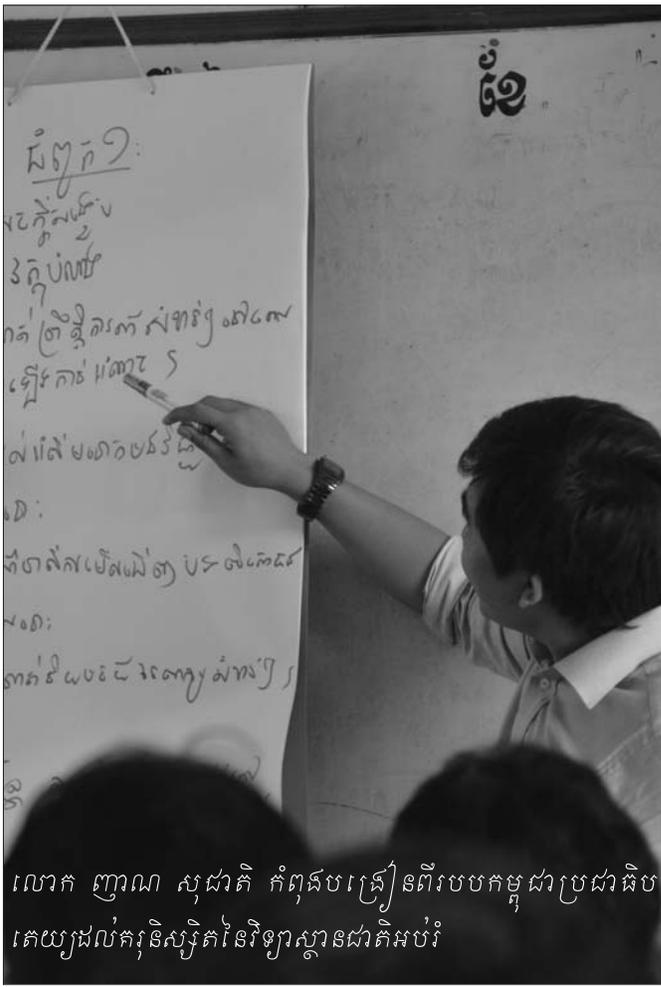
◆សេចក្តីសម្រេចលើការប្រព្រឹត្តខុសក្រមសីលធម៌.....៥១

◆ហេតុអ្វីបានជាត្រូវចាំបាច់ផ្សព្វផ្សាយពីកិច្ចដំណើរការ.....៥៥

ទំព័រស្រាវជ្រាវនៃក្រសួង

◆ស៊ីវិល ធួន : ដំណើរឆ្លងកាត់របបខ្មែរក្រហម.....៥៧

◆ប្រវត្តិអ្នកម្តាយ.....៦០

លោក ញាណ សុផាតិ កំពុងបង្រៀនពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដល់ករុនិស្សិតនៃវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ

រក្សាសិទ្ធិ

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា
អនុញ្ញាតឲ្យបោះពុម្ពផ្សាយដោយ
ក្រសួងព័ត៌មាននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ប្រកាសទេសរដ្ឋមន្ត្រីនិងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មាន
លេខ០២៧១ ពម/៧៧
ចុះថ្ងៃទី២២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៧
រូបថតឯកសារ: មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា
និងសារមន្ទីរឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ទ្វេលស្មើ

ទស្សនបច្ចុប្បន្នជាតិសម្រាប់តំបន់អន្លង់វែង

អន្លង់វែងគឺជាតំបន់ភ្នំព្រៃ ក្រោយបង្កសំរេបសំខ្មែរ ក្រហម ។ នាដំណាក់កាលចុងក្រោយ កងទ័ពខ្មែរក្រហមទាំង អស់បានមកដុតឃ្នាំងគ្នានៅតំបន់នេះដោយបង្កើតកងពលយ៉ាង ហោចណាស់ក៏ចំនួនប្រាំបួនដែរ ។ ប្រជាជនដែលរស់នៅតំបន់ អន្លង់វែងនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះភាគច្រើនគឺជាអតីតកម្មាភិបាល និងកងទ័ពខ្មែរក្រហម ព្រមទាំងសាច់ញាតិរបស់កម្មាភិបាល និង កងទ័ពទាំងនោះ ។ ប្រជាជនមួយចំនួនតូចគឺជាអ្នកចំណូលថ្មីដែល បានចូលមករស់នៅតំបន់អន្លង់វែងនាដើមទសវត្សរ៍៩០ ដើម្បីមក រស់នៅជាមួយអតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមដែលជាសាច់ញាតិ របស់ខ្លួន ។ បច្ចុប្បន្ននេះ អន្លង់វែងលែងជាតំបន់ដាច់ស្រយាល ទៀតហើយ ។ អន្លង់វែងបានផ្សារភ្ជាប់ជាមួយតំបន់ផ្សេងទៀតជា ច្រើនទូទាំងប្រទេស ក្នុងនោះមានផ្លូវសំខាន់ពីរខ្សែដែលភ្ជាប់ទៅ

កាន់តំបន់អន្លង់វែងគឺផ្លូវមកពីទីរួមខេត្តសៀមរាបនិងផ្លូវពីខេត្ត ព្រះវិហារ ព្រមទាំងមានច្រកអន្តរជាតិមួយទៅកាន់តំបន់ដាច់ ស្រយាលនៃខេត្តស៊ីសាកេត ប្រទេសថៃ ។

តំបន់អន្លង់វែងត្រូវបានគ្រប់គ្រងនិងដឹកនាំដោយអតីត លេខាភូមិភាគនិរតីរបស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យគឺ តាម៉ុក ដែលធ្លាប់ទទួលខុសត្រូវលើការបន្តទ្វេនៃអតីតកម្មាភិបាល ខ្មែរក្រហមជាច្រើននាក់ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៧ និង១៩៧៨ ។ ទោះបីជា តាម៉ុក មានឈ្មោះជាមនុស្សកាចសាហាវពីអតីតកាលក្តី នៅពេលដែលជួបជាមួយអ្នកស្រុកអន្លង់វែងនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ភាគច្រើនបានអះអាងថា តាម៉ុក ជាបុគ្គលដែលមានចិត្តសប្បុរស ម្នាក់ និងជាមេដឹកនាំដែលចូលខ្លួនយ៉ាងជិតជាមួយប្រជាជនសាមញ្ញ ដែលប្រជាជនទាំងអស់អាចប្រាស្រ័យទាក់ទងបានដោយផ្ទាល់

អ្នកភូមិ និងសិស្សានុសិស្ស ចូលរួមពិធីសម្ពោធពាក្យស្នាក់នៅវិទ្យាល័យអន្លង់វែងកាលពីថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២

យ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងសកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃ ។ តាម្នាក់ ធ្លាប់ជាមនុស្ស ដ៏ប៉ិនប្រសប់ម្នាក់ ដែលធ្វើអំពើកាប់សម្លាប់ដែលខ្មែរក្រហមបាន ប្រព្រឹត្តិ នៅក្នុងភូមិភាគនិរតីក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មិនមាន នៅក្នុងការចងចាំរបស់អ្នកស្រុកអន្លង់វែងទេ ។

ដោយការចងចាំមិនភ្លេចអំពីការកាប់សម្លាប់ដែលបានកើត ឡើងក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យពីឆ្នាំ១៩៧៥ដល់១៩៧៩ តើយើងអាចនិយាយទៅកាន់អតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមនិង កូនចៅរបស់អ្នកទាំងនោះ នៅតំបន់អន្លង់វែងដោយវិធីណា ? ម្យ៉ាងទៀត បច្ចុប្បន្នតំបន់អន្លង់វែងនិងតំបន់ផ្សេងទៀតទូទាំង ប្រទេសកំពុងតែមានសន្តិភាព ហើយប្រជាជននៅតំបន់អន្លង់វែង កំពុងតែមានអារម្មណ៍ថាខ្លួនឯងកំពុងតែមានកំហុសតើអ្នកស្រុក អន្លង់វែងត្រូវតែឆ្លើយតបយ៉ាងដូចម្តេចទៅនឹងជនរងគ្រោះនៃ របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងបដិវត្តន៍កុម្មុយនិស្តខ្មែរក្រហមដែល ខ្លួនធ្លាប់តែគាំទ្រអស់រយៈពេលជាងបីទសវត្សរ៍កន្លងមក តើប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមត្រូវតែនិយាយនិងបង្រៀនយ៉ាងដូច

ម្តេចសម្រាប់តំបន់អន្លង់វែង ? នេះហើយគឺជាដល់លំបាកដែល កំពុងតែប្រឈមមុខទៅនឹងបញ្ហាបង្រួបបង្រួមជាតិ នៅអន្លង់វែង សព្វថ្ងៃនេះ ។

ក្រោយពីបានជួបប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយប្រជាជន អន្លង់វែងជាច្រើនរយនាក់ យើងអាចយល់បានថា អ្នកស្រុក អន្លង់វែងមិនមានមោទកភាពនូវអ្វីដែលខ្លួនបានធ្វើក្នុងសម័យ ខ្មែរក្រហមនោះទេ តែផ្ទុយមកវិញ អ្នកស្រុកអន្លង់វែងបែរជាមាន អារម្មណ៍ថាខ្លួនបានសាងកំហុសនិងមានអារម្មណ៍ខ្មាសអៀន ។ អ្នក ស្រុកអន្លង់វែងបានបង្ហាញក្តីខកចិត្តនូវអ្វីដែលខ្លួនធ្លាប់ប្តេជ្ញាចិត្ត និងបូជាកម្លាំងកាយចិត្តដែលទីបំផុតទាំងអស់គ្នាមិនបានទទួលដល់ អ្វីទាំងអស់សម្រាប់ខ្លួនឯង ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត អ្នកស្រុកអន្លង់វែង ទាំងនោះបានការពារខ្លួនឯងដែលធ្លាប់គាំទ្របដិវត្តន៍ខ្មែរក្រហម ។ អ្នកខ្លះបានចូលជាមួយចលនាខ្មែរក្រហមដោយការបង្ខំតបង្ខំ ចំណែកអ្នកខ្លះទៀតចូលជាមួយចលនាខ្មែរក្រហមដោយស្ម័គ្រចិត្ត តែអ្នកទាំងនោះមិនដឹងថា បដិវត្តន៍ខ្មែរក្រហមនាំខ្លួនទៅរកការកាប់

អេង កុកថាយ (រូបឈរកាន់សៀវភៅ) កំពុងសំណេះសំណាលជាមួយអ្នកក្នុងពិធីសម្ពោធពាក្យស្នាក់នៅវិទ្យាល័យអន្លង់វែង

សម្រាប់នោះទេ ។ សម្រាប់កម្មាភិបាលនិងកងទ័ពខ្មែរក្រហមថ្នាក់ក្រោម គ្មាននរណាម្នាក់ដឹងថាមានរឿងអ្វីកើតឡើងទេនៅទីបញ្ចប់នៃបដិវត្តន៍ ។ អតីតកម្មាភិបាលនិងកងទ័ពខ្មែរក្រហមដែលបន្តការងារខ្មែរក្រហមក្រោយឆ្នាំ១៩៧៧ គឺដោយសារតែអ្នកទាំងនោះគេចពីការវាយប្រហារពីសំណាក់ទាហានវៀតណាម និងបានរត់គេចខ្លួនជាមួយទាហានខ្មែរក្រហមទៅនៅតំបន់ដែលខ្មែរក្រហមបោះទីតាំងនៅក្បែរព្រំដែនកម្ពុជា-ថៃ ។ ទាហានខ្មែរក្រហមខ្លះទៀតចង់ចុះចូលនិងត្រឡប់មករួមរស់ជាមួយរដ្ឋាភិបាលសម្តេចហ៊ុន សែន វិញដែរ តែមិនហ៊ានសម្រេចចិត្តដោយសារតែពួកម្តីសុវត្ថិភាពប្រពន្ធកូនរបស់ខ្លួនដែលកំពុងរស់នៅជាមួយខ្មែរក្រហម ។

ក្នុងចំណោមអ្នកស្រុកអន្លង់វែងទាំងអស់ មានមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលចំនួនពីររូបបានផ្តល់គំនិតនិងទស្សនយោបល់ដ៏ក្លរូបចាប់អារម្មណ៍ទាក់ទងទៅនឹងរបបខ្មែរក្រហម ។ យឹម ដាន់ណា អតីតប្រធានកងពលខ្មែរក្រហមមួយរូបដែលបានផ្តាច់ខ្លួនមករួមរស់ជាមួយរដ្ឋាភិបាលសម្តេច ហ៊ុន សែន ក្នុងឆ្នាំ១៩៧០ ហើយក្រោយមកបាន

ដើរតួនាទីជាអ្នកចរចាដ៏សំខាន់ម្នាក់ជាមួយរដ្ឋាភិបាលសម្តេច ហ៊ុន សែន បាននិយាយថា កាលពីទសវត្សរ៍៧០ មេដឹកនាំនិងកងទ័ពខ្មែរក្រហមខ្លះមានបំណងចង់ចរចានិងស្តុនរកដំណោះស្រាយសន្តិភាពចំពោះសង្គ្រាម ។ កាលនោះ អន្លង់វែងដែលធ្លាប់ជាតំបន់ប្រមូលផ្តុំខ្មែរក្រហមមួយបានជួបរឿងប្រេះឆាគ្នាជាបន្តបន្ទាប់ក្នុងបណ្តាប្រធានកងពលទាំងអស់ ។ ចលនាខ្មែរក្រហមនៅអន្លង់វែងបានបែកខ្ញែកជាពីរក្រុម ។ ក្រុមមួយគឺជាក្រុមរបស់ ប៉ុល ពត និងមេបញ្ជាការកងទ័ពរបស់គាត់ជាច្រើនរូបទៀតដូចជា តាសាន ឬតា០៦ និង តាសារឿន ឬតា០៥ជាដើម ។ អ្នកដែលនៅខាងប៉ុល ពត រួមបញ្ចូលទាំង នួន ជា និង ខៀវ សំផន ។ ចំណែកឯមួយក្រុមទៀតគឺក្រុមរបស់ តាម៉ុក, សុន សេន និងអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់ផ្សេងទៀត ។ ដោយសារតែរឿងបែកខ្ញែកទាំងនេះហើយដែលបង្កឲ្យមានការប្រយុទ្ធនិងការកាប់សម្លាប់គ្នាឯងកាលពីឆ្នាំ១៩៧៧និង១៩៧៨ ដែលបង្កឲ្យមានការសម្លាប់អតីតរដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ សុន សេន និងក្រសួងរបស់គាត់ទាំងមូលដែលមាន

រថយន្តដុំរាយវិទ្យុចល័តដែលជាអំណោយរបស់ប្រទេសចិនជូនចំពោះមេដឹកនាំរបស់ចលនាខ្មែរក្រហមកាលពីទសវត្សរ៍៧០ ។ សព្វថ្ងៃរថយន្តនេះត្រូវបានបោះបង់ចោលនៅក្បែរផ្ទះរបស់ តាម៉ុក នៅតំបន់អន្លង់វែង ។

សមាជិកចំនួន១១នាក់ ដែលការសម្របនោះត្រូវបានជឿថាជាការធ្វើឡើងក្រោមបញ្ជារបស់ ប៉ុល ពត ។ ចៅស្រីម្នាក់របស់ សុន សេន ត្រូវបានវាយដំនិងរំលោភមុននឹងសម្លាប់ចោល ។ ការសម្រាប់ សុន សេន នាំទៅរកការចាប់ខ្លួន ប៉ុល ពត និងនាំទៅរកការជំនុំជម្រះទោសចំពោះមេដឹកនាំរូបនេះនាដើមឆ្នាំ១៩៧៨ ។ តាម៉ុក បានបញ្ជាឲ្យមានការជំនុំជម្រះទោស ប៉ុល ពត បន្ទាប់ពីរូបថតរបស់សាកសព សុន សេន និងសាច់ញាតិរបស់គាត់ត្រូវបានចែកចាយទៅឲ្យអ្នកស្រុកអន្លង់វែងបានដឹង ។

យឹម ដាន់ណា បានបន្តទៀតថា មេបញ្ជាការកងពលជាច្រើនរូបស្វែងរកដំណោះស្រាយចំពោះសង្គ្រាម ជាពិសេសចំពោះស្ថានភាពដែលមេបញ្ជាការទាំងនោះកំពុងជួបប្រទះ ។ មេបញ្ជាការខ្មែរក្រហមមិនចង់សម្លាប់គ្នាទៀតទេ ហើយក៏មិនចង់ច្បាំងជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទៅទៀតដែរព្រោះដោយសារតែការដួលរំលំនៃកុម្មុយនិស្តលើសកលលោក ការបន្តច្បាំងទៅទៀត គឺជារឿងឥតប្រយោជន៍ ។ មេបញ្ជាការខ្មែរក្រហមចង់កសាងមូលដ្ឋានដ៏សមរម្យមួយសម្រាប់សន្តិភាពទៅថ្ងៃអនាគតដោយមិនចូលរួមពាក់ព័ន្ធជាមួយដង្ហោប្រដាប់អាវុធដែលនាំទៅរកការស្លាប់ និងបន្ទុះនូវភាពពិការរូបរាងកាយទៀតទេ ។ ដោយសារតែការព្យាយាមក្នុងការចរចាជាមួយរដ្ឋាភិបាល ហ៊ុន

សែន កាលពីដំណាក់កាលដំបូង យឹម ដាន់ណា ត្រូវបានផ្តល់ការសរសើរក្នុងការស្វែងរកសន្តិភាពនិងភាពសុខសាន្តនៅតំបន់អន្លង់វែងនាពេលនេះ ។ អតីតប្រធានកងពលរូបនេះគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងចំពោះកិច្ចការស្រាវជ្រាវនិងការចងក្រងឯកសារនៃប្រវត្តិអន្លង់វែង ជាពិសេស ប្រវត្តិកំប៉ងអន្លង់វែងនាដំណាក់កាលចុងក្រោយនៃចលនាខ្មែរក្រហមរួមទាំងការជំទាស់របស់គាត់ជាមួយអតីតកម្មាភិបាលនិងមិត្តភក្តិដែលជាខ្មែរក្រហមដូចគ្នា ។ យឹម ដាន់ណា ពេញចិត្តនឹងគោលនយោបាយបង្រួបបង្រួមជាតិដែលនាយករដ្ឋមន្ត្រីហ៊ុន សែន បានប្រើដើម្បីបញ្ចុះបញ្ចូលកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមនិងក្រុមគ្រួសារដើម្បីផ្តាច់ខ្លួននិងធ្វើសមាហរណកម្មជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។

ក្នុងនាមជាមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលម្នាក់ដែលបានបាត់បង់សាច់ញាតិអស់ជាច្រើនក្រោមរបបខ្មែរក្រហម លោកជំទាវ ទន់ សារ៉ុម បានបង្ហាញនូវទស្សនបង្រួបបង្រួមប្រកបដោយការថ្លឹងថ្លែងខ្ពស់នូវអ្វីដែលបានកើតឡើងកាលពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅពេលដែលគាត់មានប្រសាសន៍ទៅកាន់ប្រជាជនអន្លង់វែងក្នុងអំឡុងពិធីសម្ពោធពាក្យស្នាក់ប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅវិទ្យាល័យអន្លង់វែងកាលពីថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ដែលរៀបចំឡើងដោយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ។ នៅពេលដែល

អគារនេះសាងសង់ឡើងដោយ តាម៉ុក ដើម្បីប្រើប្រាស់ជាទីបញ្ជាការរបស់អ៊ុនតាក់កាលពីដើមទសវត្សរ៍៧០ ។ តែដោយសារភាពមិនចុះសម្រុងគ្នារវាងខ្មែរក្រហមនិងអ៊ុនតាក់ អគារនេះត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាជម្រកស្រូវវិញ ។ សព្វថ្ងៃ អគារនេះគឺជាអគារមួយរបស់វិទ្យាល័យអន្លង់វែង ។

កាត់កំពុងនិយាយទៅកាន់ប្រជាជនស្រុកអន្លង់វែង នៅពីក្រោយ
 លោកជំទាវគឺជាអគារមួយមានកម្ពស់បីជាន់ដែលសាងសង់ឡើង
 ដោយ ភារម្នីក ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៣ ។ លោកជំទាវបានមានប្រសាសន៍ថា
 ក្រោយរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ លោកជំទាវនិងប្រជាជន
 កម្ពុជាទាំងឡាយនាំគ្នាធ្វើការយ៉ាងលំបាកលំបិនដើម្បីកសាងជីវិត
 ថ្មីឡើងវិញនិងដើម្បីទូទាំងអស់គ្នាមានថ្ងៃនេះ ។ លោកជំទាវមិន
 បានរៀបរាប់ដោយត្រង់ៗពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ពីឆ្នាំ១៩៧៥
 ដល់១៩៧៩ទេ តែលោកជំទាវបានធ្វើការបន្ទោសដល់ម្នាក់ដែល
 បានកើតឡើងនៅកម្ពុជានោះដោយសារតែការដណ្តើមអំណាចគ្នា
 ផ្នែកមនោគមវិជ្ជាសាកលលោកដែលរីករាលដាលមកដល់ប្រទេស
 កម្ពុជាតាមរយៈសង្គ្រាមឥណ្ឌូចិនលើកទីពីរ ។ ដោយសារតែ
 សង្គ្រាមកើតឡើងនៅក្បែកនឹងប្រទេសកម្ពុជាបែបនេះ ការជ្រៀត
 ចូលរបស់កងទ័ពវៀតណាមខាងជើងមកក្នុងទឹកដីកម្ពុជាក៏ជារឿង
 ជៀសមិនផុត ហើយមូលហេតុនេះហើយដែលបង្ខំចិត្តឲ្យមាន
 វៀតណាមខាងត្បូងនិងកងទ័ពអាមេរិកចូលមកទឹកដីកម្ពុជាដើម្បី
 តតាំងជាមួយនឹងកងទ័ពវៀតណាមខាងជើង ។ លទ្ធផលនៃការ
 ប្រយុទ្ធគ្នានៅលើទឹកដីកម្ពុជាធ្វើឲ្យមានការបំផ្លិចបំផ្លាញដល់ផលិត
 ផលកសិកម្មជាច្រើននិងធ្វើឲ្យមានអស្ថេរភាពផ្នែកនយោបាយផ្ទៃ
 ក្នុងប្រទេស ហើយធ្វើឲ្យកម្មវិធីកុម្មុយនីស្តកាន់តែមានសភាព
 ខ្លាំងក្លាដែរ ដែលក្រោយមកចលនាកុម្មុយនីស្តនោះក្លាយជា “ខ្មែរ
 ក្រហម” ។ ជាមួយគ្នានោះដែរកម្ពុជាខ្លួនឯងផ្ទាល់ក៏រួមចំណែកនាំ
 ប្រទេសជាតិឲ្យធ្លាក់ចូលទៅក្នុងភូមិភាគសង្គ្រាមដែរដោយសារតែ
 រដ្ឋប្រហារយោធារបស់ លន់ នល់ ។ លោកជំទាវមិនបានប្រើពាក្យ
 អំពើប្រល័យពូជសាសន៍និងការកាប់សម្លាប់ទេ ពេលដែលកំពុង
 ថ្ងៃទៅកាន់អ្នកស្រុកនិងសិស្សានុសិស្សអន្លង់វែងប្រមាណជាន់
 ៦០០ នាក់ ។ ក្នុងនាមជាមន្ត្រីម្នាក់របស់ក្រសួងអប់រំ លោកជំទាវ
 ទន់ សារម្នីម បានចូលរួមកិច្ចការជាមួយគម្រោងអប់រំអំពើប្រល័យ
 ពូជសាសន៍របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាអស់រយៈពេលជា
 ច្រើនឆ្នាំមកហើយ ជាពិសេសកិច្ចការចូលរួមក្នុងនិងកម្មវិធីសម្ពោធនៃ
 ពាក្យស្លោកនៅវិទ្យាល័យមួយចំនួនទូទាំងប្រទេស ។ លោកជំទាវ
 គឺជាអតីតក្រុមការណ៍សាស្ត្រអស់រយៈពេលជាន់សាមសិបឆ្នាំ ។
 ហើយលោកជំទាវមានជំនាញក្នុងការថ្លែងប្រកបដោយតុល្យភាព

ទៀតផង ។
 លោកជំទាវ ទន់ សារម្នីម បានបន្ថែមទៀតថា ព្រឹត្តិការណ៍
 ដែលកើតឡើងនៅកម្ពុជានាដើមសតវត្សរ៍ទី២០ នេះដូចជាក្រុម
 ឥស្សរៈប្រឆាំងរបបអាណានិគមបារាំង ក្រុមកុម្មុយនីស្តនិងមេដឹក
 នាំកាលជំនាន់នោះសុទ្ធតែជាអ្នកស្នេហាជាតិ ។ អ្នកទាំងនោះ
 ស្រឡាញ់ប្រទេសជាតិនិងប្រជាជនរបស់ខ្លួនដូចគ្នា ។ បញ្ហាត្រង់ថា
 អ្នកទាំងនោះបានយល់ឃើញពីដំណោះស្រាយផ្សេងៗពីគ្នាដើម្បី
 ដោះស្រាយបញ្ហាសង្គមនិងនយោបាយនៅក្នុងប្រទេស ។ ត្រង់
 ចំណុចនេះ លោកជំទាវ ទន់ សារម្នីម បានថ្លែងក្នុងលក្ខណៈទន់ភ្លន់ថា
 ខ្មែរក្រហមគឺជាក្រុមដែលមិនគិតពីប្រយោជន៍ខ្លួនឯងទាល់តែសោះ
 និងមានការប្តេជ្ញាចិត្តខ្ពស់ ។ ខ្មែរក្រហមមិនបានលួចប្លន់កុហកនិងមិន
 បានប្រមាថប្រមូលគេគន្លងទ្រព្យសម្បត្តិដើម្បីយកមកទុកផ្ទាល់
 ខ្លួនទេ ។ ខ្មែរក្រហមបន្តមានកំនិតបែបនេះរហូតពេញមួយចលនា
 តស៊ូរបស់ខ្លួន ។ លោកជំទាវមិនបាននិយាយឲ្យចំចំណុចដែលថា
 មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមខ្លះដែលគ្មានចិត្តមេត្តាធម៌និងជាពេជ្រយាត
 ដែលបានសម្លាប់កម្មាភិបាលខ្លួនឯងនិងប្រជាជននៅក្រោមការគ្រប់
 គ្រងរបស់ខ្លួនទេ ។ កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមទាំងនោះត្រូវបានមើល
 ឃើញថាមិនទុកចិត្តនិងខ្វះភាពស្មោះត្រង់ចំពោះបក្ស ។ លោកជំទាវ
 បាននិយាយដោយច្បាស់ៗថា ដំណោះស្រាយផ្សេងគ្នារបស់ថ្នាក់
 ដឹកនាំនីមួយៗនាំឲ្យប្រទេសជាតិធ្លាក់ទៅក្នុងសង្គ្រាម ។ លោកជំទាវ
 បានបន្ថែមទៀតថា ក្រោយរបបខ្មែរក្រហម នរណាក៏ជាជនរង
 គ្រោះដែរ ទោះបីជាអ្នកនោះជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមក៏ប្តូរជា
 ប្រជាជនធម្មតាក្តីពីព្រោះបទបញ្ជាដែលចេញពីថ្នាក់លើគឺជាបទ
 បញ្ជាមរណៈ ។ ពេលនេះមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហមកំពុងត្រូវ
 បានកាត់ទោសដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា
 ដោយសារតែតែថ្នាក់ដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នោះប៉ុណ្ណោះដែលជាបុគ្គល
 ដែលទទួលខុសត្រូវមិនមែនប្រជាជនធម្មតាដែលលោកជំទាវកំពុង
 និយាយទៅកាន់ពេលនេះទេ ហើយប្រជាជនធម្មតាទាំងនេះកំពុង
 តែចង់រស់នៅដោយសន្តិភាពក្រោយសង្គ្រាម ។ អ្នកស្រុកអន្លង់
 វែងមិនត្រូវខ្លាចនិងនិយាយជាមួយប្រជាជនខ្មែរទូទៅនៅខាងក្នុងទេ
 (ប្រជាជនអន្លង់វែងត្រូវបានចាត់ទុកថាជាអ្នកក្រៅ) ។
 លោកជំទាវបានបន្ថែមថា អតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម

គួរតែមានអារម្មណ៍ថា ខ្លួនជាអ្នកឈ្នះដែលបានផ្តាច់ខ្លួន និងមក
រួមរស់ជាមួយសង្គមជាតិវិញ ។ ប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់គ្នាតែគិត
ថាប្រជាជនអន្លង់វៃនឹងជាអ្នកឈ្នះពីព្រោះអ្នកទាំងនោះអាចទទួល
បាននូវសុខសន្តិភាពចុងក្រោយបន្ទាប់ពីជម្លោះអស់រយៈពេល
ជាងសាមសិបឆ្នាំក្រោយពីជួបប្រទះនូវការប្រយុទ្ធគ្នាយ៉ាងព្រៃផ្សៃ
និងអូសបន្លាយយ៉ាងយូរ ។ យើងទាំងអស់គ្នាដើរចេញពីសង្គ្រាម
ប្រកបដោយភាពថ្លៃថ្នូរនិងភាពក្លាហានដើម្បីសម្លឹងរកគ្នានិងនិយាយ
ទល់មុខគ្នាដូចអ្វីដែលលោកជំទាវកំពុងតែនិយាយទៅកាន់អ្នកស្រុក
អន្លង់វៃនោះទៅពេលនេះដែរ ។

លោកជំទាវបានដកស្រង់ទស្សនរបស់ព្រះពុទ្ធស្តីអំពីការ
អត់ទិសនិងការបង្រួបបង្រួមដែលមាននៅក្នុងរឿងអង្គុលីមា ។ នៅ
ក្នុងរឿងនោះអង្គុលីមាបានព្យាយាមសម្លាប់និងកាត់ម្រាមដៃមនុស្ស
ជាច្រើននាក់ដើម្បីឲ្យខ្លួនមានបារមីខ្លាំងក្លានិងមានជីវិតអមតៈ ។
មនុស្សគ្រប់គ្នាមើលឃើញអង្គុលីមាថាជាមនុស្សអាក្រក់មានការ

ស្អប់និងចង់សងសឹក ។ អង្គុលីមាក៏មានអារម្មណ៍ស្តាយក្រោយនូវ
អ្វីដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្តិដែរ ។ ព្រះពុទ្ធអង្គុលីមាបានត្រាស់យល់ពីភាព
ល្អនៅក្នុងចិត្តរបស់អង្គុលីមាដោយព្រះអង្គបានពន្យល់និងណែនាំ
កាត់ត្រូវក្លាយជាមនុស្សល្អវិញ ។ ព្រះពុទ្ធអង្គុលីមាតែតម្រង់ជីវិតមនុស្ស
អាក្រក់ដូចជាអង្គុលីមានេះ និងអត់ទិសទោសឲ្យកាត់ ដរាបណា
អង្គុលីមាដឹងពីកំហុសនិងស្តាយក្រោយ ។ លោកជំទាវក៏បានបន្ត
ទៀតថា នៅពេលដែលប្រជាជនកម្ពុជាប្រណិបត្តិសាសនាហិណ្ឌូ
អ្នកដែលគោរពព្រះសិវៈដែលជាព្រះបង្កើតលោកនិងអ្នកគោរព
ព្រះវិស្ណុដែលជាព្រះការពារលោក មិនប្រណិបត្តន៍ជាមួយគ្នាទេ ។
ហេតុដូច្នោះហើយបានជាមានការបង្កើតព្រះមួយដែលមានព្រះ
ភ័ក្ត្រពីរ ។ មួយគឺជាព្រះភ័ក្ត្ររបស់សិវៈនិងមួយទៀតគឺជាព្រះ
ភ័ក្ត្ររបស់ព្រះវិស្ណុ ។ ការលើកយកចំណុចនេះមកនិយាយគឺជា
បំណិនដ៏ប៉ិនប្រសប់មួយរបស់លោកជំទាវដើម្បីឲ្យស័ក្តិសមទៅនឹង
កាលៈទេសៈនៃការផ្សះផ្សាជាតិនៅពេលនេះ ។ **អេង កុកថាយ**

ពីឆេងទៅស្តាំ អ៊ឹម ថែម, លោកជំទាវ ទំនំ សារ៉ឹម និងលោក យឹម ផាន់ណា (អភិបាលស្រុកអន្លង់វៃន) កំពុងចែកសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា
ប្រជាធិបតេយ្យ និងទស្សនវិស្វកម្មការពិភពលំសិស្សានុសិស្សនិងអ្នកស្រុកអន្លង់វៃនប្រមាណជា៦០០ នាក់កាលពីថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ។

ចម្លើយសារភាពរបស់ខែក ប៊ុន ហៅ ស៊ូ គណៈនាករទងកម្ពុជា-ថៃ

ជកស្រង់ចេញពីឯកសារចម្លើយសារភាពលេខ J00៣៥៣

ខែក ប៊ុន ហៅ ស៊ូ មានស្រុកកំណើតនៅភូមិអំពិល ឃុំសំរោងយា ស្រុកព្រៃ ខេត្តសៀមរាប ។ ប៊ុន ហៅ ស៊ូ បានចូល ចលនា សេ.អ៊ី.អា តាមការដឹកនាំរបស់ ទីវ៉ា អុល និង ម៉ៃ លន់ ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៣ ដើម្បីកសាងកម្លាំងក្នុងស្រុករបស់សិស្សនិងក្រុម ក្នុង អំឡុងឆ្នាំ១៩៧០ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៤ ស៊ូ ធ្វើការក្នុងជួរដឹកនាំ ហើយកសាងកម្លាំងប្រឆាំងបដិវត្តន៍ដោយឲ្យប្រជាជនថ្នាក់និង ការដឹកនាំរបស់បដិវត្តន៍ បើកដួរឲ្យខ្មាំងធ្វើសេដ្ឋកិច្ចក្នុងដីរំដោះនិង គាំទ្រកម្លាំងទ័ពលន់ លន់ លី ។ ឆ្នាំ១៩៧៦ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៧ ស៊ូ បាន ផ្លាស់មកកាន់ពណ៌ដួងកម្មរដ្ឋ ហើយធ្វើការទំនាក់ទំនងជាមួយថៃ ពីសកម្មភាព សេ.អ៊ី.អា អាមេរិក រហូតត្រូវអង្គការចាប់ខ្លួនបាន ។ យោងទៅតាមចម្លើយសារភាពដែលមានចំនួន៦៥ទំព័រដែលធ្វើ ឡើងនៅថ្ងៃទី១៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៧៧ ស៊ូ បានរៀបរាប់ពីប្រវត្តិ និងសកម្មភាពរបស់ក្រុមខ្លួនដែលមានឈ្មោះអ្នកជាប់ពាក់ព័ន្ធចំនួន ៧៧នាក់ ។ ស៊ូ ត្រូវបានអង្គការចាប់ខ្លួននៅថ្ងៃទី២១ ខែមិថុនា

ឆ្នាំ១៩៧៧ ។ ខាងក្រោមនេះជាសេចក្តីសង្ខេបចម្លើយសារភាព របស់ខែក ប៊ុន ហៅ ស៊ូ ។

កាលពីក្មេង ស៊ូ បានចូលរៀននៅវត្តតាទេក ស្ថិតនៅ ស្រុកព្រៃ ខេត្តសៀមរាប ។ នៅឆ្នាំ១៩៤៥ ស៊ូ ចូលរៀនថ្នាក់បឋម ។ ប្រាំឆ្នាំបន្ទាប់ ក្រោយពីបានបញ្ចប់ថ្នាក់បឋមសិក្សា ស៊ូ ក៏បានប្រឡង ចូលសាលាមធ្យមសិក្សានៅខេត្តបាត់ដំបងវិញ ។

ឆ្នាំ១៩៥៣ ស៊ូ បានប្រឡងចូលសាលាភូមិកោសល្យ នៅពេលរៀននោះគឺមាន ទីវ៉ា អុល, កុយ ធួន, កែ គឹមហួត, លាង ហាប់អាន រៀនឆ្នាំជាមួយគ្នា ដោយមានក្រុមប្រៀនឈ្មោះ អ៊ុច វ៉ែន ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៩ ស៊ូ បានចេញធ្វើក្រុមប្រៀននៅខេត្ត សៀមរាប ។ មួយឆ្នាំក្រោយមក ស៊ូ ក៏បានផ្លាស់ការងារមកធ្វើ ជាក្រុមឆ្លាត់កីឡានៅវិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិភោគវិញដោយមានបាង ហ្វានសាលាឈ្មោះ ខ្លួន សារិន និង ខៀវ កុមារ ជាបាងហ្វានរង ។

ឆ្នាំ១៩៦០ ស៊ូ បានប្រឡងចូលជាសិស្សវិទ្យាល័យស្រ្តាចារ្យ ហើយក៏បានជួប ទីវ៉ា អុល, កុយ ធួន, កែ គឹមហួត និង លាង ហាប់អាន ។ ពេលនោះ ទីវ៉ា អុល និង កុយ ធួន បានចេញធ្វើជា សាស្ត្រាចារ្យ ហើយចំណែក ស៊ូ និង កែ គឹមហួត ជាសិស្សវិទ្យាល័យស្រ្តា ចារ្យជាមួយគ្នា ។ ថ្ងៃមួយ កុយ ធួន បានហៅ ស៊ូ ទៅជួបនៅផ្ទះ ។ ពេល មកដល់ផ្ទះ កុយ ធួន លើកពីរបប សក្តិភូមិដែលហួសសម័យដែល ត្រូវការផ្លាស់ប្រែ ស៊ូ ក៏បានបង្ហាញ ពីយោបល់ដូច កុយ ធួន ដែរ ។ នៅបន្ទាប់ពីនោះគឺ ទីវ៉ា អុល ក៏បាន

កុយ ធួន

ដ្ឋានតាមឈ្មោះ យី យ៉ុន ឲ្យ ស៊ូ មកជួប ។ ការជួបនោះ ទីវ អុល ក៏បាន ទទួល ស៊ូ ដោយមានការរាក់ទាក់ជាមួយគ្នា ព្រមទាំងបានបង្ហាញ ឲ្យឃើញពីរបបសក្តិកម្មដែលត្រូវរំលំ ហើយនិងត្រូវផ្លាស់របបថ្មី ។

នៅឆ្នាំ១៩៦២ ស៊ូ ត្រូវបាន ទីវ អុល អប់រំនិងណែនាំ ឃោសនាឲ្យយល់ដឹងពីរឿងបដិវត្តន៍ដោយ បានបំផុសបំផុលថាការ ធ្វើបដិវត្តន៍មានការសប្បាយនៅទីក្រុងនឹងមានចលនាក្រឹក ក្រាស់ ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៦៣ ស៊ូ បានចូលបដិវត្តន៍តាមការដឹកនាំ របស់ ទីវ អុល រួមមាន ឈ្មោះ កែ សុខន, ម៉ែ លន់, យី យ៉ុន, កែ គឹមហួត ។ ក្រោយមក ស៊ូ ក៏បានស្គាល់ម្នាក់ទៀតឈ្មោះ ហេង ហ៊ី (អតីតមិត្តចាស់រៀនជាមួយគ្នា) ។ បន្ទាប់ពីបានជួបគ្នា ហេង ហ៊ី បានបច្ចុល ស៊ូ ឲ្យទៅធ្វើការងារនៅទូតអាមេរិក ប៉ុន្តែដោយសារ ស៊ូ មិនសូវចេះភាសាអង់គ្លេស ហើយមានការងារជាសាស្ត្រាចារ្យនិង មានប្រាក់ខែខ្ពស់សមផង ជាពិសេសមានមិត្តភក្តិដែលរួមការងារនៅ ផ្នែកនេះហើយ ស៊ូ មិនបានទៅតាមការទាក់ទងរបស់ ហេង ហ៊ី ទេ ។

សកម្មភាពដំបូងក្នុងការបដិវត្តន៍

សកម្មភាពរបស់ ស៊ូ ចាប់ផ្តើមដំបូងនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៦៣ នេះជាសកម្មភាពដែលធ្វើបដិវត្តន៍តែបុគ្គល ប៉ុន្តែខ្លឹមសារគឺប្រឆាំង បដិវត្តន៍ ។ ស៊ូ បានរៀបចំសកម្មភាពផែនការប្រឆាំងបដិវត្តន៍ ដោយ បានបំផុសបំផុលក្នុងមជ្ឈដ្ឋានសាស្ត្រាចារ្យ និងមជ្ឈដ្ឋានគ្រូបង្រៀន ឲ្យគិតគូរតែប្រាក់ខែ ពីសញ្ញាបត្រ ផែនការក្រសួង មុខមាត់ បុណ្យ សក្តិធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីផ្តល់គោលដៅរបស់គ្រូមជ្ឈដ្ឋានសិក្សាគឺ ឲ្យសប្បាយឈ្នក់រំភ្លេចជាមួយសញ្ញាបត្រ ។ ចំណែកឯសិស្ស និង យុវជនវិញ ស៊ូ បញ្ជូនបញ្ចូលឲ្យនិស្សិតទាំងអស់ឈ្នក់រំភ្លេចនិងការ សប្បាយ ដោយបច្ចុលគ្នាជួលឡានដើម្បីដើរលេងកំសាន្តនៅខាង ទន្លេបាទីនិងទាក់ចិត្តតែរឿងសប្បាយៗ នៅតាមទីក្រុងមិនគិតគូរ ដល់ការងារដែលត្រូវចេញទៅជនបទដើម្បីធ្វើការស៊ូ ។

នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៦៤ ស៊ូ បានរួមសកម្មភាពជាមួយឈ្មោះ ហូ គឹមអេង តាមការណែនាំពី ទីវ អុល ថាជាខ្សែរបស់ ម៉ែ លន់ នៅសមាគមគ្រូបង្រៀន និង ហូ គឹមអេង ជាប្រជាចលនា និងជា ភ្នាក់ងារសេ.អ៊ី.អា ។ បន្ទាប់មក គឹមអេង ក៏បានរួមសកម្មភាពខាង វាយគោលដៅនៅខាងមជ្ឈដ្ឋានសិក្សាកុំឲ្យឆក់ទៅរកបដិវត្តន៍ ។ ស៊ូ ត្រូវបាន ទីវ អុល ណែនាំឲ្យចូលធ្វើជា សេ.អ៊ី.អា កន្លែងដែល

បញ្ចូលគឺនៅទីចាត់ការសមាគមសាស្ត្រាចារ្យ អ្នកដែលទទួល ស្គាល់ ស៊ូ នៅពេលនោះមាន កែ សុខន និង ម៉ែ លន់ និងអ្នកដែល ចូលជាមួយ ស៊ូ មានឈ្មោះ យី យ៉ុន និងកែ គឹមហួត ។ នៅឆ្នាំដដែល ស៊ូ បានបង្ហាត់កីឡានៅវិទ្យាល័យយុគនួរ ស៊ូ បានទាក់ទងជាមួយ យុវជន ពីរនាក់ឈ្មោះ សុត ហៅ សៀន និង ឡាយ ឡេងហូ ហៅ បូញី ។ សៀន ចេញទៅខាងជនបទភាគពាយ័ព្យ ចំណែក បូញី វិញ ចេញទៅខាងនិរតី ។ មិនយូរប៉ុន្មាន អ្នកទាំងពីរត្រូវបាន ស៊ូ បញ្ជូន បញ្ចូលឲ្យចូលជា សេ.អ៊ី.អា ។

ឆ្នាំ១៩៦៥ ស៊ូ បានផ្លាស់ទៅខេត្តព្រៃវែង ។ នៅទីនោះ ទីវ អុល បានទទួលនាមឲ្យ ស៊ូ ទាក់ទង កែ សុខន ជាបាត់ហ្វានសាលា អង្គជួននៅព្រៃវែង ។ ក្រោយមក ស៊ូ និង កែ សុខន បានរៀប ចំសកម្មភាពប្រឆាំងបដិវត្តន៍ដើម្បីកុំឲ្យយុវជនយល់ដឹងអំពីរដ្ឋ អំណាចដែលត្រូវតស៊ូវិញ និងឲ្យយុវជនមាននាំគ្នាសប្បាយរីក រាយអ្នកក្រឹកក្រាស់ដូចជាពេលនៅក្នុងបុណ្យបំណងឆ្នាំដោយ មានចែករំលែកទៅដល់សិស្សទៀតផង ។ ក្នុងការងារនេះ ស៊ូ បាន កសាងកម្លាំងពីរនៅព្រៃវែង កម្លាំងទីមួយគឺឈ្មោះ ហែម យ៉ុន ហៅ សែម នៅភូមិភាគខ្ពស់ និងកម្លាំងទីពីរឈ្មោះ ហម ចេញទៅព្រៃ ខាងពាយ័ព្យ ។ មួយរយៈក្រោយមក ទីវ អុល បានឲ្យ ស៊ូ ផ្លាស់ ចេញពីព្រៃវែងទៅកាន់ខេត្តកំពង់ស្ពឺដោយណែនាំឲ្យទាក់ទងជាមួយ ឈ្មោះ យី យ៉ុន ដើម្បីធ្វើសកម្មភាពក្បត់ ។ នៅកំពង់ស្ពឺ ស៊ូ និង យី យ៉ុន បានអនុវត្តន៍សកម្មភាពក្បត់បដិវត្តន៍ដោយ បានអូសទាញ យុវជនឲ្យស្រឡាញ់រាប់អានក្រុមខ្លួននិងបោកប្រាសឲ្យធ្វើបដិវត្តន៍ តែបុគ្គល តែខ្លឹមសារគឺប្រឆាំងនិងបដិវត្តន៍ ។ ក្រោយមក យី យ៉ុន និង ស៊ូ បានកសាងយុវជននៅវិទ្យាល័យសុទ្ធិភាពបានបីនាក់មាន ឈ្មោះ ឈូ សារ៉េត ហៅ ប៉ាន, ខៀវ វ៉ាន់ហន, និង សេន ។ អ្នកទាំង បីនាក់នេះត្រូវបាន ស៊ូ អូសទាញតាមការទាក់ទងខាងមនោសញ្ចេតនា និងឧបត្ថម្ភជាលុយកាក់ដើម្បីទិញសម្ភាររៀនសូត្រ ។ ក្រោយមក អ្នកទាំងបីត្រូវបាន ស៊ូ ឲ្យចូលជា សេ.អ៊ី. អា ដោយមាន ទីវ អុល ជាអ្នកគ្រប់គ្រង ។ មិនយូរប៉ុន្មាន ស៊ូ ក៏បានផ្លាស់ចេញពីកំពង់ស្ពឺ ដោយប្រគល់ភារកិច្ចឲ្យ យី យ៉ុន គ្រប់គ្រងអ្នកទាំងបីនេះ និងបន្ត អប់រំកសាងកម្លាំងបន្ថែមទៀត ។

នៅឆ្នាំ១៩៦៧ ស៊ូ បានផ្លាស់ពីកំពង់ស្ពឺមកភ្នំពេញមក

បង្ហាត់នៅសាលាឥន្ទ្រទេវីនៅម្តុំទួលគោក ។ នៅទីនោះ ស៊ី បានជួប ទីវី អុល, កង សារីន, និង ចាន់ សសេរី ហើយបានរួមធ្វើសកម្ម ភាពដើម្បីភ្ជាប់ចលនារបស់យុវជនគឺមិនឲ្យយុវជនទៅព្រៃហើយ បង្កើតភាពសប្បាយរីករាយនៅក្នុងក្រុមដូចជាការមើលសិល្បៈជា ដើម ។

ចុងឆ្នាំ១៩៦៧ ទីវី អុល បានណែនាំឲ្យ ស៊ី ចេញទៅព្រៃ និងប្រាប់អំពីសភាពការណ៍ដែលមានការប្រែប្រួលជាពិសេសមាន កម្មាភិបាលចេញទៅជនបទច្រើន ដូច្នេះត្រូវបន្តបន្ទាន់ធ្វើជាអ្នក បដិវត្តន៍ស៊ីវិលផ្ទៃក្នុងបដិវត្តន៍ ។ នៅពេលនេះ ទីវី អុល បាន ទទួលនាមអ្នកដឹកនាំថ្មីឈ្មោះ ថន និងក្រុមថ្មីដែលមានឈ្មោះ ជា ហួន ហៅ វ៉ាញ, ម៉ែន ជុន ហៅ ហ៊ីន និង សុន ហៅ សៀន ដោយមាន សម្គាល់សញ្ញាខក់ទងគ្នាគឺ០០ ១ ហើយសួរនិងឆ្លើយដោយសម្គាល់ សញ្ញា០០៣ ។ នៅពេលដែលណាត់ជួបគ្នា ស៊ី បានទៅកន្លែងណាត់ ឃើញឈ្មោះ គិន ហៅ កុន មកទទួល ។ គិន បាននាំ ស៊ី ទៅ ប្រគល់ឲ្យនិរសារមកពីពាយ័ព្យឈ្មោះ ជូ ។ អ្នកទាំងពីរបានធ្វើ ដំណើរតាមទ្រុនទៅខាងពាយ័ព្យ ។ ទៅដល់ពាយ័ព្យនៅពេលថ្ងៃ ស៊ី មកដល់ជួប សារីន និង សាន នៅភូមិកំហត ។ ក្រោយមក ស៊ី និង សាន បានបន្តដំណើរទៅដល់ភ្នំវាយចាប រួចក៏បានជួបជាមួយ ថន ។ បន្ទាប់មក ស៊ី បន្តដំណើរពីភ្នំវាយចាបទៅខាងភ្នំសំឡូតជាមួយ សាន ដោយចំណាយរយៈពេលមួយអាទិត្យបានមកដល់កន្លែង អង្គការបដិវត្តន៍ដោយមានការទទួលអ្នកទាំងពីរដោយរាក់ទាក់ ។

នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៦៨ អង្គការខាងភូមិភាគបើកវគ្គរៀន សូត្រ ។ ពេលនោះមានការជួបជុំក្រុមរបស់ ស៊ី ព្រោះក្រុម ស៊ី ត្រូវមករៀនទាំងអស់គ្នាដោយមាន សាយ, វ៉ាញ, ស៊ី និង ហ៊ីន ។ ការជួបជុំនេះដើម្បីសាកសួរអំពីសកម្មភាពដែលបានអនុវត្តនៅ កន្លែងរៀនៗខ្លួន ។ ពេលនោះ សាន បាននិយាយអំពីការដែលមិន វាយសម្រុកទៅលើខ្នងគឺបំផុសនូវសតិអារម្មណ៍ ហើយនៅសម្ងំ រកស្បៀង សម្រុករសឹកមិនវាយសម្រុកទៅលើខ្នង ។ ចំណែក ខាងមិត្ត សារីន បានបំផុសអំពីសាមគ្គីភាព ពិសេសគឺបំផុសបំផុល អំពីទំនាស់រវាងអ្នកទៅពីក្រុងនិងខាងតំណាងអង្គការភូមិភាគដោយ វាយប្រហារថា ចង្អៀតបង្អល់ ចំពោះអ្នកមកពីទីក្រុង ។ ចំពោះ វ៉ាញ បានបង្កើតទំនាស់រវាងកម្មាភិបាលកសិករនៅជនបទ និង

កម្មាភិបាលដែលចេញពីក្រុង ។ បន្ទាប់ពីជួបគ្នាហើយ សាយ បាន ណែនាំក្រុមសមាជិកទាំងអស់បំពេញភារកិច្ច សេ.អ៊ី.អា ដែលបាន ប្រគល់ភារកិច្ចឲ្យបន្តបន្ទាន់ឲ្យជ្រៅទៅក្នុងជួររបដិវត្តន៍និងប្រឆាំង បដិវត្តន៍ ។ ដោយស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំរបស់ សាយ ផ្ទាល់ ស៊ី និង វ៉ាញ បានរៀបចំដឹកនាំក្រុមឈ្នួបមួយក្រុមធ្វើក្នុងហូបដោយ មិនឲ្យគិតគូរវាយខ្នងគិតគូរយ៉ាងម៉េចធ្វើក្នុងហូបឲ្យតែរស់ ចំណែកសម្ភារវាយខ្នងគឺគ្មាននឹកគ្មានបានលើកឡើងទេ គឺមួយ ថ្ងៃៗ គិតគូរតែរៀងធ្វើក្នុងតែប៉ុណ្ណោះ ។ ចំពោះ វ៉ាញ និង ស៊ី វិញ ក្រៅពីធ្វើក្នុងគឺបានសរសេរសំបុត្រមួយច្បាប់ជាអត្ថបទ ព្រឹត្តិបត្រដែលការអត្តាធិប្បាយរបស់ព្រឹត្តិបត្រនេះគឺមាននិយាយ អំពីរឿងបដិវត្តន៍តែសំបកក្រៅទេ ឯខ្លឹមសារប្រឆាំងបដិវត្តន៍ គឺគ្មាននិយាយអំពីការវាយសម្រុកខ្នង បញ្ហាប្រយុទ្ធតស៊ីវិលៈ បញ្ហារដ្ឋអំណាច កម្មករ កសិករ គឺមិនមាននិយាយទេ គឺនិយាយ តែបញ្ហាទូទៅ ។ លើសពីនេះទៅទៀត សាយ បានដឹកនាំចែកទៅ តាមក្រុមមុខសញ្ញាផ្សេងៗគ្នាគឺមានមុខសញ្ញាខាងស្រុកកាសក្រឡ មុខសញ្ញាខាងស្រុកមោង មុខសញ្ញានៅពោធិ៍សាត់ ហើយមុខ សញ្ញាខាងពោធិ៍សាត់មានក្រុមឈ្នួបបួនក្រុម ។ ស៊ី បានចុះជាមួយ ក្រុមឈ្នួបជាមួយ សាយ ដោយមានភារកិច្ចជាអ្នកយោសនា ។ ក្រោយមក សាយ រួមជាមួយក្រុមឈ្នួបទាំងបួនក្រុមដើរធ្វើសកម្ម ភាពក្របខ័ណ្ឌដែលត្រូវធ្វើសកម្មភាពនេះ គឺនៅខាងខេត្តពោធិ៍សាត់ ទៅខាងទួលក្រោះ និងអន្លង់ចម្រង ។ រីឯក្រុមពីរ មានសមាជិក ដូចជា សាន, បូ, និង ហៀន បានដឹកនាំធ្វើសកម្មភាពរបៀបសន្តិសម្បុន គឺមិនធ្វើសកម្មភាពវាយខ្នង ប៉ុន្តែធ្វើសកម្មភាពទាក់ទងទិញអង្ករ, និងដោះស្រាយសេដ្ឋកិច្ចខាងស្បៀងអាហារជាពិសេសខាងអង្ករ ។

ឆ្នាំ១៩៧០ ស៊ី ត្រូវបានអង្គការបដិវត្តន៍ភូមិភាគចាត់តាំង ឲ្យយកអាវុធនៅភូមិភាគនិរតី ។ មួយរយៈក្រោយមក ស៊ី បាន ជួបជាមួយខ្សែទាក់ទងចាស់ឈ្មោះ ផុច រិន ហៅ គ្រិន, អ៊ុម ឈៀន ហៅ ម៉ែ ។ ការជួបនេះ ស៊ី បានសាកសួរអំពីភារកិច្ចសម្ងាត់ និងបានរាយការណ៍អំពីភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដូចមិត្តទាំងពីរបានដឹងដែរ ។

ឆ្នាំ១៩៧១ ស៊ី ត្រូវបានអង្គការចាត់តាំងឲ្យធ្វើជាអនុលេខា តំបន់៤ ជាតំបន់ថ្មី ដោយមានអនុលេខាតំបន់មាន ឈ្មោះ ស៊ុយ ហើយមានអ្នកជំនួយបីនាក់ទៀតគឺយ៉ុង, ព្រមទាំងពួកវៀតណាម

ខាងជើងពីរនាក់ថែមទៀតឈ្មោះ ភ័ក្ត្រយ, និងរួម(អ្នកទាំងពីរត្រូវបានអង្គការចាប់ខ្លួនរួចហើយ) ។

សកម្មភាពនៅតំបន់៤

ចុះមកដល់តំបន់៤ សកម្មភាពដំបូងរបស់ ស៊ូ គឺប្រមូលកម្លាំងស្រឡាចលើរណសិរ្សធំទូលាយនិងមិនគិតកម្លាំងលក់ម្នាក់មួយដួនទេ ។ ក្រោយមក ស៊ូ បានទាក់ទងជាមួយថៅកែឡូនេសាទឈ្មោះ ទីវ ហ្គ ដោយខ្សែទាក់ទងជាកម្មាភិបាលដែលកសាងបានឈ្មោះ រ៉ុន នាទីជាអ្នកទទួលការងារខាងនេសាទនៅទន្លេសាបរបស់តំបន់ទី៤ ។ ឈ្មោះ រ៉ុន នេះបានធ្វើការទាក់ទងជាមួយថៅកែ ទីវ ហ្គ តាមការអនុញ្ញាតរបស់ ស៊ូ ។ ក្នុងការទាក់ទងនេះគឺទាក់ទងលក់ឡូនេសាទទៅថៅកែ ទីវ ហ្គ ។ ក្នុងការដែល ថៅកែ ទីវ ហ្គ នេះចូលធ្វើឡូនេសាទនៅក្នុងព្រៃដោះ គឺដើម្បីស៊ើបកម្លាំងរបស់បដិវត្តន៍ ។ ក្រោយពីក្តាប់កម្លាំងបដិវត្តន៍បានហើយ ដោយដឹងថាកម្លាំងរបស់ស៊ូ កាន់តែខ្សោយៗទៅ ដូច្នោះ ថៅកែ ទីវ ហ្គ បានបញ្ជូនថ្លៃឡូនេសាទ ។ ដល់តថ្ងៃឡើងចុះឡើងឃើញថាមិនបានសម្រេចបំណង ហើយថៅកែ ទីវ ហ្គ មិនព្រមបង់ថ្លៃឡូនេសាទនោះ ក្រោយមក ថៅកែ ទីវ ហ្គ បានយកទាហាន និងកងទ័ពមកដាក់ដើម្បីដាក់ការពារឡូនេសាទនេះថែមទៀត ។ នេះគឺជាសកម្មភាពក្បត់របស់ ស៊ូ ដែលទាក់ទងធ្វើសម្ព័ន្ធភាពជាមួយខ្មាំងនិងធ្វើឲ្យខ្មាំងដឹងកម្លាំងព្រមទាំងកាន់កាប់តំបន់ដោះនោះបានថែមទៀត ។ នេះគឺជាអំពើក្បត់នឹងមាត់របស់អង្គការបដិវត្តន៍ដែលត្រូវពង្រឹងខ្លាំងផ្តាច់ស្បៀងអាហារខ្មាំង ។ ដូច្នោះទៅវិញ ស៊ូ បែរជាទៅចេញសំបុត្រឲ្យយកទៅចិញ្ចឹមខ្មាំងវិញ ។

នៅឆ្នាំ១៩៧២ ស៊ូ បានកសាងកម្លាំងប្រាំនាក់ទៀតមាន ថ្ងើយ គណៈស្រុក ក្រោយមក រស់នៅសហការណ៍នៅខាងស្រុកមោង, យ៉ែន អតីតលេខាស្រុកមោង ក្រោយមក ជំនួយការខាងសាងសង់ផ្ទះឲ្យប្រជាជន, សឹម ជាលេខាស្រុកដូនទារតំបន់៤, ធី អនុលេខាស្រុកមោង និង ហៀន ជាអនុលេខាស្រុកដូនទារ ។ កម្លាំងទាំងនេះបានរួមអនុវត្តផែនការបដិវត្តន៍ដើម្បីឲ្យមានសម្ព័ន្ធភាពធ្វើសកម្មភាពដណ្តើមតំបន់ដោះបាន ហើយដណ្តើមបានប្រជាជនថែមទៀត ។

នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៣ ស៊ូ បានចាត់តាំងឲ្យ ថ្ងើយ នៅខាង

មូលដ្ឋាន ហើយចំណែក មិត្ត ផ្កា អនុវត្តតាមផែនការរបស់ សាយ ដែលបានដាក់ឲ្យ ស៊ូ ចុះជាប់ជាមួយនឹង ថ្ងើយ ដើម្បីពិគ្រោះគ្នានៅក្នុងសភាពការណ៍ជាក់ស្តែងនៃមូលដ្ឋានដើម្បីអនុវត្តផែនការនេះឲ្យបានសម្រេច ។ ក្រោយមក ថ្ងើយ មានយោបល់ថាលទ្ធភាពមូលដ្ឋាននេះគឺអាចធ្វើប្រកដើម្បីទាក់ទងជាមួយខ្មាំងបាន ព្រោះនៅពេលមុនៗខាងខ្មាំងក៏មានចោលពាក្យសម្តីធ្វើការទាក់ទងជាមួយនឹងយើងដែរ ។ ដូច្នោះសភាពរបស់ ផ្កា នេះពិនិត្យទៅឃើញថាអាចអនុវត្តផែនការដែល សាយ ជាមេ សេ.អ៊ី.អា នេះដាក់ឲ្យមកសម្រេច ។ ក្រោយមក ស៊ូ និង ថ្ងើយ បានឲ្យកម្មាភិបាលក្រោមចុះមកធ្វើការទាក់ទងដើម្បីធ្វើប្រកទាក់ទងគ្នា ។ ចាប់តាំងពីនោះមកប្រកនេះបានដំណើរការជាធម្មតាដោយអាចទិញដូររបស់របរចាំបាច់ខ្លះៗដូចជា ក្រណាត់, ថ្នាំពេទ្យ, និង អំបិល ជាដើមខាងបដិវត្តន៍បានលក់ចេញទៅវិញនូវ ត្រីឆ្នើត, ត្រីឆ្នើរ និង អណ្តើក ដូច្នោះឃើញថា ប្រកនេះអាចទាក់ទងដំណើរការបានស្រួលខាងប្រជាជននៅក្នុងតំបន់ដោះ ។ ដូច្នោះការដែលបើកប្រកនេះទៅខាងកងទ័ពក៏មិនហ៊ានធ្វើសកម្មភាពនៅត្រង់នេះព្រោះក្រែងប៉ះពាល់ដល់ការដាច់ប្រកនេះនាំឲ្យមានការលំបាកដោះស្រាយខាងផ្នែកសម្ភារដែលត្រូវខ្វះខាតផ្សេងៗដូច្នោះប្រកនេះគឺជាបរិយាកាសសន្តិភាពដែលទាក់ទងដោយផ្លូវស្រាល ។ ក្រោយពីខ្មាំងក្តាប់បានសភាពការណ៍បដិវត្តន៍ហើយពួកខ្មាំងនឹងធ្វើសកម្មភាពចូលលុកលុយខាងក្រោយមូលដ្ឋាន ។ នៅខាងក្រោយមូលដ្ឋាន ភាប៉ុន នេះគឺមានស៊ុយ ជាលេខាតំបន់បានពិភាក្សាជាមួយ ស៊ូ អំពីលទ្ធភាពដើម្បីអនុវត្តផែនការដែល សាយ ដាក់ចុះមក ។ ក្រោយពិភាក្សារួចឃើញថាមូលដ្ឋានខាងក្រោយរបស់ ភាប៉ុន នេះអាចធ្វើសម្ព័ន្ធភាពជាមួយនឹងខ្មាំងបាន ព្រោះមានសត្តិពីរ អ៊ុក សុដុន ជាសាច់ញាតិរបស់ ស៊ុយ ធ្លាប់បានធ្វើសំបុត្រឲ្យ ស៊ុយ តាមរយៈ សែន ជាលេខាស្រុកស្តីដែលក្របក្រងខាង ភាប៉ុន នេះ ។

ចាប់តាំងពីនោះមក ស៊ូ បានចុះទៅជួបជាមួយ សែន និងក្តាប់បានសភាពការណ៍ជាក់ស្តែងនៅមូលដ្ឋាននិងអនុវត្តផែនការដែល សាយ បានដាក់ឲ្យ ។ ក្រោយមក សែន បានយល់ស្របថាមានលទ្ធភាពបើកធ្វើការទាក់ទងជាមួយនឹង អ៊ុក សុដុន នេះដែរដោយសារ អ៊ុក សុដុន ធ្លាប់បានសរសេរសំបុត្រមកធ្វើការទាក់ទង

កណៈស្រុកខ្ពស់ តំបន់៤, រ៉ែម សមាជិកកណៈសហករណ៍នៅក្នុង ឃុំតាប៉ុន, ណន ជាសមាជិកសហករណ៍នៅក្នុងឃុំខ្ពស់, និងជា សមាជិកសហករណ៍នៅក្នុងភូមិខ្ពស់ដែរ ។ ក្រោយមក ស៊ូ បាន ប្រគល់ភារកិច្ចក្រុមនេះធ្វើការសកម្មភាពប្រឆាំងបំផ្លាញចលនា បដិវត្តន៍ដើម្បីធ្វើឲ្យប្រទេស កម្ពុជាទៅជាបឋមនយុគទៅវិញ ។

មួយរយៈក្រោយមក អង្គការភូមិភាគបានចាត់តាំង ក្រុមរបស់ ស៊ូ ទាំងបីនាក់ធ្វើជាកណៈក្រុងបាត់ដំបងបណ្តោះអាសន្ន ។ នៅក្នុងនោះ ស៊ូយ មានតួនាទីជាប្រធាន និងមានភារៈចាត់ចែង គ្រប់គ្រងទាហាន លន់ លន់ ហើយចំណែក វាញ ធ្វើអនុប្រធាននិង មានភារៈខាងសេដ្ឋកិច្ច និងចុងក្រោយ ស៊ូ ជាសមាជិកទទួលភារៈ ខាងនយោបាយ ។ នៅក្នុងសកម្មភាពដំបូង ស៊ូ តាមណែនាំរបស់ ស៊ូយ ដែលជាប្រធានថានឹងចាត់ការឲ្យបានហ័សក៏ត្រូវធ្វើការទាក់ ទន់យកខ្សែរបស់ខ្មាំងប្រើជាបណ្តោះអាសន្នដូច្នោះបានជានៅក្នុង ការឆ្លងផ្សេងៗដូចជា រកយានជំនិះ រកស្បៀងអាហារ, ប្រមែ ប្រមូលអ្នកក្រសែមកជួបជុំគ្នា ។ នៅក្នុងក្រុងនេះ ក្រុមរបស់ ស៊ូ បានទទួលការណែនាំពី សាយ ឲ្យបំផ្លាញបដិវត្តន៍ខាងការរុះរើ ធ្វើការឲ្យមានការអន្តរាយដូចជា គ្រឿងម៉ាស៊ីនជាដើម ។

ពីរថ្ងៃ បន្ទាប់ពីថ្ងៃដោះ ស៊ូ បានទទួល សោម សំអ៊ុន តាមរយៈ ហៀន ខុនសាម និងចាត់តាំងឲ្យ សំអ៊ុន ជួយធ្វើការឆ្លង ដោយ ឃោសនាដែលជាភារកិច្ចនយោបាយរបស់ ស៊ូ និងណែនាំឲ្យ សំអ៊ុន រកខ្សែសង្វាក់របស់ខ្លួនមួយចំនួនទៀត ។ ពេលនោះ សំអ៊ុន ជ្រើសរើសខ្សែសង្វាក់របស់ខ្លួនបានចំនួន៧០ នាក់ដោយបានយក ទៅប្រគល់ឲ្យកម្មាភិបាលតាមស្រុកនិងឃុំឲ្យធ្វើជំនួយរបស់កម្មាភិ បាលសហករណ៍ដើម្បីរៀបចំប្រជាជនជម្លោះសនេះជាការចាត់ តាំងតាមជំនួយការតែសកម្មភាពជា សេ.អ៊ី.អា ។ ស៊ូ បានចាត់ចែងឲ្យ ធ្វើសកម្មភាពប្រឆាំងបដិវត្តន៍ដូចជាឲ្យធ្វើស្ថិតិខុសដើម្បីនាំឲ្យមាន ការប្របូកប្របល់នៅក្នុងការគ្រប់គ្រងដោយមិនឲ្យដាក់គ្រប់ប្រប្រទេស លើសចំនួនព្រមទាំងចាត់តាំងឲ្យធ្វើយ៉ាងណាឲ្យមានទំនាស់ជាមួយ កម្មាភិបាលបដិវត្តន៍ដែលធ្វើការជាមួយគ្នា ។ ជាពិសេសនៅក្នុង គោលបំណងដើម្បីឲ្យប្រជាជនទំនាស់ជាមួយនឹងកម្មាភិបាល បដិវត្តន៍ ។ ភារកិច្ចសេ.អ៊ី.អា ដែលប្រគល់ឲ្យនេះមានសមាជិក ចំនួនចិតសិបនាក់ដែលជាខ្សែសង្វាក់របស់ សោម សំអ៊ុន ។ លើស

ពីទៅទៀត សំអ៊ុន ជាមួយ ស៊ូ បានក្តាប់សភាពការណ៍ប្រជាជន ដែលជម្លោះសចំណុចស្រួលនិងពិបាកដើម្បីធ្វើវិបត្តិកម្មផ្សេងៗ នៅ ពេលនោះដោយមានខ្លួនខ្លះស្បៀងអាហារហើយដឹកជញ្ជូនមិន ទាន់ពេលវេលាដែលនាំឲ្យប្រជាជនជម្លោះសមានការលំបាកមានការ ទោមនស្សនឹងអង្គការបដិវត្តន៍ ។

ក្រៅពីនេះក្រុមរបស់ ស៊ូ បានធ្វើវិបត្តិកម្មដោយមានមិន សូវ អើ ពើកិត្តិយសជួយរកជម្រកដល់ប្រជាជនថ្មីនិងមិនជួយដោះ ស្រាយសម្ភារចាំបាច់មានដូចជា បារ ឆ្នាំង ជាដើម ធ្វើឲ្យមានការ លំបាកដើម្បីកើតទំនាស់នឹងអង្គការបដិវត្តន៍នេះគឺជាសកម្មភាពដែល ក្រុម សំអ៊ុន បានចូលរួមធ្វើសកម្មភាព សេ.អ៊ី.អា ។ ក្រោយមក សំអ៊ុន និងកម្មាភិបាលចំនួនប្រាំមួយទៅប្រាំពីរនាក់ត្រូវបាន ស៊ូ ចាត់តាំង ឲ្យធ្វើការជាបន្តនៃកណៈស្រុកធ្វើយ៉ាងណាឲ្យកណៈស្រុកមានទំនុក ចិត្ត ហើយប្រើប្រាស់ជាដំបូងគឺប្រើខាងបច្ចេកទេសជាសរសេរកត់ ត្រាផ្សេងៗដូចជាកូសដៃនឺប៉ូត្រៃដល់យូរៗ ទៅមានការទុកចិត្ត ពេលនេះគេអាចនឹងប្រគល់ភារកិច្ចអ្វីនៅក្នុងជួររបដិវត្តន៍គឺនៅពេល ដែលមានភារកិច្ចមួយនៅក្នុងជួររបដិវត្តន៍ច្បាស់លាស់ហើយនោះ ក្រុមរបស់ សោម សំអ៊ុន អាចធ្វើសកម្មភាពបំផ្លាញបដិវត្តន៍ ដោយយករូបភាពជាអ្នកបដិវត្តន៍តែសកម្មភាពគឺប្រឆាំងនឹង បដិវត្តន៍ ។

ចំពោះ សំអ៊ុន និងក្រុមរបស់ខ្លួនមួយចំនួនបានការទុកចិត្ត ពីកម្មាភិបាលខាងតំបន់ និងខាងស្រុក ជាបន្តបន្ទាប់ ។ ចំណែកក្រុម ចិតសិបនាក់ដែលរួមមកដើម្បីជួយរៀបចំប្រជាជនជម្លោះសនេះ ក្រោយមក ស៊ូ បានដកឲ្យទៅចុះជាបន្តិចសហករណ៍ ។ នៅទីនោះគឺ ចាត់តាំងឲ្យស្តាល់ភារកិច្ចគឺធ្វើសកម្មភាពវាយប្រហារប្រឆាំងនឹង អង្គការបដិវត្តន៍ ជាពិសេសគឺបញ្ជាខ្លះខាត ស្បៀងអាហារ ថ្នាំសង្កូវ និងប្រឆាំងសហករណ៍ឲ្យរស់នៅជាឯកជន ។ ចំណែក ស៊ូ និង សំអ៊ុន វិញ ជាអ្នកទទួលក្តាប់ការរាយការណ៍ ហើយណែនាំសកម្មភាព ផ្ទាល់ជាបន្តបន្ទាប់ ។ នៅពេលត្រូវជម្លោះសប្រជាជន ស៊ូ បានទាក់ ទន់ពេទ្យសង្គមចាស់ឈ្មោះ ពឹង តឹមស៊ា និង យឹម តឹមសាន ដែលជា ពេទ្យធំនៅក្នុងក្រុងបាត់ដំបង ព្រមទាំងបានយកពេទ្យចំនួន៦ គ្រួសារផ្សេងទៀតមកដាក់នៅក្នុងតំបន់៤ក្នុងគោលបំណងដើម្បី ប្រើប្រាស់បច្ចេកទេសរបស់ក្រុមខ្លួននៅពេលដែលបើកមន្ទីរពេទ្យ

ថ្មីៗ ដោយសារតែប្រជាជនជម្លៀសមកច្រើនៗ នៅចុងខែមិថុនា និងខែកក្កដា ស៊ូ បានយកពេទ្យ ពឹង គីមស៊ា និង យឹម គីមសាន ទៅប្រើនៅតាមមន្ទីរពេទ្យស្រុក ។ ជាដូច្នោះការកំណត់តាំងឲ្យជំនួយ ការបច្ចេកទេស ប៉ុន្តែការកិច្ចសេ.អ៊ី.អា គឺត្រូវធ្វើយ៉ាងណាឲ្យ បំផ្លាញបដិវត្តន៍នៅក្នុងផ្នែកសង្គមកិច្ច សុខាភិបាល នេះឲ្យបានជា អតិបរមា ។ ពឹង គីមស៊ា នេះ ស៊ូ ស្គាល់ខ្សែថាជា សេ.អ៊ី.អា តាមរយៈ សំអុំន ជាអ្នកទទួលនាម ។ នៅក្នុងមន្ទីរនេះ ពឹង គីមស៊ា និង យឹម គីមសាន គឺបានធ្វើសកម្មភាពតាមការចាត់តាំងរបស់ ស៊ូ គឺបានប្រឆាំងនឹងការប្រើប្រាស់នូវថ្នាំបូរណដោយបំផុសមិនឲ្យអ្នក ជំងឺជឿទៅលើថ្នាំបូរណ ព្រមទាំងធ្វើឲ្យខូចខាតនៅថ្នាំពេទ្យនៅក្នុង ឃ្នាំង និងទុកឲ្យខូចខាតប្រើប្រាស់មិនបាន ។ ទន្ទឹមនេះចំពោះ ឥទ្ធិពលនៅក្នុងចំណោមអ្នកជំងឺនឹងពេទ្យគឺ ពឹង គីមស៊ា និង យឹម គីមសាន មានឥទ្ធិពលលើសពេទ្យបដិវត្តន៍ ពីព្រោះអ្នកទាំងពីរមាន បច្ចេកទេសជឿនលឿនជាង ម្យ៉ាងទៀតមហាជនប្រជាជនធ្លាប់ ស្គាល់ដោយមានការទទួលស្គាល់ថាជាពេទ្យធំដូច្នោះការប្រើប្រាស់ អ្នកទាំងពីរនេះនាំឲ្យប៉ះពាល់ដល់មាតិកាបក្សកម្មនីតិកម្មដែល តែងតែលើកឡើងថាពេទ្យយើងគឺចេញពីអ្នកក្រចេញពីស្រឡាប មូលដ្ឋាន ហើយបច្ចេកទេសរបស់ក្រុម ស៊ូ គឺរៀនបណ្តើរធ្វើបណ្តើរ សកម្មភាពរបស់សេ.អ៊ី.អា របស់ ពឹង គីមស៊ា នៅក្នុងមន្ទីរនេះគឺ បានធ្វើសកម្មភាពខ្លាំងដែលនាំបណ្តាលឲ្យដល់អ្នកជំងឺមិនមានជំនឿ លើថ្នាំបូរណជឿលើតែថ្នាំវិទ្យាសាស្ត្រ ។

ក្រោយមក ស៊ូ ដោយសារតែឃើញ ពឹង គីមស៊ា នេះ ធ្លាប់មានឥទ្ធិពលនៅក្នុងប្រជាជននៅក្នុងសង្គមចាស់ច្រើនដូច្នោះ បើដាក់ ពឹង គីមស៊ា ឲ្យទៅអនុវត្តការកិច្ច សេ.អ៊ី.អា នៅក្នុង សហករណ៍ឃើញថាមានប្រសិទ្ធភាពជាងនៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យ ។ ចាប់ តាំងពីនោះមក ស៊ូ បានចាត់តាំង ពឹង គីមស៊ា ចុះទៅបន្តសកម្មភាព សេ.អ៊ី.អា នៅក្នុងសហករណ៍វិញ ដោយបានបំផុសកំហឹងឲ្យមាន ការទោមនស្សជាមួយអង្គការបដិវត្តន៍ ពិសេសបញ្ហាខ្វះស្បៀង អាហារ ថ្នាំសង្កូវ សម្លៀកបំពាក់ និងប្រឆាំងនឹងសហករណ៍ទាមទារ ការរស់នៅជាឯកជនវិញ ។

សកម្មភាពក្នុងនាទីជាករណ៍: ទាក់ទងព្រំដែនកម្ពុជា-ថៃ

នៅថ្ងៃ១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៧៩ ស៊ូ ត្រូវបានអង្គការ

ចាត់តាំងជាករណ៍: ទាក់ទងព្រំដែនកម្ពុជា-ថៃ ។ សាយ បានចាត់ តាំងឲ្យ ស៊ូ ធ្វើការទាក់ទងជាមួយ ហ៊ិន ដោយសារ ស៊ូ ត្រូវដាច់ចេញ ពីការងារពីភាគទៅហើយ និងទៅរស់នៅក្នុងតំបន់របស់ ហ៊ិន ដូច្នោះការងារសម្ងាត់របស់ សេ.អ៊ី.អា ត្រូវទាក់ទងតាមរយៈ ហ៊ិន ។ ទន្ទឹមនឹងនោះ សាយ ក៏បានទទួលនាម ស៊ូ ឲ្យបានដឹងថា ឈ្មោះ ម៉ែ ដែលរួមការកិច្ចការណ៍: ទាក់ទងនេះក៏ជាមនុស្សនៅក្នុងក្រុម សេ.អ៊ី. អា ដែរ ដូច្នោះត្រូវសហការគ្នាឲ្យបានល្អ ។

ចាប់ពីពេលនោះមក ស៊ូ បានស្គាល់តាមការទទួលនាម រវាងតំណែងកម្ពុជានិងតំណែងប្រទេសថៃនូវករណ៍: ទាក់ទងដែលត្រូវ ធ្វើការជាមួយគ្នាមានឈ្មោះ សួង ជាប្រធាន និង សារ៉ាត ជាអនុ ប្រធាន ។ អ្នកទាំងពីរគឺមកពីក្រសួងការបរទេសនៅបាណ្ឌុក ។ ឈ្មោះ អំនួយ ជាសមាជិកនិង ជាចៅហ្វាយស្រុកអារញ្ញនិង ឈ្មោះ ដេសា ជាអ្នកបកប្រែភាសាថៃមកខ្មែរនិងពីខ្មែរទៅថៃ ។ ក្នុងការធ្វើការទាក់ទងជាមួយនឹងករណ៍: ទាក់ទងថៃនេះ ពេលដំបូងគឺ ស៊ូធ្វើការជាដូច្នោះធម្មតាទេ ។

ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៦ ពេលនោះអង្គការភូមិភាគបានឲ្យ ស៊ូ បើកប្រកបដ្ឋានដើម្បីនឹងធ្វើដ្ឋានរលកដូរត្រី-សាច់ដែលមាន សល់ទុកមួយចំនួននៅអូរជ្រៅ ។ ពេលនោះ ស៊ូ បានធ្វើការទាក់ ទងបើកប្រកបដ្ឋាននាំចេញផលិតផលក្រឡឹងទប់ភោគបរិភោគមួយ ចំនួន មានដូចជា ការនាំចេញសាច់, ត្រី, កាហ្វេ, គ្រាប់ឈូក, គ្រាប់ ធញ្ញជាតិជាដើម ។ ក្រៅពីនេះ ស៊ូ បានធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយ ឈ្មួញផ្នែករត់ពន្ធកយឈ្មោះ ឡុប, ឡាន, ឡេន, និង ដុន នេះជា អ្នករត់កយស្រី ចំណែកឈ្មោះ យុន, ឆ្លូន ជាប្រុស ។ ក្នុងការ ទាក់ទងនេះ ជាដំបូង ស៊ូ បានទទួលអំណោយរបស់ក្រុមនេះមាន ផ្លែឈើ, ផ្លែទំពាំងបាយជូរ, ផ្លែក្រូច ជាដើម ។ ឆ្លៀតទឹកសនេះ ស៊ូ បានស្នើបករណ៍អំពីស្ថានភាពសភាពការណ៍នៅប្រទេសថៃជា ពិសេសស្នើបស្សរអំពីសភាពការណ៍នៃពួកខ្មែរដែលបានរត់ភៀស ខ្លួនទៅខាងថៃ តើមានចំនួនប៉ុន្មាននាក់? ហើយនៅកន្លែងណាខ្លះ? តាមការទទួលព័ត៌មានពីអ្នករត់កយបានឲ្យដឹងថាឃើញមានបើកន្លែង ប៉ុន្តែក្រុមនេះច្រើនស្គាល់តែអារញ្ញនេះមានខ្មែររត់ទៅប្រហែលជា មានចំនួនបួនពាន់នាក់ ។ ចំណែកនៅខាងម៉ាឡៃវិញ ក៏មានទ័ពខ្មែរ រត់ទៅទីនោះដោយស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំគ្រប់គ្រងរបស់ឈ្មោះ

សេក សំអៀត និង អ៊ិន តាំ ។ ទ័ពនេះក៏ក្រុមហ៊ុនហានចាស់ៗ ដែលបានរត់ពីកម្ពុជាទៅនៅក្នុងជំរុំស្រុកខ្លះ ។

នៅខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៧៦ ស៊ូ ត្រូវទទួលបានពាណិជ្ជកម្មរដ្ឋ មានឈ្មោះ ឈ្យឺន, ហាន និង យត ។ ស៊ូ ទទួលអ្នកទាំងនោះដោយ យកចិត្តទុកដាក់ព្រោះជាការកិច្ចដែល ស៊ូ ទៅនៅកន្លែងនោះ មុន ហើយក្រសួងពាណិជ្ជកម្មនេះបានធ្វើការទាក់ទាញមនោសញ្ចេតនា របស់ ស៊ូ ជាច្រើនដោយឱ្យសម្ភាររបស់ហូបមានសម្រុង បង្កើន ជាដើម និងឱ្យវិនិយោគិក្ខប ដល់ ម៉ែ និងហ៊ីលថតរូប ព្រមទាំងខ្សែ អាត់ថតចម្រៀងដល់ ស៊ូ មួយចំនួនទៀតផង ។ ការទាក់ទងជាមួយ ពាណិជ្ជកម្មរដ្ឋនេះ គឺធ្វើការទាក់ទងជាមួយពាណិជ្ជកម្មមន្ទីរ- ក្រសួងរបស់អង្គការដូចគ្នា ។ ចំណែកសកម្មភាពរបស់ក្រុមពាណិជ្ជ កម្មនេះ គឺមានសិទ្ធិទាក់ទងផ្ទាល់ជាមួយនឹងឈ្មួញថៃ ព្រោះក្រសួង ទាំងពីរនេះមានការឡើងទៅថ្នាក់លើទាំងពីរផ្សេងៗគ្នា ។ ដូច្នោះ ខាងក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ក៏មានសិទ្ធិទាក់ទងផ្ទាល់ដោយឆ្លងតាម យោធាដែលទទួលខុសត្រូវមានឈ្មោះ ឈ្យឺន ជាអ្នកទទួលខុស ត្រូវប្រកបចេញចូល ។ ចំណែកឯ ស៊ូ ទាក់ទងជាមួយគណៈទាក់ទង ក៏ប្រាប់ខាងយោធាដើម្បីអាចអនុញ្ញាតឆ្លងកាត់ដែរ ក្រុមពាណិជ្ជ កម្មរដ្ឋ ដែល ស៊ូ បានទាក់ទងមានឈ្មោះដូចជា ឈ្យឺន ជាអ្នកទទួល ខុសត្រូវនៅក្នុងការគ្រប់គ្រងនៅខាងអូរជ្រៅ ដើម្បីពិភាក្សាគ្នាអំពី បញ្ហាទិញដូរទៅវិញទៅមក ។ ក្រោយមក ស៊ូ និង ឈ្យឺន ទាក់ទង ឈ្មួញខ្លះទៀត ដើម្បីយកមកធ្វើការទាក់ទងជាដូរសម្ងាត់ហើយ និងធ្វើការបើកចំហខ្លះ គឺដូរពាណិជ្ជកម្មឈ្មោះ ឈ្យឺន ដែល ស៊ូ ទាក់ទងនោះគឺមានឈ្មោះ ហម ។ ក្រោយមក ស៊ូ ក៏បានធ្វើការទាក់ ទងជាមួយឈ្មោះបន្តបន្ទាប់ទៀតដែលមានឈ្មោះ ហាន និង យត ។ ឈ្មោះ ហាន បានមកពីជំពាក់ខាងកន្លែងរបស់ ស៊ូ ដើម្បីវាយសារ ទូរលេខទៅភ្នំពេញតាមវិទ្យុទាក់ទង ។ ដូច្នោះក្រសួងទាំងពីរនេះ ក៏មានទំនាក់ទំនងគ្នាតាមដូរការខ្លះ ដូចជាទទួលបានការ ខាងបញ្ជូនទូរលេខ ជាដើម ។ ចំណែក សកម្មភាពសម្ងាត់របស់ ហានគឺមានឈ្មោះ យត នៅខាងអូរជ្រៅមានសកម្មភាពទាក់ទងជាប់ជាមួយនឹងឈ្មួញ ថៃពីព្រោះឈ្មួញថៃចុះឡើងជារាល់ថ្ងៃ ។ ដូច្នោះសកម្មភាពរបស់ ស៊ូ ក៏បានរួមចំណែកនៅក្នុងសកម្មភាពក្នុងអំពើក្បត់របស់ក្រុម ពាណិជ្ជកម្មរដ្ឋដែរ ។ មួយចំណែកទៀត ក្រុមពាណិជ្ជកម្មក៏មាន

ឈ្មួញមាននៅកែដែលខាងពាណិជ្ជកម្មរដ្ឋនេះទាក់ទងផ្ទាល់ដោយខ្លួន ឯង ហើយស្នើឱ្យខាងយោធាអនុញ្ញាតឱ្យជួប ។

ពាក់កណ្តាលឆ្នាំ១៩៧៦ ស៊ូ និង ម៉ែ បានជួប ហម ជាខ្មែរ នៅសុវិទ្ធិសាស្ត្រអង្គការទាក់ទងខាងទេសចរណ៍នៅប្រទេសប្រទេសថៃ ។ ចំណែក ហម ដោយសារធ្លាប់បានស្គាល់ឈ្មោះ ស៊ូ និង ម៉ែ និងដោយសារតែ ហម នេះបានទទួលឪពុកដែលជាប់នៅខាង ប្រទេសកម្ពុជាយើងក្រោយរំដោះ ហើយអង្គការបដិវត្តន៍ក៏បាន អនុញ្ញាតដោះលែងប្រគល់ឱ្យទៅខាងថៃវិញ ។ ក្រោយពីបាន ថ្ងៃដំណើរកុណាចំពោះអ្នកទាំងពីរហើយ ហម ក៏បានប្រាប់ទៅកាន់ ស៊ូ និង ម៉ែ ថាបើចង់ពីតែពាក់អ្វីកេនឹងជួយ ។ ក្រោយមក ហម ក៏បានជួបជាមួយ ស៊ូ ដើម្បីធ្វើការទាក់ទងនៅក្នុងការទិញឈើដែល សេសសល់តាមព្រំដែនគឺមានឈើសល់មួយចំនួនដែលមិនទាន់បាន ដឹកទៅប្រទេសថៃ ។ ប៉ុន្តែ ក្រោយមក ឈើទាំងនេះត្រូវបានថៃ ចូលមកលួចអារតាមរយៈ ហម ។ ដូច្នោះ ហម នេះចង់ទាក់ទង ទិញឈើនេះដែលសល់នោះគឺសុំឱ្យកម្ពុជាចេញសំបុត្រឱ្យដើម្បីនាំ ឈើចូលទៅប្រទេសថៃ ។ បំណង ហម ដែលមកទាក់ទងជាមួយ ស៊ូ ប៉ុន្តែ ស៊ូ មិនបានដោះស្រាយរឿងនេះទេ ។ នៅក្នុងទិកាសនេះ ស៊ូ បានឆ្លៀតទិកាសដើម្បីស៊ើបសួរអំពីសភាពការណ៍ជនជាតិខ្មែរដែល រត់ពីកម្ពុជាទៅ តើមាននៅកន្លែងណាខ្លះ? ហើយមានសភាព យ៉ាងម៉េចខ្លះ? ក្រោយមក ហម ក៏បានប្រាប់ដំណឹងទៅកាន់ ស៊ូ ថា ខ្មែរដែលរត់ពីកម្ពុជាត្រូវបានរស់នៅក្នុងជំរុំដែលមានអាមេរិកកាំង ជួយជំរុំនេះគឺមានពួកអាមេរិកកាំងចំនួនបីនាក់ នៅក្នុងខាង សុវិទ្ធិមួយ នៅខាងអារញ្ញមួយ, និងខាងចាន់ប៊ុរីលក្ខា នឹងប៉ែលិន មួយ ។ ជំរុំទាំងបីនេះគឺនៅក្រោមការទប់ទល់របស់អាមេរិកាំង ចំណែកឯខ្មែរដែលរត់ទៅនៅខាងជំរុំទាំងបីនេះមានចំនួនប្រហែល ជាមួយម៉ឺននាក់ ។ ចំណែកខាងកម្មវិធីទ័ពក៏ដឹងថានៅខាងភ្នំម៉ាត្រៃ មានចំនួនប្រហែលពីររយនាក់ ។

បន្ទាប់ពីបានទទួលដំណឹងផ្សេងអំពីក្រុមកម្មវិធីក្បត់ដែល នៅខាងប្រទេសថៃ ស៊ូ ក៏បានរាយការណ៍ជូនដំណឹងទៅកាន់ សាយ តាមដំណើរការរៀបរាប់អំពីខ្មែរក្បត់នៅខាងប្រទេសថៃដែលមាន ជំរុំនៅខាងខេត្តទាំងបី ហើយរាយការណ៍អំពីព័ត៌មាន អ៊ិន តាំ និង សេក សំអៀត តាមឈ្មោះ ហម ឱ្យព័ត៌មានគឺបានចេញក្រៅ

ប្រទេសថៃ គឺនៅខាងស្រុកបារាំង ចំណែក សេក សំអៀត វិញគឺ នៅក្រុងបារាំងកកនៅឡើយ ។

នៅពេលនោះ សាយ បាននិយាយប្រាប់ថា ត្រូវបន្តស៊ើប ការណ៍និងព័ត៌មាននេះជា បន្តទៀត តាមរយៈឈ្មោះ ហម នេះ ដើម្បីធ្វើការរកខ្សែទាក់ទងមេសេ.អ៊ី.អា អាមេរិកកាំងនៅប្រទេស ថៃឲ្យបាន ។ ចុងឆ្នាំ១៩៧៦ ស៊ូ បានរៀបចំដើម្បីជួបគ្នារវាង មេសេ.អ៊ី.អា អាមេរិកកាំងដែលមាន ហម នេះជាអ្នកទាក់ទង និងគណៈរដ្ឋប្រហារដែលនៅខាងភាគពាយ័ព្យ ។

ដើមឆ្នាំ១៩៧៧ ពេលថ្ងៃកំណត់ធ្វើការធម្មតាជាមួយ គណៈទាក់ទងថៃបាននាំមេសេ.អ៊ី.អា អាមេរិកកាំង និង សេក សំអៀត មកជួប ស៊ូ នៅកន្លែងទាក់ទងគណៈទាក់ទងនៅក្នុងទឹក ដីកម្ពុជានៅពេលនោះយើងបានត្រៀមមនុស្សដែលត្រូវជួបនឹងមេ សេ.អ៊ី.អា អាមេរិកកាំងនេះ គឺមាន សាយ, សាន, វ៉ៃញ , ហិន, ស៊ូ និង ម៉ៃ ជាគណៈទាក់ទង ។ ខាងផ្នែកថៃ គឺមានគណៈទាក់ទងថៃ គឺមានប្រធាន អនុប្រធាន ហើយនិងអាមេរិកកាំងម្នាក់ និង សេក សំអៀត រួមទាំងអ្នកបកប្រែ ។ ពេលនោះ អ្នកទាំងនោះក៏បានជួប គ្នានៅផ្ទះគណៈទាក់ទងនៅកន្លែងធ្វើការជាដូរការក្នុងការទាក់ទងនេះ គឺមេសេ.អ៊ី.អា បានទទួលស្គាល់ សាយ នេះជាមេរដ្ឋប្រហារ ។ សាយ មានការសប្បាយរីករាយក្រែកអរយ៉ាងខ្លាំងដោយបានជួប ជាមួយមេ សេ.អ៊ី.អា ។ ក្រោយមក ហិន ថាការទទួលខុសត្រូវនេះ យើងត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីទាក់ទងឲ្យ បានល្អនិងឲ្យ បានឆាប់ ដើម្បីសម្រេចផែនការរបស់យើង ដូច្នេះក្នុងភារកិច្ចទាក់ ទងគឺត្រូវមានការទាក់ទងឲ្យជាប់ដើម្បីរាយការណ៍ទៅមេ សេ.អ៊ី.អា អាមេរិកកាំងនៅប្រទេសថៃ ។ ពីព្រោះពេលដែលយើងដូរផ្ទះផែន ការរបស់យើងគឺយើងត្រូវការសម្ភារមកជំនួយដែលត្រូវមកទាន ពេលវេលាដូចជា គ្រាប់រំសេវ ឡានដឹកជញ្ជូន និង យន្តហោះជាដើម ដែលយើងប្រើជាជំនួយនៅក្នុងការសម្រេចផែនការរបស់យើង ។ នៅពេលប្រជុំនេះ អ្នកទាំងអស់គ្នាបានស្តាប់ការណែនាំរបស់ សាយ ហើយម្នាក់ៗ បានបំពេញភារកិច្ចបានយ៉ាងល្អបំផុត ហើយ រក្សាការសម្ងាត់ទីបំផុត ។

សាយ បានផ្តល់ទៀតថា យើងត្រូវរក្សាសម្ងាត់ឲ្យបាន ជាទីបំផុត ហើយសហការគ្នាឲ្យបានល្អ រៀបចំលក្ខណៈសម្បត្តិ

យើងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឲ្យផែនការនេះបានសម្រេច ។ នៅពេលនោះ អ្នកទាំងអស់គ្នាបានបែកគ្នា ហើយត្រឡប់ទៅកន្លែងរៀនៗខ្លួន ដើម្បីចាប់អនុវត្តផែនការដែល សាយ បានណែនាំ ។ ផែនការរបស់ ស៊ូ ត្រូវជួបជាមួយមេតំណាង សេ.អ៊ី.អា អាមេរិកកាំងនេះម្តង ទៀត ។ ដូច្នេះគណៈទាក់ទងត្រូវទទួលភារកិច្ចរៀបចំជាមួយមេ សេ.អ៊ី.អា ឲ្យបានស្រួលល្អនៅដើមខែ ។ ឯខាងគណៈទាក់ទងនៅ ខាងអូរជ្រៅគឺត្រូវទាក់ទងឲ្យជាប់នឹងឈ្មោះ ហម នេះដើម្បីរាយ ការណ៍ជាបន្តបន្ទាប់ទៅឲ្យមេ សេ.អ៊ី.អា ដើម្បីឲ្យក្តាប់សភាពការណ៍ ផែនការវិវត្តយើងឲ្យបាន ។

នៅខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៧ ស៊ូ បានត្រឡប់មកកាន់មាតុ ប្រទេសវិញ ហើយនៅពេលនោះ ស៊ូ ត្រូវបានអង្គការយាត់ទុក នៅក្រសួងការបរទេសភ្នំពេញនេះ រហូតដល់ខែឧសភា និង មិថុនា ឆ្នាំ១៩៧៧ អង្គការមិនបានប្រកល់ភារកិច្ចអ្វីឲ្យច្បាស់លាស់ទេ គឺនៅក្រសួងការបរទេសនេះ រហូតដល់ថ្ងៃទី២១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ១៩៧៧ ស៊ូ ត្រូវបានក្រសួងសន្តិបាលចាប់ខ្លួនតែម្តង ។

សិន សុមីតា

រឿងរ៉ាវពិតដើម្បីប្រទេសកម្ពុជា

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាសង្ឃឹមថា ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់ រូបដែលធ្លាប់ឆ្លងកាត់របបខ្មែរក្រហមបាននិងកំពុងសរសេរ អត្ថបទឬសៀវភៅអំពីរឿងរ៉ាវពិតជ្រាលជ្រៅ ហើយនឹងផ្ញើមក មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាតាមអាសយដ្ឋានខាងក្រោម ៖

ផ្ទះលេខ៦៦ មហាវិថីព្រះសីហនុ ភ្នំពេញ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ទូរស័ព្ទលេខ: (៨៥៥) (២៣) ២១១ ៨៧៥

ទូរស័ព្ទលេខ: (៨៥៥) (១៦) ៨៧៦ ៦៧២

ទូរសារលេខ: (៨៥៥) (២៣) ២១០ ៣៥៨

Email: truthsocheat@dccam.org

Home page: www.dccam.org

វគ្គបណ្តុះបណ្តាលគន្លឹះសិក្សាស្រាវជ្រាវស្តីអំពីការបង្រៀនប្រក្រតីសាស្ត្រ

ស្រុកមួយប្រជាធិបតេយ្យពីថ្ងៃទី២៣ ដល់២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១២

សំឡេងពីស្រុកអន្លង់វែង

បរតកអភិកាល និង ជីវិតបច្ចុប្បន្ន

ស្រុកអន្លង់វែងគឺជាទីចំណាប់អារម្មណ៍មួយសម្រាប់អ្នកដំណើរនិងភ្ញៀវទេសចរ ហើយមនុស្សម្នាក់កាន់តំបន់នេះដើម្បីមកប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិតព្រោះទីនេះគឺជាទីតាំងចុងក្រោយរបស់ចលនាខ្មែរក្រហម ។ អន្លង់វែងគឺជាទីតាំងដែលចលនាខ្មែរក្រហមរលំរលាយក្នុងភាពរីករវៃនិងភាពអាប់យស ។ អន្លង់វែងគឺជាតំបន់ពិសេសមួយដែលខុសពីតំបន់ផ្សេងទៀតក្នុងប្រទេសកម្ពុជាគ្រង់ថា តំបន់នេះមានបន្ទូលនូវកេរដំណែលខ្មែរក្រហមជាច្រើនដូចជាផ្លូវរបស់ ប៉ុល ពត នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងជាមេដឹកនាំពូលឯ ទៀតរបស់ចលនាខ្មែរក្រហម ។ ផ្លូវរបស់ ប៉ុល ពត គឺជាសំណង់ឈើតូចមួយមានលក្ខណៈសាមញ្ញមានរាងចតុកោណដោយមានដីពូនជាផ្លូវហើយមានទីតាំងនៅពីមុខបន្ទប់កាស៊ីណូ ដែលទង្វើបែបនេះត្រូវបានហាមឃាត់ទាំងស្រុងទូទាំងរបបនៃកណ្តាប់ដៃដែករបស់ខ្មែរក្រហម ។ ព្រលឹងរបស់ ប៉ុល ពត ហាក់បីដូចជានៅទីនោះជារៀងរហូត ភ្នែកសម្លឹងមើលទៅអាការកាស៊ីណូនោះដោយមិនអាចធ្វើអ្វីបានទាំងអស់នូវអ្វីដែលខ្លួនធ្លាប់ចាត់ទុកថាជាទង្វើរបស់ “មូលធននិយម” ។

អន្លង់វែងបានបន្ទូលនូវសំណល់ជាច្រើននៃរបបកម្ពុជា

ប្រជាធិបតេយ្យដូចជា ដូរនិងទីបញ្ជាការរបស់ តាម៉ុក ដែលមានទីតាំងនៅជ្រុងខាងត្បូងនៃបឹងដីធំមួយដែលកាត់ទប់និងហើយតំបន់នេះធ្លាប់ទទួលរងនូវគ្រោះទឹកជំនន់ធំម្តងកាលពីដើមទសវត្សរ៍៩០ ។ តាម៉ុក គឺជាអតីតលេខាភូមិភាគនិរតីកាលពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យហើយកាត់ជាបុគ្គលម្នាក់ដែលត្រូវបានគេខ្ទប់ខ្ទួងដោយសារតែផែនការបន្តទូកម្មរបស់តាតាំងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ ឥឡូវនេះ ដូររបស់ តាម៉ុក គឺជាសំណង់ដីធំបំផុតនៃទីតាំងរដ្ឋាភិបាលចុងក្រោយរបស់ខ្មែរក្រហម ។ នៅក្នុងដូរនោះមានជញ្ជាំងដែលមានគំនូរនៅលើនោះមានសរសរធំៗជាច្រើនដែលយកដើមឈើទាំងមូលនិងមានដើមស្វាយជាច្រើនដើម ។ នៅពីមុខដូរនោះមានទ្រូងដែកមួយដែល តាម៉ុក ប្រើប្រាស់ដើម្បីឃុំខ្លួនខ្លាំងដែលក្រុមរបស់តាតាំងចាប់ខ្លួនបាននិងសម្រាប់ឃុំខ្លួនជនណាដែលកាត់បានចាត់ទុកថាជាសត្រូវដែលបានប្រព្រឹត្តិខុសធ្ងន់ធ្ងរដូចជា លក់អារុធ ឲ្យទៅខ្មាំង អំពើលួចប្លន់ អំពើលួចលាក់ប្តីប្រពន្ធ និងអ្នកដែលបង្កភាពរីករវៃជាដើម ។

ដោយសារអន្លង់វែងគឺជាតំបន់ខ្មែរក្រហមចុងក្រោយបង្អស់តំបន់នោះក៏ឃើញមានឃ្នាំងដុកអារុធ ដូររបស់ ប៉ុល ពត,

សុទ្ធសេន, ឆ្នួន ជា, ខៀវ សំផន, កែ ពក និងដូររបស់មេដឹកនាំផ្សេងទៀតដែរ ។ ដូរទាំងនោះគឺជាដូរក្នុងៗ សង្គមដែលមកដល់ឥឡូវនេះមានទំហំក្នុងប្រៀបធៀបទៅនឹងដូររបស់អ្នកក្នុងនៃតំបន់អន្លង់វែងដែលដូរទាំងអស់នោះចាប់ផ្តើមកសាងឡើងកាន់ពីដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ២០០០ ក្រោយពីតំបន់អន្លង់វែងទាំងមូលចាប់ផ្តើមសមាហរណកម្មជាមួយរដ្ឋាភិបាលក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ ។ អន្លង់វែងមានស្ថានភាពច្រើនមានទំនប់មួយ មន្ទីរពេទ្យមួយ សាលារៀនមួយនិងផ្លូវជាច្រើនដែលសមិទ្ធផលទាំងអស់នោះត្រូវបានកសាងដោយភាគីក្រៅ ។ ក្នុងនោះមានកន្លែងមួយដែល ប៉ូល ពត ត្រូវបានកាត់ទោសដោយ ភាគីក្រៅ ក្រោយពីការតស៊ូនយោបាយនាដំណាក់កាលចុងក្រោយរបស់ខ្មែរក្រហម ។ ក្នុងនាមជាអតីតតំបន់រដ្ឋបាលមួយរបស់ខ្មែរក្រហម អន្លង់វែងក៏មានទីតាំងសម្រាប់និងជំរុំអប់រំកែប្រែដែរ ។ ក្នុងនាមជាអតីតសមរក្សមិប្រយុទ្ធ និងតំបន់ការពារជីវិតមួយរបស់ខ្មែរក្រហម តំបន់អន្លង់វែងហ៊ុមព័ទ្ធនៅដោយគ្រាប់មីន ។ មីនខ្លះត្រូវបានសម្អាតដោយក្រុមដោះមីនជាតិនិងអន្តរជាតិនិងដោយសារអ្នកក្នុងនិងអតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមដែលបានបម្រើមនោគមន៍វិជ្ជាខ្មែរក្រហមអស់រយៈពេលយ៉ាងយូរតែអ្នកទាំងនោះបានដោះមីនដោយខ្លួនឯងដើម្បីយកដីនោះមកធ្វើជាកម្មសិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួនដើម្បីប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិត ។

ឥឡូវនេះ តំបន់អន្លង់វែងមានសន្តិភាពហើយ ។ អ្នកស្រុកអន្លង់វែងនិងអ្នកមកពីចម្ងាយសុទ្ធតែមានអារម្មណ៍ចង់មានចង់បានពេលដែលមកដល់ទីនេះបន្ទាប់ពីសង្គ្រាម ។ គោលនយោបាយកណ្តាប់ដៃដែករបស់ខ្មែរក្រហមបានវិនាសសូន្យសុងហើយ មិនត្រឹមតែរូបរាងទេ សូម្បីតែមនោគមន៍វិជ្ជារបស់ខ្មែរក្រហមក៏គ្មាននរណាអនុវត្តទៀតដែរ ។ អតីតកម្មាភិបាលថ្នាក់ទាបដែលធ្លាប់មានអំណាចតិចតួចនិងអ្នកក្នុងផ្សេងទៀតកំពុងតែរស់នៅក្នុងតំបន់អន្លង់វែងនេះ តែថ្នាក់ដឹកនាំថ្នាក់ធំនិងថ្នាក់ដឹកនាំកំពូលមិនមានវត្តមានទេ ភាគច្រើនអ្នកទាំងនោះបានស្លាប់ដោយសារជំងឺនិងត្រូវបានចាប់ខ្លួនដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាឬសាលាក្តីខ្មែរក្រហម ។ មេដឹកនាំដែលមានអំណាចតិចតួចទាំងនោះមានចរិតលក្ខណៈខុសពីប្រជាជនដែលបានរួមរស់ជាមួយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ហើយមេដឹកនាំទាំងនោះមានចិត្តរីករាយដែលបាន

ផ្លាស់ប្តូរនិងរស់នៅតាមបែបដែលជីវិតមានសេរីភាពនិងអាចលើកម្ពស់ជីវភាពលើសពីពេលដែលអ្នកទាំងនោះធ្លាប់នៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់ខ្មែរក្រហម ។ កាលពីដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ២០០០ សេដ្ឋកិច្ចតំបន់អន្លង់វែងបានរីកចម្រើនយ៉ាងខ្លាំងដោយសារតែតម្លៃដីឡើងថ្លៃខ្លាំងនិងស្របពេលដែលផ្លូវថ្នល់ត្រូវបានសាងសង់ដើម្បីភ្ជាប់ពីទីរួមស្រុកអន្លង់វែងទៅកាន់តំបន់ផ្សេងទៀតទូទាំងប្រទេសជាពិសេសផ្លូវភ្ជាប់ទៅកាន់ទីរួមខេត្តសៀមរាប និងខេត្តព្រះវិហារ ។ អន្លង់វែងមានព្រៃឈើយ៉ាងក្រាស់និងមានព្រៃធម្មជាតិជាច្រើនដែលអ្នកស្រុកអន្លង់វែងអាស្រ័យដល់ដើម្បីជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ។ នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ អ្នកស្រុកអន្លង់វែងប្រកបរបរដាំដំឡូង និងធ្វើស្រែនៅរដូវវស្សា និងរាំបន្លែតាមរដូវកាលផ្សេងទៀតដូចជាឡើងត្រសក់ បន្លែល្ង និងសណ្តែកដី ព្រមទាំងបន្លែផ្សេងទៀត ។

ដោយសារតែមានដីគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បង្កើនផល អ្នកស្រុកអន្លង់វែងហាក់បីដូចជាមានជីវភាពប្រសើរជាងប្រជាជនកម្ពុជានៅតំបន់ផ្សេងទៀតក្នុងប្រទេស ។ មានរង្វង់មូលមួយនៅចំកណ្តាលទីប្រជុំជននៃស្រុកអន្លង់វែងដោយមានផ្ទះសង់នៅជុំវិញរង្វង់មូលនោះ រួមទាំងផ្ទះសំណាក់ ខារ៉ាអូខេ និងហាងម៉ាស្សាព្រោនព្រាត ។ តំបន់អន្លង់វែងមានសភាពខុសប្លែកកាលពីតំបន់នេះពេលគ្រប់គ្រងដោយ ភាគីក្រៅ ដែលកាលនោះមានតែហាងលក់មួយចំនួនប៉ុណ្ណោះសម្រាប់លក់ឲ្យអ្នកក្នុង ហើយកាលពីជំនាន់នោះមានតែផ្ទះឈើក្នុងៗ និងការិយាល័យរដ្ឋបាលនានាដែលសាងសង់ពីឈើ ។ ដំបូងឡើយ ទីប្រជុំជនអន្លង់វែងមានទីតាំងនៅភាគខាងត្បូងនៃទីតាំងសព្វថ្ងៃ ហើយកាលនោះ អន្លង់វែងគឺជាក្រុមក្នុងមួយហ៊ុមព័ទ្ធនៅដោយព្រៃដីក្រាស់ដែលគ្មាននរណាអាចចូលទៅបាន ។ អ្នកស្រុកអន្លង់វែងដែលធ្លាប់រស់នៅតំបន់នេះជាយូរមកហើយ បាននិយាយថា ព្រៃនេះធ្លាប់ជាជម្រកសត្វព្រៃជាច្រើនប្រភេទ ដូចជា ពពួកដំរី ក្របីព្រៃ ប្រើស និងខ្លា ជាដើម ។ នៅពេលដែលខ្មែរក្រហមកាន់តែច្រើនឡើងមករស់នៅតំបន់នេះ ខ្មែរក្រហមក៏មិនកសាងសំណង់អ្វីច្រើនដែរ ព្រោះទីនេះគឺជាសមរក្សមិប្រយុទ្ធដែលតែងតែបោះបង់ចោលជាប្រចាំ ។

សព្វថ្ងៃ ទីប្រជុំជនអន្លង់វែងមានផ្ទះនិងហាងលក់ទំនិញជាច្រើនដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់អតីតកម្មាភិបាលជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម

ខ្នងទំនប់នៅភូមិទំនប់ថ្មី ឃុំត្រពាំងកាវ ដែលកសាងឡើងដោយ ភាម៉ុក

ទំនប់អូរជីក នៅក្បែរផ្ទះរបស់ ភាម៉ុក

ក្នុងនោះកូនម្នាក់របស់ខ្មែរ សំដែងគឺជាម្ចាស់ស្ថានីយសារីមួយនៅជិតផ្លូវជាតិលេខ ១ កូនរបស់អតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមមិនបានប្រកបកិច្ចការជំនួយនិងមានជីវភាពប្រចាំថ្ងៃប្រសើរប៉ុន្មានទេ ដោយសារតែឪពុករបស់ខ្លួនដែលធ្លាប់ជាជនកុម្មុយនិស្តដ៏ស្មិតស្មាញមិនបានបន្ទូលកេរដំណែលអ្វីដល់កូនរបស់ខ្លួនទេមុននឹងស្លាប់ ។

កាលពីដើមទសវត្សរ៍៧០ ក្រោយពីតំបន់ខ្មែរក្រហមជាច្រើនត្រូវបានរដ្ឋាភិបាលវាយដណ្តើមយកបានប្រកបនូវខ្លះទៀតបានចុះចូលជាមួយរដ្ឋាភិបាល មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមជាន់ខ្ពស់ជាច្រើននាក់បានផ្លាស់មកនៅអន្លង់វែងដែលធ្វើឲ្យអន្លង់វែងក្លាយជាតំបន់មួយដែលសុទ្ធតែអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមរស់នៅ ។ ដូច្នោះតំបន់អន្លង់វែងនេះផ្តល់អំណោយដល់យ៉ាងល្អដល់ការសិក្សាអំពីថ្នាក់ដឹកនាំ រដ្ឋបាលនិងរចនាសម្ព័ន្ធដឹកនាំរបស់ខ្មែរក្រហមដើម្បីឲ្យដឹងអំពីបែបដែលនៃការគ្រប់គ្រងនិងការកសាងនិរន្តរភាពអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំនៃការស្វែងរកជំនួយសព្វវុធ ការគ្រប់គ្រងប្រជាជននិងការវាយប្រយុទ្ធក្នុងសមរម្យ ។

ការសិក្សាអំពីស្ថានភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញក៏ជាប្រធានបទមួយសំខាន់ដែរដើម្បីឲ្យដឹងថាតើប្រជាជនអន្លង់វែងរស់នៅបែបណា ចិញ្ចឹមកូនដោយវិធីណា រស់នៅដោយប្រថុយប្រថានបែបណាអំឡុងពេលសង្គ្រាម ហើយថាអ្នកស្រុកអន្លង់វែងចាត់ទុកមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបែបណា និងតើអ្នកស្រុកអន្លង់វែងចាត់ទុកខ្លួនឯងយ៉ាងដូចម្តេច និងតើអ្នកស្រុកអន្លង់វែងចង់បានអ្វីនៅថ្ងៃអនាគត ។

ខ្ញុំបានជួបជាមួយអ្នកស្រុកអន្លង់វែងជាច្រើនគ្រួសារដែលបានមករស់នៅតំបន់នេះតាំងពីដើមទសវត្សរ៍៧០ ឬមុននោះទៀតដើម្បីនិយាយទៅកាន់អ្នកស្រុកអំពីទស្សនៈក្នុងនាមជាប្រជាជនសាមញ្ញដែលកំពុងរស់នៅតំបន់អន្លង់វែងនេះ ។ នេះគឺជាផ្នែកមួយនៃគម្រោងរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាក្នុងការសិក្សាឲ្យបានលម្អិតពីតំបន់អន្លង់វែងដោយសហការជាមួយក្រសួងទេសចរណ៍ ។

ជា អ៊ឹម

ជា អ៊ឹម គឺជាស្ត្រីម្នាក់វ័យ៦៥ឆ្នាំមានស្រុកកំណើតនៅស្រុកត្រាំកក់ ខេត្តតាកែវ ។ គាត់បានចូលជាមួយចលនាខ្មែរក្រហមក្នុងឆ្នាំ១៩៧៣និងបានធ្វើការនៅស្រុកត្រាំកក់ទូទាំងរបប

កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យពីឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់១៩៧៧ ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ គាត់បានភៀសខ្លួនទៅនៅព្រំដែនថៃនិងរស់នៅជំរំខេត្តដាងប្រទេសថៃ ។ គាត់បានស្នាក់

នៅទីនោះពេញមួយទសវត្សរ៍៨០ ។ គាត់និងគ្រួសាររបស់គាត់ធ្វើមាតុភូមិនិរត្តិមកកាន់ស្រុកកំណើតឯ ស្រុកត្រាំកក់វិញក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ ដែលពេលនោះគ្រួសាររបស់គាត់ត្រូវបានអជ្ញាធរផ្តល់ដីកន្លះហិចតាដើម្បីបន្តបង្កើនដល់សម្រាប់ចិញ្ចឹមកូនប្រាំពីរនាក់នៅក្នុងបន្ទុក ។ ក្រោយពីរស់នៅស្រុកកំណើតបានមួយឆ្នាំអ៊ឹម ជា អ៊ឹម សម្រេចចិត្តនាំគ្រួសារមករស់នៅអន្លង់វែងក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ ភាម៉ុក ។ អ៊ឹម ជា អ៊ឹម មានប្អូនប្រុសពីរនាក់បើកបរថយន្តឲ្យ ភាម៉ុក ហើយម្តាយរបស់គាត់រស់នៅក្នុងស្រុកអន្លង់វែងដែរនៅពេលនោះ ។ អ៊ឹមបាននិយាយថា ប្អូនប្រុសរបស់គាត់បានសុំ ភាម៉ុក ដើម្បីឲ្យគាត់មករស់នៅអន្លង់វែង ។ ភាម៉ុក បានឆ្លើយថា “មិនជាស្តីទេ! ឲ្យគាត់មកនៅទីនេះមក” ។ អ៊ឹមបាននិយាយថា ភាម៉ុក បានឆ្លើយភ្លាមៗនិងដោយសម្តីស្រទន់ពេលដែលប្អូនប្រុសរបស់គាត់ស្នើសុំទៅគាត់ ។ ភាម៉ុកបានឆ្លើយឲ្យគាត់ចំនួនមួយពាន់បាតថៃដើម្បីឲ្យអ៊ឹមនិងក្រុមគ្រួសាររបស់គាត់ធ្វើដំណើរមកអន្លង់វែង ។ កាលនោះ ក៏មានតិញខ្មែរក្រហមនៅស្រុកត្រាំកក់ដែរដែលប្រាប់អ៊ឹមអំពីការរៀបចំកន្លែងរស់នៅនិងនាំគាត់មករស់នៅអន្លង់វែងដោយឆ្លងកាត់សមរម្យប្រយុទ្ធជាច្រើនមុននិងទៅដល់តំបន់អន្លង់វែង ។ អ៊ឹមបានមកដល់អន្លង់វែងដោយជោគជ័យ ។ គាត់បាននិយាយថា ពេលនោះការធ្វើដំណើរឆ្លងកាត់សមរម្យមិនជាពិបាកប៉ុន្មានទេ ។ ពេលមកដល់អន្លង់វែង ភាម៉ុក បានឲ្យលុយប្រាំរយបាតទៀតដើម្បីឲ្យគាត់

មានដើមទុនចិញ្ចឹមជីវិត ។ អ៊ីស្រីបានយកលុយនោះទៅទិញឆ្នាំង បាយ ឆ្នាំងសម្ល ខ្លះ និងរបស់របរសម្រាប់ដាំដុះពីហាងលក់ដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមនិងអ្នកលក់ដែលជាជនជាតិថៃ ។ អ៊ីស្រីទទួលបានដើម្បីយកទ្រន់ហើយកាត់បានកាប់ឈើក្នុងព្រៃដើម្បីយកមកធ្វើដុះនៅលើដីនោះ ។

ពេលដែលកាត់រស់នៅអន្លង់វែង អ៊ីស្រីបាននិយាយថា កាត់បានចាកចេញពីដុះពីរបីដងដែរ ។ ពេលមួយនោះ ដុះរបស់កាត់ត្រូវបានដុតបំផ្លាញដោយទាហានខ្មែរក្រហមដើម្បីកុំឲ្យទ័ពរបស់រដ្ឋាបាល “បង្កើតមូលដ្ឋានរឹងមាំ” នៅទីនោះបាន ។ មាននិងជ្រុករបស់កាត់ត្រូវបានទ័ពរដ្ឋាភិបាលចាប់យកអស់ ។ ពេលដែលកាត់ត្រូវបានបម្រើកិច្ចការកាត់ត្រូវតែសង់ដុះថ្មីដើម្បីនៅ ។ បទពិសោធន៍នេះជំរុញឲ្យកាត់រស់នៅជាលក្ខណៈមិនមានទីតាំងច្បាស់លាស់ក្រោមការដឹកនាំរបស់ កាត់ ។ អ៊ីស្រីមិនអាចបង្កបង្កើនផលទៀតទេ ហើយក៏ឈប់ដុកស្រូវក្នុងក្រុងច្រើនដូចមុនទៀតដែរហើយក៏ឈប់ចិញ្ចឹមសត្វទៀតដែរ ។

អ៊ីស្រី ជា អ៊ឹម បាននិយាយថា ខោះបីជាកាត់រស់នៅដោយផ្លាស់ប្តូរពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយក៏ដោយ ក៏កាត់រករាយពេញចិត្តនិងផ្លាស់ប្តូរទីលំនៅពីគ្រាំកក់មកអន្លង់វែង ។ កាត់ គឺជាមនុស្សល្អនិងចិត្តល្អម្នាក់ ។ ពេលនេះកូនរបស់អ៊ីស្រីមានដីជាន់មួយហិចតាមក្នុងម្នាក់ដែលដីនោះកូនៗរបស់កាត់អាចធ្វើស្រែនិងវិបន្រ្តបង្កផ្សេងៗ ដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិត ។ ខ្មែរក្រហមដែលបានរស់នៅតំបន់អន្លង់វែងមុននិងកាត់មករស់នៅមិនដែលរើសអើងនិងកាត់ដែលជាអ្នកចំណូលថ្មីទេ ។ កាលពីនៅគ្រាំកក់ កាត់មានដីតែកន្លះហិចតាប៉ុណ្ណោះ ហើយមិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បង្កបង្កើនផលដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិតទេ ។ កាត់បានឲ្យដីនោះទៅឲ្យពួករបស់កាត់មុនពេលកាត់មកអន្លង់វែង ។

ជា ផល

ជា ផល មានកំណើតកើតនៅស្រុកគ្រាំកក់ ខេត្តតាកែវ ។ ពេលនេះកាត់មានអាយុ៥២ឆ្នាំ ។ កាត់បានរៀបការជាមួយប្តីរបស់កាត់ក្នុងឆ្នាំ១៩៨០ ឈ្មោះ ឈឹម ផុន ពេលនេះមានអាយុ៥៣ឆ្នាំ ។ អ្នកទាំងពីរមានកូនពីរនាក់ ។ ពិធីរៀបការរបស់កាត់ត្រូវបានរៀបចំដោយខ្មែរក្រហមដោយក្នុងពិធីនោះមាន

ប្រារព្ធកុំ ផ្សេងទៀត ។ សព្វថ្ងៃប្តីរបស់កាត់ពិការ ដៃស្តាំម្នាស់ ក្រោយពីត្រូវគ្រាប់ការភ្លើងពេលដែលកាត់កំពុងឡើងភ្នំជាមួយទាហានខ្មែរក្រហមផ្សេងទៀតក្នុង

ឆ្នាំ១៩៧៩ ។ ដៃដែលត្រូវរបួសបានជារលួយអស់រយៈពេលជាច្រើនសប្តាហ៍មុននិងធ្វើដំណើរទៅដល់មន្ទីរពេទ្យខ្មែរក្រហម ។ ភ្នែកក៏ភ្លន់ដែររបស់កាត់មិនអាចបណ្តុះភ្នែកបានទេ ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៤ ជា ផល បានចាកចេញពីដុះដើម្បីបម្រើបដិវត្តន៍ក្រោយពីមានការបញ្ជូនបញ្ចូលនិងអូសទាញពីមេភូមិ ។ កាត់ត្រូវបានចាត់តាំងឲ្យធ្វើជានិសារឲ្យសាលាយុំ ហើយក្រោយមកក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ កាត់ចាត់តាំងឲ្យធ្វើជានារីពេទ្យនៅមន្ទីរពេទ្យ១៧មេសា “បច្ចុប្បន្នពេទ្យរុស្ស៊ី” ។ ម៉ីន ផល បាននិយាយថា ពេទ្យរបស់កាត់ប្រើប្រាស់ថ្នាំបុរាណផង និងថ្នាំសម័យផង ។

ម៉ីន ផល ចេះពីវិធីធ្វើអាណកុលនិងថ្នាំដើម្បីព្យាបាលជម្ងឺឈឺក្បាល រាក និងគ្រុនក្តៅ ។ ម៉ីនបាននិយាយថា របៀបធ្វើអាណកុលគឺធ្វើតាមធាតុផ្សំមួយចំនួនដូចជា : ស្ពឺត្នោត ដើមរំដេង វល្លិ៍ឈើឯម និងស្លឹកបុស្សី ។ ដំបូង ត្រូវបុកគ្រឿងទាំងនោះជាមួយគ្នា ហើយក្រោយមកចាក់ទឹកចូល រួចលាយច្របល់គ្នា និងត្រាំទុកប្រហែលជាមួយអាទិត្យរហូតវាក្លាយជាមេ ។ ក្រោយពីទឹកពុះហើយ ចំហាយនោះបង្កើតទៅជាអាណកុល ។ ម៉ីន ផល បាននិយាយថា កាត់ត្រូវសាកល្បងមើលថា តើអាណកុលនោះសុទ្ធឬអត់តាមរយៈចាក់អាណកុលនោះមួយស្លាប់ព្រាចូលក្នុងភ្លើង ។ បើសិនជាសុទ្ធ អាណកុលនិងឆាបឆេះ ។

ថ្នាំឈឺក្បាលគឺធ្វើពីម្សៅក្អួច ទឹកក្រូចឆ្មារ និងសារធាតុក្តីមួយប្រភេទទៀត ។ ថ្នាំរាកធ្វើពីដើមកន្ត្រៃដោយដាំទឹកឲ្យពុះ ។

ក្រោយពីដំរីទឹកពុះហើយ ត្រូវយកទឹកនោះទៅលាយជាមួយម្សៅ ក្នុង រួចមូរឲ្យទៅជាគ្រាប់ថ្នាំ ។ ថ្នាំគ្រុនក្តៅធ្វើពីវិល្លីបណ្តាលពេជ្រ ដំណាប់ស្រែនិងទឹក ។

ក្នុងខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៧ គាត់បានជិះរថភ្លើងទៅខេត្តបាត់ដំបង រួចជិះរថយន្តធំទៅស្រុកសំឡូត ។ ក្រោយពីធ្វើដំណើរពីភូមិ មួយទៅភូមិមួយ គាត់បានទៅដល់ជំរុំស្រូវខ្លួនក្នុងវិល្លីដីចំ ជិតខេត្តកោះកុង ។ ដោយសារតែគាត់ជាអតីតនាវិក ក្រោយមក ខ្មែរក្រហមបាននាំគាត់ទៅបន្ទាយយោធរបស់ខ្មែរក្រហមជាច្រើន ដងនៅត្រង់ចំណុច៨០៨ នៅលើភ្នំដងរែក ។ នៅទីនោះ ខ្មែរក្រហម បានបង្កើតមន្ទីរពេទ្យចល័តមួយដើម្បីព្យាបាលអ្នករងរបួសនិងអ្នក ជំងឺ ។ ក្រោយមក គាត់ត្រូវបានបញ្ជូនទៅចំណុច១០០៣ដែល មានចម្ងាយប្រហែលជាដប់ប្រាំគីឡូម៉ែត្រពីប្រកាស្រែង ។ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧០ គាត់បានផ្លាស់ទៅនៅភូមិលំទងចាស់វិញ ។ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៤ គាត់ប្តូរទៅនៅជំរុំហ្វូណូយវិញមុនប្តូរទៅរស់នៅភូមិ អូរកក្តិរ ឃុំលំទង ស្រុកអន្លង់វែង ។

ម៉ីន ដល បាននិយាយថា ពេលគាត់នៅអន្លង់វែង កាលនោះ គាត់មានអាហារហូបចុកគ្រប់គ្រាន់ ។ គាត់ត្បាញកន្ទេលកកដើម្បី លក់ឲ្យប្រជាជនថែនៅព្រំដែន ហើយគាត់បានសន្សំលុយបានមួយ ម៉ឺនប្រាំពីរពាន់បាត តែគាត់បានចាយលុយអស់ហើយពេលដែល គាត់រស់នៅជំរុំហ្វូណូយក្នុងឆ្នាំ១៩៧៤ ។ គាត់គិតថា តាម៉ុក គឺជា មនុស្សល្អម្នាក់ ។ តាម៉ុក ធ្លាប់ស្រែកកំហកនិងជេរអ្នកនៅក្រោម បង្គាប់របស់គាត់តែគាត់តែងតែផ្តល់ម្ហូបអាហារដល់អ្នកទាំងនោះ ជានិច្ច ។ ពេលមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ ម៉ីន ដល បាននិយាយថា គាត់ខ្លាចមានគ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិត ។ អ្នកណាក៏ខ្លាច គ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិតដែរព្រោះមេបញ្ជាការខ្មែរក្រហមបានតម្រង់ កាំភ្លើងដាក់គ្នា ។

នៅពេលឆ្លុះបញ្ចាំងពីលទ្ធផលនៃការចូលរួមពាក់ព័ន្ធនិង ការតស៊ូទាំងអម្បាលមានជាមួយខ្មែរក្រហម ម៉ីន ដល បាននិយាយថា ក្រោយពីតស៊ូនិងរស់នៅក្នុងព្រៃអស់រយៈពេល២៥ឆ្នាំ អ្វីដែល គាត់ទទួលបានក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧គឺមានតែបាតដៃទេ ។ ប្តីរបស់គាត់ ពិការហើយគាត់និងប្តីរបស់គាត់មានវ័យកាន់តែចាស់ហើយដែល ជាហេតុធ្វើឲ្យមានការលំបាកក្នុងការរកស្វាងជីវិតថ្មីណាស់ ។ ម៉ីន

ដល បាននិយាយថា វាជាការលំបាកណាស់សម្រាប់គាត់ដែល ធ្លាប់នៅរស់ដោយទទួលរូបអាហារអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ ហើយ ក្រោយមក គាត់បានប្រកបរបរដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិតខ្លួនឯង ។ ម៉ីន ដល បាននិយាយទៀតថា ជីវភាពរបស់គាត់ទើបតែកើនឡើង នៅដើមឆ្នាំ២០០០ នេះទេ នៅពេលដែលតម្លៃដីនៅអន្លង់វែង ឡើងថ្លៃបន្តិច ។ គាត់បានលក់ដីរបស់គាត់មួយផ្នែក ហើយបាន យកលុយនៅសង់ដុះមួយខ្នងក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។ ប្តីរបស់ម៉ីន ដល បានលប់ធ្វើទាហាន រួចមកធ្វើស្រែវិញក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ ព្រោះតែ ទីនិងខ្មែរក្រហមដែលមិនបានផ្តល់លទ្ធផលអ្វីសោះ ។ ហើយពេល នេះគ្រួសាររបស់ម៉ីន ដល ក៏មិនទទួលបានប្រាក់ទប់ត្រូវប្រចាំខែ សម្រាប់ជនពិការដែរ ។ ម៉ីន ដល និយាយថា ប្តីរបស់គាត់ចង់ផ្តាច់ ខ្លួនចេញពីខ្មែរក្រហមជាច្រើនលើកច្រើនសារហើយ តែគាត់មិន អាចយកគ្រួសារចេញពីតំបន់ខ្មែរក្រហម ។

ហៀម ឃៀន

ហៀម ឃៀន មានស្រុក កំណើតនៅ ភូមិភ្នំត្រពាំង ឃុំ ដូនកែវ ស្រុកព្រៃ ខេត្ត សៀមរាប ។ ពេលនេះ ម៉ីន ឃៀន មាន អាយុ ៤៧ ឆ្នាំ និងរស់នៅ ជាមួយប្តីទីពីររបស់គាត់ឈ្មោះ ក្រេន កាវ៉ៃ ។ អ្នកទាំងពីរ មានកូនពីរនាក់ ។ ប្តីរបស់គាត់ពិការដៃឆ្វេងនាចុងទសវត្សរ៍៨០ នៅពេលដែលគាត់ព្យាយាមដោះក៏ម្រាប់ម៉ីន ។ ពូ កាវ៉ៃ បាន និយាយដោយសាមញ្ញថា កាលនោះគាត់មិនទាន់មានជំនាញដោះ ក៏ប្រាប់ម៉ីននៅឡើយទេ ។ ដោយសារពិការដៃម្ខាង ពូ កាវ៉ៃ មានការលំបាកខ្លះក្នុងការបង្កបង្កើនដល ហើយដោយសារមិន មានកូនច្រើនដង គ្រួសាររបស់គាត់ត្រូវតែជួលអ្នកភូមិឲ្យជួយភ្ជួរស្រែ

ស្តុន និងប្រគល់កាត់ ។ ចំណែកឯមីន ឃ្លៀន វិញ ក៏មិនសូវជាមាន កម្លាំងកំហែងប៉ុន្មានដែរ ។ កាត់មានសុខភាពខ្សោយដោយសារ តែកាត់មានជំងឺរលាកថ្មីរាវ័រជាយូរមកហើយ ។ កាត់មិនអាចធ្វើការ បានយូរទេ ។ ប្តីទីមួយរបស់កាត់គឺជាបាទពិការដែលបានស្លាប់ពេល ប្រយុទ្ធក្នុងស្រុកអង្គរជុំខេត្តសៀមរាប ។

កាលពីជំនាន់ខ្មែរក្រហម មីន ឃ្លៀន គឺជាកុមារីម្នាក់ ។ ឪពុករបស់កាត់ស្លាប់ដោយសារជំងឺក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ ។ ម្តាយ របស់កាត់ស្លាប់ក្នុងឆ្នាំ១៩៨២ ដែលកាលនោះ មីន ឃ្លៀន មាន អាយុត្រឹម១២ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ។ កាត់មានប្អូនប្រុសម្នាក់ទៀតឈ្មោះ ហៀម លឿន ដែលពេលនេះមានអាយុ៤៤ឆ្នាំ ។ លឿន បាន ចូលធ្វើទាហាននាពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍៨០ ។ ចំណែកឯមីន ឃ្លៀនវិញមិនដែលធ្វើជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមទេតាំងពីមុនមក ។

ក្នុងឆ្នាំ១៩៧១ មីន ឃ្លៀន បានសម្រេចចិត្តចូលមកស្នាក់ រកប្អូនប្រុសរបស់កាត់នៅក្នុងទឹកដីរបស់ខ្មែរក្រហម ។ មីន ឃ្លៀន និយាយថា កាត់នឹកប្អូនប្រុសរបស់កាត់ខ្លាំងណាស់ ហើយកាល នោះកាត់ដឹងថាប្អូនប្រុសរបស់កាត់រស់នៅអន្លង់វែង ។ ក្រោយពីពួ ងប្តីប្រពន្ធ មីន ឃ្លៀន បានសម្រេចចិត្តធ្វើដំណើរមកអន្លង់វែងដើម្បី រកប្អូនប្រុសរបស់កាត់ ។ កាត់បានដើរកាត់តំបន់ត្រួតពិនិត្យ របស់ខ្មែរក្រហមជាច្រើនកន្លែង ហើយទាហានខ្មែរក្រហមបានសួរ កាត់ជាច្រើនសំណួរតែពេលដែលកាត់ប្រាប់ទៅទាហានខ្មែរក្រហម នោះថាកាត់កំពុងស្វែងរកប្អូនប្រុសរបស់កាត់ដែលធ្វើទាហានខ្មែរ ក្រហមដែរនោះ ទាហានទាំងនោះក៏អនុញ្ញាតឲ្យកាត់ធ្វើដំណើរទៅ មុខទៀត ។ ពេលធ្វើដំណើរកាន់តែជិតដល់អន្លង់វែង កាត់បានជួប ប្រទះមនុស្សមួយក្រុមទៀតដែលមានក្មាពីរបីនាក់ ហើយមីន ឃ្លៀន ក៏ដើរទៅជាមួយក្រុមនោះដែរ ។ ពេលកាត់មកដល់អន្លង់ វែងកាត់បានជួបប្អូនប្រុសរបស់កាត់ភ្លាមសមដូចបំណងដែលកាល នោះប្អូនប្រុសរបស់កាត់កំពុងរស់នៅជាមួយមេបញ្ជាការរបស់កាត់ នៅក្នុងទីបញ្ជាការក្បែរសាលាស្រុកអង្គរជុំវែងសព្វថ្ងៃ ។ ពេលដែល បានជួបភ្លាម មីន ឃ្លៀន យំយ៉ាងខ្លាំង តែប្អូនប្រុសរបស់កាត់ មិនយំទេ តែកាត់មានអារម្មណ៍រំជួលចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ។

មីន ឃ្លៀន បន្តនៅបម្រើមេបញ្ជាការរបស់ប្អូនប្រុស របស់កាត់និងរស់នៅជាមួយប្អូនរបស់កាត់នៅផ្ទះរបស់មេបញ្ជាការ

នោះ ។ កាត់ជួយធ្វើស្រែនិងកិច្ចការផ្សេងទៀត ។ ប្អូនប្រុសរបស់ កាត់ផ្តាច់ខ្លួនមកចូលជាមួយរដ្ឋាភិបាលក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៣ ឬ ១៩៧៤ ពេលដែលកាត់ត្រូវបានបញ្ជូនទៅចុះបេសកកម្មនៅ ខេត្តសៀមរាប ។ កាលនោះកាត់ផ្តាច់ខ្លួនចូលជាមួយរដ្ឋាភិបាលតែ ម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ ។ មីន ឃ្លៀន មិនដឹងថា ប្អូនប្រុសរបស់កាត់ផ្តាច់ខ្លួនទេ ហើយក៏គ្មាននរណាប្រាប់កាត់ដែរ ។ នៅពេលដែលកាត់ទៅសួរអំពី ដំណឹងរបស់ប្អូនប្រុសកាត់ទើបមានគេប្រាប់ថា ប្អូនប្រុសរបស់កាត់ បានផ្តាច់ខ្លួនបាត់ទៅហើយ ។ តែការផ្តាច់ខ្លួនរបស់ប្អូនប្រុសរបស់ កាត់មិនបង្កឲ្យមានទុក្ខទោសដល់មីន ឃ្លៀន នៅអន្លង់វែងទេ ។ មីន ឃ្លៀន មិនដែលត្រូវបានបញ្ជូនទៅកម្ចីទួលក្រសួងដោយសារតែជា មនុស្សប្រភេទទីពីរឡើយ ។ មីន ឃ្លៀន បានផ្លាស់មកនៅកម្រិត ដែលកាត់កំពុងរស់នៅសព្វថ្ងៃនាពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍៩០ ។ ក្នុង អំឡុងពេលនៃការប្រយុទ្ធក្នាក្នុងឆ្នាំ១៩៧៨ កាត់បានផ្លាស់ទៅ នៅជំរំហ្វូណូយក្បែរភ្នំជាមួយអ្នកផ្សេងទៀត ហើយបានត្រឡប់ មកកាន់លំនៅដ្ឋានរបស់កាត់វិញក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ ។ ពេលកាត់ ត្រឡប់មកវិញ កាត់ឃើញមានគ្រួសារមួយកំពុងរស់នៅក្នុងផ្ទះ របស់កាត់ ហើយមីន ឃ្លៀន បង់លុយមួយចំនួនដល់គ្រួសារនោះ ដើម្បីឲ្យគ្រួសារនោះចេញពីផ្ទះរបស់កាត់ ។

មីន ឃ្លៀន និយាយថា ក្នុងជំនាន់ តាម៉ុក កាត់មានអាហារ ហូបចុកគ្រប់គ្រាន់ ។ កាត់អាចធ្វើបុណ្យទានខ្លះៗ ។ កាត់ក៏បាន ត្បាញកន្ទេលដើម្បីលក់ឲ្យអ្នកជំនួញថៃដែរ ។ នៅពេលឲ្យកាត់ ប្រៀបធៀបពីសម័យកាលក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ តាម៉ុក និង សម័យកាលបច្ចុប្បន្ន មីន ឃ្លៀន បាននិយាយថា សម័យបច្ចុប្បន្ន មានភាពប្រសើរជាងសម័យ តាម៉ុក ឆ្ងាយណាស់ ។ ប្តីរបស់កាត់ក៏ យល់ព្រមដូច្នោះដែរ ។ ទោះបីជាគ្រួសាររបស់កាត់កំពុងតែតស៊ូ ជាមួយនិងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ហើយមើលទៅជីវភាពរស់នៅ ហាក់បីដូចជាមិនសូវផ្លូវធារប៉ុន្មានមីន ឃ្លៀន បាននិយាយថា ស្ថាន ភាពរស់នៅពេលឥឡូវនេះមានការប្រសើរជាងកាលពីជំនាន់ តាម៉ុក ច្រើនណាស់ ។ ឥឡូវនេះ យើងមានសន្តិភាព មានផ្លូវ ច្រើនឆ្លងឆ្នាក់ និងមានសេរីភាពច្រើន ។

(នៅមានត)

អេង កុកថាយ

សិក្សាពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមនាអតីតកំបង់ខ្មែរក្រហម

ក្រោយឆ្នាំ១៩៧៧ ប្រទេសកម្ពុជាស្ទើរតែទាំងស្រុង បាននូវការបំផ្លិចបំផ្លាញដោយសាររបបខ្មែរក្រហមនិងសង្គ្រាម ដែលនៅតែអូសបន្លាយ ។ ប្រជាជនខ្មែរដែលជាជនរងគ្រោះបាន ក្លាយទៅជាអ្នកមានជំងឺបាក់ស្បាត និងមានការប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្ត ដោយសារការបាត់បង់សមាជិកគ្រួសារ មនុស្សជាទីស្រឡាញ់ និងបទពិសោធន៍រស់នៅក្រោមរបបខ្មែរក្រហម ។ ទំនាក់ទំនងក្នុង ចំណោមប្រជាជនខ្មែរនៅទូទាំងប្រទេស ជាពិសេស រវាងជនរង គ្រោះនិងជនដែលរស់នៅក្នុងតំបន់ខ្មែរក្រហមមិនអាច ធ្វើឲ្យមានភាពត្រូវស្រាលនូវកំហឹងនិងការសងសឹកបានទេ ។ ទាំង ជនរងគ្រោះ និងជនដែលរស់នៅក្នុងភូមិនិងធ្វើការជាមួយគ្នា ។ កូនចៅរបស់ជនរងគ្រោះ និងជនដែលរស់ជាច្រើនបានសិក្សានៅ តាមសាលារៀនជាមួយគ្នា ។ អតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមមួយ ចំនួនតូចនៅតែមានជំនឿលើមេដឹកនាំរបស់ខ្លួនថាមិនបានប្រព្រឹត្តិ ទក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរណាមួយនៅក្នុងអំឡុងពេលកាន់កាប់អំណាចនោះ ទេ ។ មានប្រជាជនខ្មែរជាច្រើនលាននាក់មានការយល់ឃើញ ខុសៗគ្នាអំពីរឿងរ៉ាវប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមដែលនាំឲ្យមានការ

លំបាកដើម្បីឈានទៅរកទស្សនៈរួមគ្នាលើព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិ សាស្ត្រដែលកើតមានឡើងនៅក្នុងអំឡុងរបបខ្មែរក្រហម ។

បច្ចុប្បន្ននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ផ្នែកខ្លះនៃប្រវត្តិសាស្ត្រ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សា របស់ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា នៅកម្រិតមធ្យមសិក្សាលើ មុខវិជ្ជាប្រវត្តិវិទ្យា អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ និង សីលធម៌-ពលរដ្ឋពី ថ្នាក់ដល់ថ្នាក់ទី១២ ដើម្បីឲ្យសិស្សានុសិស្សបានសិក្សាស្វែងយល់ ពីប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួន ។ ជាការឆ្លើយតបទៅនឹងការបញ្ជាប ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យក្នុងកម្មវិធីសិក្សាថ្នាក់ជាតិ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា និងក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា បាន រៀបចំសម្ពោធពាក្យស្នាក់នៅស្តាប់អំពីប្រល័យពូជសាសន៍និងការ ចែកសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅវិទ្យាល័យ អន្លង់វែងស្ថិតក្នុងស្រុកអន្លង់វែងដែលជាអតីតតំបន់តស៊ូចុង ក្រោយរបបខ្មែរក្រហមកាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ។

ពិធីសម្ពោធពាក្យស្នាក់នេះបានប្រព្រឹត្តិទៅក្រោម អធិបតីភាពរបស់លោកជំទាវ ទន់ សាអ៊ឹម អនុរដ្ឋលេខាធិការ

ពីឆ្វេងទៅស្តាំ អ៊ុន បូរ៉ាក់ (ប្រធានមន្ទីរអប់រំយុវជន និងកីឡា ខេត្តក្រចេះ) លោក យឹម ដានណា (អភិបាលស្រុកអន្លង់វែង) និងលោកជំទាវ ទន់ សាអ៊ឹម នៅក្នុងពិធីសម្ពោធពាក្យស្នាក់

ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា, លោក វ៉ាន់ថាន់ ពៅវ៉ាវ និងលោក អេង កុកថាយ នាយករងមជ្ឈ មណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា, លោក យឹម ដានណាអភិបាលនៃគណៈអភិបាល ស្រុកអន្លង់វែងនិងមានការ អញ្ជើញចូលរួមពីលោកក្រូ- អ្នក ក្រូ សិស្សានុ-សិស្ស និងប្រជា ពលរដ្ឋដែលភាគច្រើនជាអតីតខ្មែរ ក្រហមប្រមាណជាងប្រាំមួយរយ នាក់ ។ ថ្ងៃទី១៧ ខែមិថុនា លោកជំទាវមានប្រសាសន៍ថា “ការសិក្សាពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា

ប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សានៅតាមសាលារៀនគ្រាន់តែជាការសិក្សាមួយនិយាយដោយសន្តិវិធីនិងមានកម្រិតស្រាលនៅឡើយក៏មិនបានស៊ីជម្រៅដូចព្រឹត្តិការណ៍ដែលបានកើតមានឡើងក្នុងរបបខ្មែរក្រហមទេ ដូចនេះទាមទារឲ្យក្លាយជាមនុស្សជំនាន់ក្រោយត្រូវខិតខំយកចិត្តទុកដាក់សិក្សាស្វែងយល់លម្អិតបន្ថែមទៀតដើម្បីពង្រឹងសមត្ថភាពចំណេះដឹងក្នុងការស្វែងយល់ពីជីវិតរស់នៅលំបាកវេទនានិងការឈឺចាប់ខ្លោចផ្សារបស់ប្រជាជនខ្មែរ ។

លោកជំទាវ បានបន្ថែមថា “យើងគ្រប់គ្នាត្រូវតែសិក្សាពីប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួនឲ្យបានច្បាស់លាស់ ។ ការសិក្សាស្វែងយល់ពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្លួនឯងមិនមែនមានន័យថា ដើម្បី

បំបែកបំបាក់គ្នានោះទេ គឺដើម្បីជាការទប់ស្កាត់និងជៀសវាងយកតម្រូវតាមបទពិសោធន៍មិនល្អហើយត្រូវយកអ្វីៗដែលជាបទពិសោធន៍ល្អៗសម្រាប់កសាងនិងអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិវិញ” ។ តាមរយៈការសិក្សានេះ លោកជំទាវបានរំពឹងទុកថាសិស្សានុសិស្សដែលជាមនុស្សជំនាន់ក្រោយនឹងមានលទ្ធភាពបណ្តុះខ្លួនឲ្យក្លាយទៅជាអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវដើម្បីចងក្រងនិងថែរក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រនេះសម្រាប់ក្មេងជំនាន់ក្រោយបន្តទៀត ។ ជាក់ស្តែងការបែកបាក់នៅក្នុងសង្គមខ្មែរគឺដោយសារតែមានឥទ្ធិពលនៃមនោគមវិជ្ជាបរទេសនិងការចោទប្រកាន់គ្នា ។ ទាំងនេះបានបង្ហាញថា ខ្មែរមានទស្សនយល់ឃើញផ្ទុយគ្នាទៅលើការដឹកនាំប្រទេសជាតិតាមវិធីសាស្ត្ររៀងៗខ្លួនដោយមិនបានផ្អែកទៅលើទស្សនរូមនោះទេ ។ ទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាខាងលើលោកជំទាវបានបញ្ជាក់ថា “សង្គ្រាមក៏មិនបានដួលរលំការរីកចម្រើននៅក្នុងប្រទេសនោះទេ ។ ដូច្នេះ យើងចង់ឲ្យមានការបញ្ចប់សង្គ្រាមដើម្បីទទួលបានសន្តិភាពនិងមានឱកាសក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិឡើងវិញ” ។

ជាមួយគ្នានោះដែរ លោក យឹម ដាន់ណា អភិបាលនៃកណៈអភិបាលស្រុកអន្លង់វែង និងជាអតីតប្រធានកងពលខ្មែរក្រហមក្នុងតំបន់អន្លង់វែងដែលបានផ្តាច់ខ្លួនមកចុះចូលជាមួយរដ្ឋាភិបាលក្នុងឆ្នាំ១៩៩០ ហើយក្រោយមកបានដើរតួនាទីជាអ្នកចរចាដ៏សំខាន់ម្នាក់រវាងខ្មែរក្រហម និងរដ្ឋាភិបាលសម្តេច ហ៊ុន សែន បានលើកឡើងថា “បងប្អូនអតីតខ្មែរក្រហមមិនមែនជាមនុស្សអាក្រក់ទាំងអស់នោះទេ ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ទឹកចិត្តបងប្អូនដែលជាអតីតហានខ្មែរក្រហមនៅក្នុងតំបន់អន្លង់វែងនេះមានន័យ ជាមួយគ្នាគឺចង់មានការបញ្ចប់សង្គ្រាមនិងការបញ្ចប់ការបង្ខូរឈាមរវាងខ្មែរនិងខ្មែរ ហើយរួមគ្នាកសាងប្រទេសជាតិឡើងវិញ” ។ ជាងនេះទៅទៀត លោក យឹម ដាន់ណា ក៏បានជំរុញឲ្យអតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមដទៃទៀតចូលរួមក្នុងការសិក្សាពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងការបែកបាក់រំលែកដល់កិច្ចការស្រាវជ្រាវពីប្រវត្តិសាស្ត្រសហគមន៍ស្រុកអន្លង់វែងដែលជាកម្រោងសិក្សាស្រាវជ្រាវថ្មីមួយ ។

ជាការចូលរួមជាមតិយោបល់ លោកជំទាវបានបន្ថែមទៅលើការលើកឡើងរបស់លោកអភិបាលស្រុកថា “បើខ្លះការជួបជុំនិងខ្លះភាពសុខដុមគឺមិនអាចធ្វើឲ្យយើងមានសន្តិភាពបានទេ ។ ជាពិសេស សន្តិភាពមិនត្រឹមតែមាននៅខាងក្រៅខ្លួននោះទេ គឺត្រូវតែមានក្នុងចិត្តថែមទៀតផង” ។

ជាចុងក្រោយ លោកជំទាវជំរុញឲ្យប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងអស់ ជាពិសេសជនរងគ្រោះ និងជនងងឹត ចេះអត់ឱននិងយល់អធ្យាស្រ័យគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងគោលបំណងឆ្ពោះទៅរកការផ្សះផ្សា ដើម្បីបញ្ឈប់ជម្លោះនិងការរើសអើង ។

ប្រជាជននៅតំបន់អន្លង់វែងនិងអតីតខ្មែរក្រហមតំបន់ផ្សេងរួមទាំងប្រជាជនខ្មែរទាំងអស់សុទ្ធតែមិនចង់បានការរិលត្រឡប់មកវិញនូវរបបប្រល័យពូជសាសន៍និងសង្គ្រាមទេ ។ ជាងនេះទៀត ដើម្បីកសាងជីវិតថ្មី ក្រោយសង្គ្រាមដ៏រ៉ាំរ៉ៃក្នុងតំបន់មួយនេះប្រជាជនមិនប្រាថ្នាអ្វីក្រៅពីសេចក្តីសុខ រស់នៅដួងដុំបងប្អូនក្រុមគ្រួសារនិងចង់ឲ្យកូនចៅរបស់ខ្លួនទទួលបានការអប់រំត្រឹមត្រូវនៅក្នុងសាលារៀនដើម្បីរួមចំណែកក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិ ។

វ៉ិម សុវណ្ណា

អ្នកដាំបាយនេអន្តរកាតក-៦

ហេង កាក់ អាយុ៥០ឆ្នាំ មានស្រុកកំណើតនៅភូមិ ត្រពាំងប្រៃ ឃុំត្រពាំងរាំង ស្រុកឈូក ខេត្តកំពត។ កាក់ មាន ឪពុកឈ្មោះ ហេង ដាន និងម្តាយ សៀង សេង ព្រមទាំងមានបងប្អូន បង្កើតប្រាំពីរនាក់។ សព្វថ្ងៃ កាក់ រស់នៅស្រុកជុំគីរី ខេត្តកំពត។

មុនសម័យខ្មែរក្រហម កាក់ បានរៀនសូត្រត្រឹមថ្នាក់ទី៣ ប៉ុណ្ណោះ។ ក្រោយពេលខ្មែរក្រហមចូលគ្រប់គ្រងអំណាចនៅ ក្នុងភូមិ កាក់ ត្រូវបានអង្គការចាត់តាំងឲ្យទៅរស់នៅកន្លែងមួយ ឆ្ងាយពីក្រុមគ្រួសាររបស់គាត់។ កាក់ នៅចាំបានថា ថ្ងៃមួយមាន កម្មាភិបាលពីរនាក់គឺដូច និង ដន ដែលជាគ្រូស្រៀននៅក្នុងកងកុមារ បានដឹកនាំកុមារជាច្រើននាក់ទៅកាប់ទន្លេនិងលើកទំលាប់នៅ ភូមិព្រៃដេរឆ្ងាយពីភូមិ។ នៅទីនោះ ប្រធានភូមិឈ្មោះ អ៊ុន តែងតែ បញ្ជាមកមនុស្សទៅសម្លាប់ចោលនៅក្បែរភូមិជារៀងរាល់ថ្ងៃ។ ដោយសារតែគាត់ជាប្រធានភូមិមិនមាននរណាម្នាក់ហ៊ានប្រកែក ជាមួយទេនៅពេលដែលគាត់មិនសប្បាយចិត្ត ឬមិនពេញចិត្តទៅ លើនរណាម្នាក់នោះ អ៊ុន តែងតែបញ្ជាឲ្យកងឈូបចាប់យកទៅ សម្លាប់ចោលដោយមិនរើសមុខឡើយ។ នៅថ្ងៃមួយ អ៊ុន បាន លេងល្បែងភ្នាលជាមួយអ្នកភូមិម្នាក់ឈ្មោះ ម៉ាន ដោយនិយាយ

ថាតើនរណាដែលបានច្រើនជាងគេ? ចំណែក ម៉ាន ដោយសារ តែខ្លាចរែកចាញ់ អ៊ុន ក៏បានខិតខំប្រឹងប្រែងតស៊ូរែកដីរហូតបាន ច្រើនជាង អ៊ុន មែន។ ប៉ុន្តែមិនយូរប៉ុន្មាន អ៊ុន បានបញ្ជាឲ្យកង ឈូបនាំ ម៉ាន ទៅសម្លាប់ចោល។

និយាយពីបងប្អូនរបស់ កាក់ ឈ្មោះ អាត ដែលទើប ជម្រៀសពីភ្នំពេញក៏ត្រូវបានអង្គការចាប់យកទៅសម្លាប់ដែរ ដោយចោទថាជាគិញរបស់អង្គការ។ កាក់ រៀបរាប់បន្តទៀតថា មានថ្ងៃមួយ នៅពេលកំពុងហូបបាយជុំគ្នា ឈូបឃុំបានដើរមក ហើយបញ្ជាឲ្យ អាត ដាក់ដៃទៅក្រោយហើយឈូបនោះក៏បាន អារក។ កាក់ នៅចាំបានថា អ៊ុន តែងតែហៅប្រជាជនមកជួបជុំគ្នា ហើយនិយាយប្រាប់ថានឹងទោសសម្លាតប្រជាជន១៧មេសា។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ អង្គការតែងតែបន្ត កាក់ ក៏ដូចជាប្រជាជនដទៃទៀតឲ្យធ្វើការលើកទំលាប់ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ស្ទើរគ្មានពេលសម្រាក។ មួយរយៈក្រោយមក អង្គការបានផ្លាស់ កាក់ ទៅធ្វើការកន្លែងផ្សេងមួយទៀតនៅទីនោះស្ថិតក្រោមការ គ្រប់គ្រងរបស់ប្រធានឃុំឈ្មោះ ដែន (មកពីខេត្តព្រៃវែង) ដែលមានរូបរាងស្តុម សម្បុររស និងជាមនុស្សមិនសូវកាចទេ។

ដែន តែងតែធ្វើពិធីប្រជុំមួយដើម្បីនិយាយអំពី ដែនការនយោបាយ និងលើកទឹកចិត្តទៅដល់ ប្រជាជនដើម្បីធ្វើស្រែប្រាំងឲ្យបានល្អតាមដែនការ របស់អង្គការ។

នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ អង្គការបានស្នើ កាក់ ឲ្យទៅ ធ្វើការងារនៅភ្នំពេញវិញ។ ពេលនោះ កាក់ មាន បំណងចង់រត់ចេញដោយសារតែមិនចង់ទៅរស់ នៅឆ្ងាយពីម្តាយ តែជាអកុសល ពេលដែលរៀប នឹងរត់ កាក់ ក៏ត្រូវអង្គការចាប់ខ្លួនបានតែម្តង។ បន្ទាប់មក អង្គការបានបញ្ជូន កាក់ ឲ្យទៅដកស្មៅជា មួយកុមាររាប់ពាន់នាក់ផ្សេងទៀតដោយស្នាក់នៅ

ហេង កាក់

ខេត្តកាកែវរយៈពេលបួនថ្ងៃ ។ នៅថ្ងៃមួយ គាត់ បានឃើញបុរស ម្នាក់ដែលគេគ្រប់គ្នាស្គាល់ថាជា តាម៉ុក មកមើលកុមារជម្រះ ស្មៅនៅតាមផ្លូវថ្នល់ ។ នៅទីនោះបានមួយរយៈអង្គការបានដ្ឋាន កុមារមួយចំនួនទៀតទូទៅធ្វើការផ្សេងពីគ្នា ចំណែក គាត់ ជាមួយនឹងកុមារដប់ពីរនាក់នៅក្នុងភូមិរបស់គាត់ត្រូវបានអង្គការ បញ្ជូនតាមរថភ្លើងមកភ្នំពេញវិញ ។

មកដល់ភ្នំពេញបានរយៈពេលបីខែ នៅខាងជើងស្ថាត អូឡាំពិក គាត់ បានឃើញគណៈឃុំ និងគណៈស្រុកមកពីគ្រប់ខេត្តគ្រប់ តំបន់បានមកស្នាក់នៅ និងរៀនសូត្រនយោបាយមានចំនួនប្រហែល ជា៥០០ ទៅ១,០០០ នាក់ ។ នៅទីនោះ គាត់ ជាអ្នកលើកបាយ ជូនគណៈឃុំនិងគណៈស្រុកទាំងនោះ ។ គាត់និយាយថា គាត់បានជួប តា ដែន ដែលជាគណៈឃុំនៅខេត្តកាកែវ ពេលនោះតា ដែន បានសួរ គាត់ថា “នៅទីនេះឬ?” រួច គាត់ បានឆ្លើយថា “ខ្ញុំនៅទីនេះ” ។ គាត់ សួរ តា ដែន ថាមកទីនេះដើម្បីអ្វី? ទើបតា ដែន និយាយថា អង្គការ ព្យាករណ៍មករៀនសូត្រ ។ បន្ទាប់ពីគណៈឃុំ និងគណៈស្រុកហូបបាយរួច ការងាររបស់ គាត់ និងកុមារផ្សេងទៀតគឺប្រមូលប្រមូលបានឆ្នាំង យកទៅលាង ។ ក្រៅពីការងារទទួលភ្ញៀវ គាត់ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅ ចិញ្ចឹម និងបោសសម្អាតថ្នល់ថែមទៀត ។ ការងារទាំងអស់ស្ថិតនៅ ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ ឡាន ជាប្រធានអង្គការពលករ-៦ តែងតែ ហៅប្រជាជនមកប្រជុំដើម្បីនិយាយប្រាប់អំពីការងារនីមួយៗ ។ លើសពីនេះទៅទៀត នៅពេលដែលមានកម្មវិធីប្រកួតប្រជែងប្រកួត អង្គការតែងតែបានចាត់តាំងទូទៅទស្សនាការប្រកួតប្រជែងស្បែកកូរ៉េ នេះដែរ ។ គាត់ បន្តទៀតថា មានគណៈប្រតិភូមកអបអរសាទរ នៅក្នុងស្ថាតនេះម្តងម្កាលដែរ ហើយ គាត់ និងកុមារផ្សេងទៀត ក៏ដូចជាប្រជាជនផ្សេងទៀតបានមកបោសសម្អាត និងដកស្មៅទូ បានស្អាតនៅក្នុងស្ថាតជារៀងរាល់ពេល ។

ថ្ងៃមួយ គាត់ និងកុមារផ្សេងទៀតបានទៅចូលរួមឈរ ដៃនៅនឹងថ្នល់ព្រមទាំងកាន់ប៉ាប់ផ្កា ត្រីវីដោយ ស្រែកថា “ជ័យ យោ! ជ័យយោៗ!” មិនយូរប៉ុន្មាន ក្រោយពីបានទទួលការ អបអរសាទររួចមក គាត់បានឃើញ ប៉ូល ពត និង ខៀវ សំផន ព្រម ទាំងជនបរទេសផ្សេងទៀតមកសួរខុទ្ទក្របជាជនកំពុងធ្វើការ ។ អ្វីដែលជាការចម្លែកនោះ កុមារមួយចំនួនដែលនៅក្នុងក្រុមរបស់

គាត់តែងតែមានការបាត់ខ្លួនខ្លះទៀតត្រូវបានអង្គការដ្ឋានចេញពី កន្លែងមួយទៅកន្លែងផ្សេងទៀត ។ ដោយសារតែមានការបាត់ខ្លួន សមាជិកនៅក្នុងក្រុមយ៉ាងនេះ គាត់តែងតែមានការភ័យខ្លាច ហើយគិតក្នុងចិត្តថា មិនដឹងពេលណាប៉ះមកលើខ្លួនគាត់នោះទេ ។

មិនយូរប៉ុន្មាន ប្រធានគណៈស្រុកបានបញ្ជាឲ្យកុមារជា ច្រើននាក់ចាកចេញពីកន្លែងស្ថាតនេះដោយប្រាប់ឲ្យរត់ទៅមុខព្រោះ ពួកវាវៀតណាមជិតចូលមកក្រុងភ្នំពេញ ។ គាត់ និងកុមារផ្សេងទៀត បានរៀបចំបង្គិចខោអាវប្រញាប់ប្រញាល់នាំគ្នាឡើងជិះរថភ្លើង ទៅខាងលិចបាត់ដំបងវិញ ។ កុមារនៅក្រុមផ្សេងទៀតបាននាំគ្នា រត់ទៅពេជ្រនិល អ្នកខ្លះទៀត រត់ទៅកន្លែងផ្សេងៗ ។ មិនយូរប៉ុន្មាន គាត់ បានមកដល់វត្តបាគាន ហើយឈប់សម្រាកជាមួយអ្នកភូមិ ។ នៅទីនោះ គាត់ ត្រូវបានអង្គការទូទៅច្រូតស្រូវនៅរំលេច ខេត្ត ពោធិ៍សាត់បានរយៈពេលមួយឆ្នាំ ។

ក្រោយថ្ងៃ៧មករា ១៩៧៩ គាត់ បានត្រលប់មកស្រុក កំណើតវិញ ដោយប្រកបរបរធ្វើស្រែចម្ការជាមួយក្រុមគ្រួសារ របស់គាត់រហូតសព្វថ្ងៃ ។

ទាក់ទិនទៅនឹងដំណើរការតុលាការខ្មែរក្រហមដែលទាក់ ទងទៅនឹងសំណុំរឿង០០២ មាននួន ជា, ខៀវ សំផន, និង អៀង សារី និងបន្ទាប់ពីបានចូលរួមស្តាប់ដំណើរការនៃការកាត់ទោស មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមទាំងនោះរួចមក គាត់មានសេចក្តីសប្បាយ រីករាយខ្លាំងព្រោះនេះជាលើកដំបូងសម្រាប់រូបគាត់ ដែលមាន ឱកាសបានមកចូលរួមនៅក្នុងសវនាការដោយផ្ទាល់បែបនេះ ។ ប៉ុន្តែទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ គាត់ នៅតែមិនពេញចិត្ត ហើយ នៅតែទំងន់មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដែលមិនព្រមសារភាពការពិតនូវអ្វី ដែលខ្លួនប្រព្រឹត្តមកលើប្រជាជនខ្មែរក្នុងអំឡុងដែលបក្សពួកខ្លួន គ្រប់គ្រងដែលបានឆក់យកដីវិតប្រជាជនអស់ជិតពីរលាននាក់ នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។ ដូច្នេះយុត្តិធម៌មិនទាន់សមស្របនោះទេ គាត់សំណូមពរឲ្យតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំទាំងនេះឲ្យឆាប់ និង កុំពន្យារពេលទៅលើការកាត់ទោសនេះទៀត ដើម្បីជាការសម្រាប់ ក្មេងជំនាន់ក្រោយកុំឲ្យយកតម្រាប់តាម និងជៀសវាងកុំឲ្យមានរបប នេះកើតឡើងម្តងទៀត ។

ស៊ិន សុមីតា

ស្រុកកំណើតរបស់ នួន ថា នៅភូមិវត្តករ

ភូមិវត្តករដែលជាភូមិមួយស្ថិតនៅតាមបណ្តោយដងស្ទឹងសង្កែក្នុងឃុំសង្កែ ក្រុងបាត់ដំបង ខេត្តបាត់ដំបងគឺជាស្រុកកំណើតរបស់ នួន ថា ។ មុនពេលរបបខ្មែរក្រហម ប្រជាជនដែលរស់នៅក្នុងភូមិនោះមានដុះធំៗ និងមានជីវភាពល្អប្រសើរ ។ សព្វថ្ងៃដុះរបស់ នួន ថា ក៏នៅទីនោះដែរ ហើយក្លាយរបស់ នួន ថា កំពុងរស់នៅដុះនោះ ។

តាមរយៈការដំណាលតៗគ្នាពីប្រជាជនដែលរស់នៅក្នុងភូមិនោះបានបញ្ជាក់ថា ក្រសួររបស់ នួន ថា គឺជាអ្នកមានជីវភាព

និងកូននៅតែបន្តរស់នៅក្នុងភូមិនោះជាលក្ខណៈក្រសួរនិងមិនធ្វើការអ្វីទាំងអស់ ។ ចំណែកដុះមួយដែលមានចម្ងាយប្រហែលមួយរយម៉ែត្រពីដុះរបស់ នួន ថា ដែលបានសាងសង់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧០ ជាដុះរបស់អតីតលោកឧកញ៉ា ទូ ពិនិត្យ ភីង ជាអតីតមេធាវីកាលពីសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមនិងលោកជំទាវកើត យ៉ិន ។ ដោយសារតែដុះនោះត្រូវបានសាងសង់ឡើងដោយឈើល្អប្រណីតមានសភាពមាំមួននិងមានទំហំធំដូច្នោះខ្មែរក្រហមបានយកដុះនេះមកធ្វើជារោងបាយនិងកន្លែងសម្រាប់បញ្ជាន់ស្រូវ

ដុះបុរាណ នៅភូមិវត្តករ ឃុំសង្កែ

ផ្លូវធារ ។ ដូច្នោះប្រជាជនដែលរស់នៅជិតខាងមិនសូវមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធជាមួយក្រសួរ នួន ថា ឡើយ ។ នៅពេលកម្លាំងខ្មែរក្រហមបានចូលមកដល់ ប្រជាជននៅក្នុងភូមិវត្តករត្រូវបានជម្លៀសទៅនៅតំបន់ផ្សេងៗ ហើយព្រះសង្ឃដែលគង់នៅក្នុងវត្តករក៏ត្រូវបានផ្អាកទាំងអស់ ។ ដោយឡែកបងស្រីរបស់ នួន ថា ឈ្មោះ រៀត

តែប៉ុណ្ណោះដោយមិនមានការបំដិបបំដាញអ្វីឡើយ ។ បន្ថែមពីលើនេះ លោកយាយ រួម អាយុ៨៨ឆ្នាំដែលមានស្រុកកំណើតនិងរស់នៅក្នុងភូមិវត្តករបានមានប្រសាសន៍ថា នៅពេលខ្មែរក្រហមចូលមកដល់ភូមិនេះ លោកយាយត្រូវបានជម្លៀសទៅនៅប្រកក្រសាំងដែលនៅទីនោះដុះធំៗ របស់ប្រជាជន

យាយ រួម

ឆាយ ឈុនលី

គ្រូវបានខ្មែរក្រហមចូលទៅរើរុះដើម្បីធ្វើជាផ្ទះកំរិតៗសម្រាប់
 ឲ្យប្រជាជនរស់នៅ ។ នៅទីនោះ ខ្មែរក្រហមបានឲ្យគាត់ធ្វើស្រែចម្ការ
 ហើយរបបអាហារដែលទទួលបាននោះគឺមានតែបបរឫំណោះ ។
 ក្រោយពេលរបបខ្មែរក្រហមដួលរលំ លោកយាយបានត្រឡប់

មកនៅស្រុកកំណើតវិញ ដោយសង្កេតឃើញថាស្ថានភាពនៅក្នុង
 ភូមិវត្តករនៅតែមានសភាពជាភូមិចាស់ដដែលដោយសារស្ថានភាព
 ផ្ទះដែលនៅក្នុងភូមិរបស់គាត់មិនមានការបំផ្លិចបំផ្លាញលើកលែង
 តែផ្ទះបាយរបស់គាត់មួយប៉ុណ្ណោះដែលខ្មែរក្រហមបានរើរុះយក

ទៅធ្វើជារោងកោ ។ ចំណែកផ្ទះ
 របស់លោកទុកញ្ជាំទៀតសោត
 សព្វថ្ងៃគ្រូវបានបន្សល់ទុកជាផ្ទះ
 បុរាណដែលមានការទទួលស្គាល់
 ពីមន្ទីរទេសចរណ៍ខេត្តបាត់ដំបងនិង
 មានភ្ញៀវចូលមកទស្សនានៅទីនេះ
 ជាញឹកញាប់ទៀតផង ។

លោក យាយ រួម បាន
 និយាយថា ផ្ទះរបស់គាត់និងផ្ទះ
 របស់អ្នកភូមិផ្សេងទៀតមិនគ្រូវ
 បានខ្មែរក្រហមបំផ្លាញចោលទេ
 ដោយសារតែទីនោះជាភូមិកំណើត
 របស់ ឆាយ ឈុនលី

ឈប់រៀនដើម្បីបម្រើសិល្បៈបដិវត្តន៍ តែបដិវត្តន៍សម្រាប់ឱ្យពួកម្តាយ

ប្រជាជននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា បានឆ្លងកាត់នូវភាពលំបាកវេទនាព្រាត់ប្រាស់ឪពុកម្តាយ ញាតិមិត្ត និងទទួលបាននូវផលប៉ះពាល់ផ្សេងៗ ក្នុងអំឡុងរយៈពេលប្រហែល ១៩៧៥ - ១៩៧៩ ។ ការចងចាំនូវអតីតកាលបែបនេះ កាន់តែមានលក្ខណៈស្តុកស្តាញ ថែមទៀតខណៈ ដែលអ្នកខ្លះទំហែងរួចផុតផ្សេងទៀតមិនអាចបំភ្លេចបានឡើយ ។ ការចងចាំមានការទទួលស្គាល់នូវការឈឺចាប់បានជំរុញចិត្តឲ្យអ្នករស់រានមានជីវិតជាច្រើនចាប់ផ្តើមនិយាយអំពីការពិតរបស់ខ្លួន ។

អ៊ីស្រី ឆែម សុភី អាយុ៤៥ឆ្នាំ ស្រុកកំណើតនៅស្រុកត្បូងឃ្មុំ ខេត្តកំពង់ចាម ។ គាត់ជាកូនច្បងក្នុងចំណោមបងប្អូនប្រាំមួយនាក់ (ស្រីប្រាំ ប្រុសម្នាក់) ។ ឪពុកគាត់មានឈ្មោះ ឆែម សុផល មុខងារជាប្រធានកមនាគមន៍ ។ ចំណែកម្តាយគាត់មាន

គ្រួសាររបស់ សុភី មិនត្រូវបានជម្លៀសទៅណាទេ ។ ពេលនោះ សុភី បានចូលជាអ្នកសិល្បៈប្រចាំស្រុកត្បូងឃ្មុំ ខេត្តកំពង់ចាម ។ ពេលនៅកងសិល្បៈ សុភី ឆ្លៀតពេលខ្លះរៀនអក្សរជាមួយនឹងកូនកម្មាភិបាលដទៃទៀតរហូតចេះលួចអានបាន ។ នៅដើមឆ្នាំ ១៩៧៦ ហ្ន៎ នឹម បានទៅជ្រើសរើសអ្នកសិល្បៈចំនួនម្ភៃនាក់ ដែលមានទេពកោសល្យទៅសម្តែងនៅភ្នំពេញ ។ ក្នុងចំណោមនោះក៏មាន សុភី ម្នាក់ដែរដែលត្រូវបានជ្រើសរើសទៅភ្នំពេញ ។

សុភី មិនចាំថាគាត់នឹងអ្នកសម្តែងផ្សេងទៀតត្រូវបាននាំយកទៅស្នាក់នៅកន្លែងណាទេ ប៉ុន្តែនៅទីនោះ គាត់បានហាត់រៀនសិល្បៈបន្ថែមទៀតដើម្បីចូលរួមកម្មវិធីសម្តែងសម្រាប់គណៈប្រតិភូនិងសមាជិកបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា ។ សុភី បានរំលឹកថា កម្មវិធីសម្តែងមានជារៀងរាល់ថ្ងៃសម្រាប់បក្សកុម្មុយនីស្តហើយ

កងសិល្បៈខ្មែរក្រហម

ឈ្មោះ កុល សារិន ជាមេដុះ ។ ឪពុករបស់ សុភី ធ្វើការជាមួយសោ ភីម លេខាភូមិភាគបូព៌ា ។ សុភី រៀនបានតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ដោយសារតែស្រុកមានសង្គ្រាម ។ ស្ថានភាពបែបនេះបានជំរុញឲ្យ សុភី ចូលបម្រើក្នុងចលនាបដិវត្តន៍ខ្មែរក្រហមនៅឆ្នាំ១៩៧២ ។ នៅពេលដែលខ្មែរក្រហមចូលមកកាន់កាប់ស្រុកត្បូងឃ្មុំ

ពេលខ្លះក៏មានការចូលរួមពីសំណាក់គណៈប្រតិភូ អន្តរជាតិផងដែរមានដូចជាមកពីប្រទេសកុយបា យូហ្គោស្លាវី ឡាវ រៀតណាម ចិនភាគច្រើន ។ សុភី បន្តទៀតថា ជាទូទៅកម្មវិធីចាប់នៅម៉ោង១០ ព្រឹក រាល់ពេលការសម្តែងចប់ ក៏មានជារៀងរាល់ជូនព និងចម្រៀងបដិវត្តន៍ទៀតផង ។ នៅពេលដែលក្រុមអ្នកសម្តែងរបស់ សុភី សម្តែងបានល្អ នួន ជា តែងតែលើកសរសើរថា “ល្អហើយ ក្លាយៗ! ខំធ្វើការដើម្បីអង្គការ” ។

ទាក់ទងនឹងការហូបចុកប្រចាំថ្ងៃវិញ សុភី បាននិយាយថា គាត់ទទួលបានរបបអាហារចំនួនបីពេលគឺពេលព្រឹក មានដូចជានំប៉័ង ចំណែកពេលថ្ងៃនិងពេលល្ងាយគឺបាយ ។ ការហូបភីមិនមានការខ្វះខាតអ្វីទេ ។ ក្រៅពីការហ្វឹកហាត់សម្តែងអ្នកសិល្បៈទាំងអស់ត្រូវបានអង្គការចាត់តាំងឲ្យធ្វើការងារមិនទាញទុំទេ ឡើយគឺឲ្យទៅធ្វើចម្ការអំពៅ ។ សុភី បន្តទៀតថារាល់រដូវចូលឆ្នាំ

កាត់និងក្រុមសិល្បៈ ត្រូវបានចាត់តាំងឲ្យទៅសម្តែងនៅតាមបណ្តា ខេត្តនានា ដូចជា ខេត្តកំពង់ធំ កំពង់ចាម តាកែវ ខាងស្រែអំបិល នៅក្នុងខេត្តកំពតជាដើម ។

ក្រោយមក ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៨ សុភី ត្រូវបានអង្គការ បញ្ជូនទៅឃុំរលាប ខេត្តពោធិ៍សាត់វិញ ។ នៅទីនោះ សុភី ត្រូវ អង្គការតំបន់ចាត់តាំងឲ្យធ្វើស្រែ ។ សុភី កត់សម្គាល់ឃើញថា រាល់យប់កាត់ពូសឡើងទ្រូងមកដឹកមនុស្សចេញពីភូមិ ប៉ុន្តែមិន ដឹងថាដឹកទៅណាទេ ហើយចំនួនមនុស្សក្នុងភូមិក៏ចាប់ផ្តើមបាត់ខ្លួន ជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ ស្ថិតក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ សុភី មានអារម្មណ៍ ភ័យខ្លាចនិងខិតខំធ្វើការងារដែលអង្គការបានចាត់តាំងឲ្យដោយស្ម័គ្រ ច្រមិនថាឈឺឬជាទេ ។ បន្ថែមលើនេះការហូបចុកនៅឃុំរលាបមិន បានគ្រប់គ្រាន់ដូចកាលកាត់នៅសម្តែងក្នុងក្រុមសិល្បៈនៅភ្នំពេញ ទេក៏មានតែបបររវាង ម្នាក់ៗ ធ្វើការរហូតបាក់កម្លាំងដោយសារ ការហូបចុក និងការសម្រាកមិនគ្រប់គ្រាន់ ។ ថ្ងៃមួយមិនដឹងជា មានរឿងអ្វីទេ សុភី បានឃើញយោធាខ្មែរក្រហមបាញ់យ៉ាង សាហាវមកលើប្រជាជនដែលកំពុងធ្វើការ ។ អ្នកដែលឃើញ ហេតុការណ៍ទាំងនេះបានត្រឹមតែមានចិត្តសង្កេតក្នុងចិត្តឈ្មោក មុខចុះប្រឹងធ្វើការងាររបស់ខ្លួនបន្តទៀតដើម្បីរក្សាជីវិតរស់ ។

ក្រោយថ្ងៃរំដោះ៧ មករា ១៩៧៩ សុភី បានវិល ត្រឡប់ទៅស្រុកកំណើតវិញដើម្បីទៅជួបជុំគ្រួសារ ។ ប៉ុន្តែជា អកុសលនៅពេលដែល សុភី ទៅភូមិកំណើតទើបដឹងថាគ្រួសារ របស់ សុភី ត្រូវខ្មែរក្រហមយកទៅសម្លាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧៨មក ម៉្លោះ ។ សុភី បាននិយាយថា អ៊ីប្រសម្បែកឈ្មោះ សាមុត ប្រាប់ កាត់ថា ឪពុករបស់ សុភី បានលួចរត់ទៅរៀតណាម ហើយត្រូវ យោធាខ្មែរក្រហមចាប់បាន ហើយក៏យកសមាជិកគ្រួសារ សុភី ទាំងអស់ទៅសម្លាប់តែម្តងដោយចោទថា ក្បត់ ។ សុភី គឺជាមនុស្ស តែម្នាក់ក្នុងគ្រួសារដែលមានសំណាងរួចជីវិតមកដល់សព្វថ្ងៃ នេះ ។ អស់រយៈពេលជាងសាមសិបឆ្នាំកន្លងមកនេះ កាត់បាន រំសាយកំហឹងនិងការឈឺចាប់របស់កាត់ទៅតាមពេលវេលា ។ អ្វីដែលពិសេសគឺថាអាចស្វែងរកការពិតយុត្តិធម៌ដូនឪពុកម្តាយ និងសមាជិកគ្រួសារ បានតាមរយៈ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុង តុលាការកម្ពុជាឬហៅថាតុលាការខ្មែរក្រហម ។

ក្រោយពី សុភី បានស្លាប់សាលដីកាសម្រេចចុងក្រោយ របស់តុលាការកំពូលដោយសម្រេច ឲ្យ កាត់ ហ្គេតអ៊ាវ ហៅ ខុប អតីតប្រធានមន្ទីរស-២១ ឲ្យជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតនោះ សុភី សប្បាយចិត្តខ្លាំងណាស់ ពីព្រោះកាត់យល់ថាការកាត់ទោស នេះគឺជាយុត្តិធម៌មួយយ៉ាងពិតប្រាកដមែន ។ ប៉ុន្តែកាត់បាន បញ្ជាក់ថា កាត់មានបំណងចង់ឲ្យតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំ ខ្មែរក្រហមដូចជា នួន ជា, អៀង សារី, ខៀវ សំផន និង អៀង ធីរិទ្ធ ឲ្យសមទៅនឹងអំពើសាហាវព្រៃផ្សៃដែលមេដឹកនាំទាំងអស់នេះបាន ប្រព្រឹត្តមកលើប្រជាជនខ្មែរស្លូតត្រង់ ។ លើសពីនេះ សុភី ចង់ឲ្យ តុលាការចាត់វិធានការយ៉ាងណាធ្វើឲ្យមេដឹកនាំទាំងអស់នេះសារភាព ថាខ្លួនពិតជាមានគោលបំណង សម្លាប់ប្រជាជនខ្មែរប្រាកដមែន ដើម្បីឲ្យអ្នករស់រានមានជីវិតពីខ្មែរក្រហមស្លាប់អារម្មណ៍និងធ្លុះ ធ្លាយពីអតីតកាល ។

ជាចុងក្រោយ សុភី សំណូមពរឲ្យតុលាការពន្លឿនការងារ របស់ខ្លួនក្នុងការកាត់ទោសមេដឹកនាំទាំងអស់នេះឲ្យបានឆាប់រហ័ស ពីព្រោះមេដឹកនាំទាំងបួននាក់នេះមានសុខភាពទ្រុឌទ្រោមហើយ មិនអាចរស់បានយូរទេ ហើយសូម្បីតែជននោះក្រោះក្នុងអំឡុងរបប ខ្មែរក្រហមក៏បានស្លាប់ជាបន្តបន្ទាប់ដែរ ។

តាមរយៈការស្តាប់រឿងរ៉ាវនិងបទពិសោធន៍ជីវិតរបស់ អ៊ីស្រី ឆែម សុភី បានធ្វើឲ្យខ្ញុំយល់កាន់តែច្បាស់ពីរបបឃោរឃៅ របស់ខ្មែរក្រហម ។ ខ្ញុំគឺជាក្មេងជំនាន់ក្រោយដែលមិនបានឆ្លងកាត់ ព្រឹត្តិការណ៍ជួរចត់នឹងឈឺចាប់ដូចជាការកាប់សម្លាប់ និងការបង្កត់ អាហារទេ ។ ដើមឡើយ ខ្ញុំមិនជឿថា «ខ្មែរហ៊ានសម្លាប់ខ្មែរ» គ្នាឯងនោះទេ ។ ប៉ុន្តែក្រោយពេលដែលខ្ញុំស្តាប់រឿងរ៉ាវនិង បទពិសោធន៍ជីវិតរបស់អ៊ីស្រី សុភី ក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ខ្ញុំមាន អារម្មណ៍ថាឈឺចាប់ជំនួសកាត់ពីព្រោះសមាជិកគ្រួសាររបស់ កាត់ទាំងអស់ត្រូវខ្មែរក្រហមយកទៅសម្លាប់ទាំងចោទប្រកាន់ ថាក្បត់ ។ ខ្ញុំកត់សម្គាល់ឃើញថា ពាក្យថា «ក្បត់» គឺហេតុផលតែ មួយដែលខ្មែរក្រហមតែងតែលើកឡើងដើម្បីសម្លាប់ប្រជាជនខ្មែរ ។ អ៊ីស្រី សុភី បាននិយាយដោយអស់សង្ឃឹមទៅនឹងរបបខ្មែរក្រហម ថា កាត់ខំប្រើខ្មែរក្រហម រស់នៅស៊ីអត់ស៊ីឃ្លាន តែខ្មែរក្រហម នៅតែសម្លាប់ឪពុកម្តាយកាត់ដដែល ។ **៣ ពុទ្ធនិ**

បែកប្តាយទាំងកុមារភាព

កែវ តេជ កើតភូមិព្រៃខ្លា ស្រុកបាទី ខេត្តតាកែវ ។ កាលពីក្មេង តេជ បានចូលរៀននៅបឋមសិក្សាត្រាំខ្នារ ខេត្តតាកែវ ។

នៅចុងឆ្នាំ១៩៧០ គ្រួសាររបស់ តេជ បានផ្លាស់មករស់នៅភ្នំពេញដោយសារមានចលាចលក្នុងភូមិ ។ នៅឆ្នាំ១៩៧២ តេជ បានចូលរៀននៅបឋមសិក្សាទួលស្មែង ។ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៥ ទើបគាត់នឹងគ្រួសារត្រូវជម្លៀសចេញពីទីក្រុងភ្នំពេញដោយត្រឡប់ទៅស្រុកកំណើតវិញ ។ កាលនោះ គ្រួសាររបស់ តេជ ត្រូវចំណាយពេលប្រហែលរយៈពេលមួយខែទើបបានមកដល់ស្រុកកំណើត ។

តេជ ត្រូវបំបែកចែកចេញពីឪពុកម្តាយទូទៅរស់នៅជុំវិញមួយកងចល័តកុមារ ។ កងកុមារចល័តមានការងារជាច្រើន ដូចជា រែកដី លើកទំនប់ ដឹកប្រឡាយ និងជាកុមារដែលសកម្មក្នុងភូមិ ។ តេជ បញ្ជាក់ថា “ការងាររបស់ខ្ញុំវាប្រហាក់ប្រហែលនឹងការងាររបស់យុវជនដែរ” ។ ពេលលើកដី តេជ ត្រូវរែកដីជាក្រុមដែលមានគ្នាបួននាក់ ។ ការងារនោះ តេជ ប្រាប់ថា “ខ្ញុំត្រូវតែលើកដោយខ្លួនឯងដោយគ្មានអ្នកណាអាចជួយលើកបានទេ” ។ តេជ ត្រូវតែធ្វើការងារជារៀងរាល់ថ្ងៃដោយគ្មានបានរៀនសូត្របន្តទេ ។

គាត់រំពុកបន្តថា “ការរៀនសូត្រវាពិបាកណាស់ ក៏ខ្ញុំមិនបានរៀនទេ” ។ និយាយទាំងអួលដើមក តេជ បានក្អកក្អាយចំពោះការហូបចុកដែលមិនបានគ្រប់គ្រាន់ពេលណាឈ្នួបខ្មែរក្រហមតាមទាន់នឹងចាប់យកទៅវាយចោល ។ តេជ បានរំពុកថា “ថ្ងៃមួយពេលយប់ ខ្ញុំបានឡើងដើមភ្នំដើម្បីលួចទឹកភ្លៀសហូបហើយជាមួយមិត្តភក្តិក្នុងកងជាមួយគ្នា ។ ពេលនោះ ឈ្នួបតាមមកទាន់ក៏នាំគ្នាចុះពីលើដើមរត់ស្ទើរតែមិនទាន់” ។ កងកុមារទាំងអស់សុទ្ធតែលួចហូបនៅតាមសហករណ៍ពេលខ្លះជួបគ្នានៅកន្លែងលួចក៏មាន ។ នៅពេលដែលខ្មែរក្រហមទាំងនោះដេញមក តេជ ត្រូវរត់ឲ្យលឿនដើម្បី

កុំឲ្យឈ្នួបខ្មែរក្រហមតាមទាន់ ។ ពេលខ្លះ តេជ ក៏ដូចជាកុមារដទៃទៀតតែងតែនឹករពុកឪពុកម្តាយ ហើយបានឈ្នួបរត់ទៅលេងផ្ទះដោយគ្មានការអនុញ្ញាតពីមេកង ។

ជារឿយៗ តេជ បានឈ្នួបរត់មកលេងផ្ទះបែបនេះ ។ ពេលដែលបាត់ម្តងៗ មេកងចល័តរបស់ តេជ បានដេញចាប់ តេជ យកទៅកងចល័តវិញ ។ ហើយ តេជ ត្រូវធ្វើការលុតដុំជាន់ពេលធម្មតា ពីព្រោះតែមកលេងផ្ទះដោយគ្មានការអនុញ្ញាតពីមេកង ។ តេជ តែងសម្គាល់ឃើញថា នៅពេលដែលកុមារណាទៅតែចង់មកជួបឪពុកម្តាយតែចាប់បានពីរប្រដឹងត្រូវចាប់យកទៅសម្លាប់ចោល ។

ជាក់ស្តែង ពេលមួយ តេជ បានឈ្នួបរត់ទៅជួបឪពុកម្តាយហើយត្រូវប្រធានកងឈ្មោះ យ៉ុម ចាប់បានហើយចងបណ្តើរជាមួយឈ្មោះ ហង្ស ដលីមធុរ៉ា ដែលរត់ទៅជាមួយគ្នា ។ យ៉ុម បានបណ្តើរ តេជ និង មធុរ៉ា ទៅរណ្តៅកល់ច្រាំងខាងត្បូងភ្នំបន្ទាយ ។ ហើយ យ៉ុម បានលើកត្បូងចបប្រុងនឹងសម្លាប់ តេជ និង មធុរ៉ា ដោយសារតែទស្សនាមកលេងជាមួយឪពុកម្តាយពេក ។ ប៉ុន្តែ ដោយក្តីអាណិត យ៉ុម មិនបានប្រព្រឹត្តរឿងនេះទេ ។ យ៉ុម បានដោះលែង តេជ និង មធុរ៉ា ឲ្យត្រឡប់មកកងចល័តវិញ ។

តេជ បាននិយាយខ្មែរក្រហមពុំមានអ្វីទាំងអស់ក្រៅពីការងារហួសកម្លាំង មិនបានរៀនសូត្រ ហូបមិនគ្រប់គ្រាន់និងពុំបានរស់នៅដួងជាមួយឪពុកម្តាយ ។ តេជ បន្ថែមថា “វាពិបាកណាស់សឹងតែនិយាយមិនចេញពីព្រោះកុមារមិនបានត្រូវទៅរៀនទៅសូត្រក៏មានតែធ្វើការសត្វធាតុ ។ យើងរៀនជាងគោទៅទៀត” ។

នៅឆ្នាំ១៩៧៩ តេជ បានដឹងយ៉ាងច្បាស់ថា ក្នុងចំណោម ១០៦ គ្រួសារដែលមករស់នៅភូមិព្រៃខ្លានៅសល់តែប្រាំមួយគ្រួសារប៉ុណ្ណោះដែលនៅរស់ ។ ចំណែក តេជ បានក្លាយជាក្មេងកំព្រាមួយនិងស្លាប់ប្អូនប្រុសបីនាក់និងដីដូនម្នាក់ ។

តែក្រោយមកឆ្នាំ១៩៧៧ មិត្តភក្តិរបស់ តេង ប្រាប់ កាត់ឲ្យទៅសងសឹកវិញ ។ តែ តេង មិនចង់សងសឹកទេ ក្រោយមក តេង បានត្រឡប់មករស់នៅទីក្រុងភ្នំពេញដើម្បីបន្តការសិក្សា ។ នៅឆ្នាំ១៩៨៧ តេង បានចូលរៀននៅសកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទ ភ្នំពេញ ផ្នែកគីមីវិទ្យា ។ នៅឆ្នាំ២០១១ តេង បានក្លាយជាអាយត វិទ្យាល័យទួលអំពិល ។

ទាក់ទងនឹងការចុះមកធ្វើការរបស់ក្រុមការណ៍រមជ្ជ មណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា តេង មានការរំភើបដែលនេះជាឱកាសឲ្យ ក្មេងៗ បានដឹងថា តើរបបខ្មែរក្រហមមានទារុណកម្មបែបណា ។ តេង ប្រាប់ថា “ការផ្សព្វផ្សាយជាការល្អ ដើម្បីឲ្យក្មេងៗបញ្ចាំង ឲ្យឃើញថាពីសម័យមុនធ្វើបាបទារុណកម្មទៅលើប្រជាពលរដ្ឋ ។ ជាក់ស្តែង កុំឲ្យភ្លេចរបបដែលធ្វើបាបប្រជាពលរដ្ឋ ។ ជាការល្អឲ្យ ក្មេងបានដឹង” ។ ចំពោះដំណើរការរបស់គុណាការកាត់ទោសមេដឹក នាំខ្មែរក្រហមនេះគឺត្រូវកាត់ទោសរាល់ទង្វើដែលប្រព្រឹត្តខុសឆ្គង

នឹងរបស់អ្នកដឹកនាំសម័យនោះ ។ តេង បន្ថែមថា “ខ្ញុំពេញចិត្ត ចំពោះការកាត់ទោសនេះ ។ តាមការតាមដានជាប់លាប់មកខ្ញុំ យល់ថា ខុច ថាគេបញ្ជាអីចឹងប្រហែលមានអ្នកនៅពីលើកាត់ ។ ជួនកាលខ្ញុំនឹកឃើញថា គេបញ្ជាមកតិច តែកាត់អនុវត្តច្រើន” ។ ជា ចុងក្រោយ តេង យល់ថា “គុណាការខ្មែរក្រហមធ្វើឡើងដើម្បី ស្វែងរកការពិតកុំឲ្យចេះតែមកធ្វើហើយទុកចោលមិនបានកាត់ ទោសអ្នកណាដែលធ្វើខុស ថ្ងៃក្រោយចេះធ្វើតទៅទៀតបានចឹង អ្នកដែលប្រព្រឹត្តខុសយកមកកាត់ទោសដើម្បីឲ្យក្មេងបានរៀនសូត្រ ជាកំរូមិនឲ្យអំពើនេះកើតឡើងម្តងទៀត” ។

ក្នុងនាមជាអាយតសាលា តេង ចង់ឲ្យក្មេងដឹងនូវក្រោយ រៀនសូត្រឲ្យបានខ្ជាប់ខ្ជួននូវប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសខ្មែរ “ការ រៀនសូត្រធ្វើឲ្យខ្ញុំឆ្លុះបញ្ចាំងនូវអ្វីដែលបានកើតឡើងពីសម័យ មុន” ។

ហ៊ិន សុហានី

កងកុមារកែប្រែក្នុងរបបខ្មែរក្រហម

ក្រុមចលនាបសេកដោយសាររក្សាជីវិតម្តាយ

សេ គឹមសាន្ត ជាក្រុមគ្រូបង្រៀនមុខវិជ្ជាសង្គ្រោះនិងមានឋាន វរសេនីយ៍ទោនៅវិទ្យាស្ថានទ័ពជើងកោកខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។ គឹមសាន្ត បានធ្វើជាឧបាយកលដល់សិស្សៗ៨០ មកម៉្លេះ ។

គឹមសាន្ត បានចូលរួមបើកវគ្គបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីការ បង្រៀន “ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ១៩៧៥ - ១៩៧៩” ដល់និស្សិតឧបនិស្សិតនៅវិទ្យាស្ថានទ័ពជើងកោកកាលពី ព្រឹកថ្ងៃទី១៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១២ ។ នៅក្នុងទិសដៅទទួលបាន អាហារថ្ងៃត្រង់ជាមួយក្រុមការងាររបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា យោងបាននិយាយរៀបរាប់ប្រាប់គ្នាទៅវិញទៅមកពីរឿងរ៉ាវ ជីវិតនៅសម័យខ្មែរក្រហម ។

ខណៈនោះ គឹមសាន្ត ក៏ចាប់ផ្តើមរៀបរាប់ពីប្រវត្តិរបស់ គាត់នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមនៅសម័យនោះគាត់មានអាយុទើប តែប្រាំទៅប្រាំមួយឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ខ្មែរក្រហមបានបំបែកគាត់ពីម្តាយ ឲ្យទៅនៅកងកុមារ ។ គឹមសាន្ត មានការនឹករឭកម្តាយយ៉ាងខ្លាំង ហើយគាត់តែងតែរត់មករកម្តាយជារៀងៗ ។ នៅពេលដែលមិន

ជួបម្តាយម្តងៗ គឹមសាន្ត តែងតែងើបនិងស្រង់ក្លិនខោអាវម្តាយ របស់គាត់ដើម្បីបំបាត់ការនឹករឭកម្តាយ ។ គឹមសាន្ត ឲ្យដឹងថា ទោះជាគាត់មិនបានជួបម្តាយក៏ដោយ ក៏ការស្រង់ក្លិនខោអាវ ម្តាយគាត់នោះបានធ្វើអារម្មណ៍គាត់ធូរស្រាលបន្តិចដែរ ។

នៅពេលមួយ អង្គការបានអនុញ្ញាតឲ្យ គឹមសាន្ត នៅជួប ម្តាយនៅពេលព្រឹកថ្ងៃបន្ទាប់ ប៉ុន្តែដោយសារគាត់នឹករឭកម្តាយ ខ្លាំងពេកគាត់ក៏សម្រេចចិត្តប្រព្រឹត្តល្មើសនឹងបញ្ជារបស់អង្គការ ដោយរត់ទៅជួបម្តាយនៅយប់នោះតែម្តង ។ គឹមសាន្ត ត្រូវវាយប ចាប់បានជាមួយនឹងក្មេងតូចៗ និងក្មេងជំទង់ប្រហែលជាន់ដប់ នាក់ទៀត ។ នៅពេលនោះ ខ្មែរក្រហមដាក់ទោស គឹមសាន្ត និងក្មេង ទាំងនោះឲ្យរត់ពីមុខសេះ ។ គឹមសាន្ត មិនហ៊ានឈប់ទេព្រោះខ្លាច សេះបោលបុក និងជាន់ពីលើ ។ ក្មេងជំទង់ដែលធំជាង គឹមសាន្ត បន្តិចបានរត់គេចពីមុខសេះចេញទៅផ្លូវតាមបណ្តោយទ្រើងនរោត កៀនដូះបាត់អស់នៅសល់តែក្មេងតូចៗ រត់យ៉ាងលឿនត្របាញ់ ជើងខ្លាចសេះបោលបុក ។

ខ្មែរក្រហមចាប់ ក្មេងៗទាំងនោះ រួមទាំង គឹមសាន្ត ចង់ស្ទាបសេក ដាក់នៅក្រោមរោង សហករណ៍ដែលជាដុះ បុរាណដែលមានសរសរ មូលរលោងស្រិល រួច ហើយចង់ក្មេងៗទាំង នោះផ្តោបគ្រប់សរសរ ដុះទាំងអស់ ។ គឹមសាន្ត នៅចង់ចាំថា អ្នកដែល ចង់គាត់ និងក្មេងៗទាំង នោះក៏យាយបែម (អ៊ឹម

ថែម អតីតកណៈស្រុកព្រះនេត្រព្រះ) និងកងឈ្នួលប្រុសៗពីរបីនាក់ទៀត។ នៅក្នុងចំណោមអ្នកដែលចាប់កាត់ចង គឺមសាទ្តនៅចំណាំ យាយថែម ច្រើនជាងគេព្រោះកាត់ជាស្រីនិងមានវារៈធំជាងគេ។ នៅពេលនោះ គឺមសាទ្ត មិនដឹងថា យាយថែម គំរាមឬនិយាយលេងនោះទេ ពេលដែលកាត់និយាយថា “តោះរៀបចំយកពួកហ្នឹងទៅវាយចោល”។ ក្រោយមក កងឈ្នួលក៏យកភ្នំរទេះ កល់ឬស្សី និងភ្នំដំបូងមក។ គឺមសាទ្ត និយាយទាំងកំប្លែងថា ដោយសារតែភាពក្មេងវ័យកាត់មិនដឹងថាការស្លាប់នឹងយ៉ាងម៉េចទេ ហើយក៏ចង់ដឹងដែរថា តើការស្លាប់នោះយ៉ាងម៉េច? សំណងល្អថ្ងៃនោះមានភ្លៀងផ្កាខ្លាំង យាយថែម និងកងឈ្នួលនោះក៏ដោះលែងកាត់និងក្មេងៗនោះទៅនៅវត្តវិញ។ ប៉ុន្តែ កាត់បានកំរាមថា បើថ្ងៃក្រោយហ៊ានរត់ទៀតនឹងយកទៅវាយចោលមិនខាន។

នៅពេលសួរថា ហេតុអ្វីបានជាចង់ចាំថា អ្នកចង់នោះជាយាយថែម? គឺមសាទ្ត ឆ្លើយថា នរណាម្នាក់ស្គាល់ យាយថែមដែរនៅពេលនោះ។ នៅពេលសួរច្បាស់ថា យាយថែម ជាគណៈស្រុកដែលមានវារៈធំហេតុអ្វីបានជាមកចាត់ចែងរឿងកុមារតូចតាចដូចនេះ? គឺមសាទ្ត បានប្រាប់ថា ពេលនោះ កាត់ជួប យាយថែម ដោយថែងនូវទេ។

គឺមសាទ្ត រៀបរាប់ថា នៅពេលកាត់នៅក្នុងកងកុមារ មានការសម្លាប់មនុស្សយ៉ាងយោរយោបំផុតនៅមុខក្មេងៗ ហើយធ្វើឲ្យកាត់មានអារម្មណ៍តក់ស្លុតយ៉ាងខ្លាំង។ កាត់នៅតែព្រឺសម្បុរនៅឡើយពេលដែលវត្តភ្នំនេះឡើងវិញម្តងៗ។ គឺមសាទ្ត នៅចាំថាខ្មែរ ក្រហមបាននាំកុមារតូចៗ នៅវត្តប្រាំយស្វាយទៅមើលឈ្នួលពេលគេវាយមនុស្សចោលម្តងៗ។ គឺមសាទ្ត បានឃើញកងឈ្នួលសម្លាប់មនុស្សពីរដងដោយកងឈ្នួលនេះឲ្យអ្នកទោសដឹករណ្តៅខ្លួនឯង ហើយឲ្យក្មេងៗព័ទ្ធជុំវិញ ហើយស្រែកប្តេជ្ញាមិនយកកុមារ។ បន្ទាប់ពីស្រែកចប់ ឈ្នួលយកភ្នំដំបូង និងភ្នំរទេះវាយលើកញ្ជឹងក ប៉ុន្តែពេលពេលឈ្នួលយាងវាយ កាត់មិនហ៊ានមើលទេ គឺកាត់បែរមុខចេញ ហើយបន្ទាប់ពីវាយរួចទើបឈ្នួលយកដឹកកប់។ លើកទីមួយដែល គឺមសាទ្ត បានចូលរួមនោះ គឺកងឈ្នួលយកមនុស្សពីរនាក់ទៅសម្លាប់ដោយអ្នកទោសនោះស្លៀកខោខ្លីនិងអត់ពាក់អាវ។ លើកទីពីរ កងឈ្នួលយកមនុស្ស

ម្នាក់ទៅសម្លាប់ ប៉ុន្តែ ដោយសារកាត់នៅក្មេងពេកកាត់មិនបានចាំឈ្មោះអ្នកទោសនោះទេ។ គឺមសាទ្តដឹងតាម រយៈពេលប្រជាជននៅក្នុងភូមិថា អ្នកដែលឈ្នួលយកទៅសម្លាប់នោះគឺ លួចអាហារហូប។

ខ្មែរក្រហមឲ្យក្រុមក្មេងៗទាំងអស់ទៅមើលការសម្លាប់ផ្ទាល់នោះគឺដើម្បីកុំឲ្យយកកំរាមអ្នកប្រព្រឹត្តកំហុសទាំងនោះ។ ខ្មែរក្រហមបានចាត់ទុកក្មេងៗថា ជាអ្នកដែលបរិសុទ្ធសម្រាប់បដិវត្តន៍ដោយប្រៀបក្មេងៗទាំងនោះទៅនឹងក្រដាសសដែលមិនមាននិន្នាការនយោបាយអ្វីទាំងអស់។ ក្មេងទាំងអស់នោះហើយដែលជាអនាគតរបស់បដិវត្តន៍ បន្តការងារបដិវត្តន៍។ ដូច្នោះក្មេងត្រូវតែអប់រំឲ្យ បានត្រឹមត្រូវ និងហ្មត់ចត់បំផុត។

គឺមសាទ្ត រៀបរាប់ថា នៅពេលនោះគ្មាននរណាម្នាក់ដែលថាមិនស្គាល់ យាយថែម ទេ ហើយគ្រាន់តែសួរឈ្មោះកាត់ប្រជាជនទាំងអស់នៅក្នុងភូមិខ្លួនគ្រប់គ្នា។ គឺមសាទ្ត បានស្តាប់វិទ្យុដែលចាក់ផ្សាយពីបទសម្ភាសន៍ជាមួយ យាយថែម ដែលធ្វើឲ្យកាត់នៅចាំនិងនឹកឃើញឡើងវិញពេលដែល យាយថែម បានចាប់កាត់ចងនៅក្រោមផ្ទះបុរាណដោយសារតែកាត់ចង់ទៅជួបម្តាយមុនថ្ងៃកំណត់។ ចំណែកក្មេងៗ ដែលត្រូវបានចាប់ចងជាមួយ គឺមសាទ្ត ក៏កាត់មិនដែលបានជួបដែរ ក្រោយមកព្រោះបែកគ្នាអស់ហើយ។

ចាប់តាំងពីរបបខ្មែរក្រហមដួលរលំទៅ គឺមសាទ្ត បានត្រឡប់ទៅព្រះនេត្រព្រះដើម្បីតាមរកសាកសពលោកយាយរបស់កាត់ ព្រោះពេលនោះឪពុក និងពូរបស់កាត់ជាអ្នកកប់សពយាយរបស់កាត់។ ប៉ុន្តែ គួរឲ្យសោកស្តាយ គឺមសាទ្ត មិនអាចរកឃើញឆ្នើយយាយរបស់កាត់ទេ គឺកាត់ត្រាន់តែយកដីនៅទីនោះមកទប់កិច្ចប៉ុណ្ណោះ ព្រោះពេលនោះមានសាកសពជាច្រើនកប់ជាន់លើគ្នា ហើយមិនអាចចំណាំណាមួយពិតប្រាកដទេ។

គឺមសាទ្ត អះអាងថា ពេលដែលខ្មែរក្រហមដួលរលំទៅនៅឆ្នាំ១៩៧៧ យាយថែម បានរត់ទៅនៅអូរជ្រៅជាកន្លែងដែលឪពុកកាត់ធ្វើជាមេឃុំ។ យាយថែម បានសូមអង្វរឪពុកកាត់ឲ្យជួយលាក់ប្រវត្តិដែលកាត់ធ្លាប់ធ្វើការងារធំនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម។ ពេលនោះ ឪពុករបស់ គឺមសាទ្ត ក៏បានយល់ព្រមទទួលពាក្យអង្វរកនោះ ដោយសារឪពុកកាត់ជាអ្នកប្រណិប័តន៍ធម៌។

ហ៊ុយ សម្បុរ

បែកម្តាយបីឆ្នាំ ចំណាំមុខម្តាយលែងបាន

នៅ សុក្រ អាយុ ៤៤ ឆ្នាំ ស្រុកកំណើតស្រុកស្អាង ខេត្តកណ្តាល ជាក្រុមគ្រូបង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រនិងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរនៅវិទ្យាល័យមួយក្នុងខេត្តកោះកុង ។

សុក្រ រៀបរាប់ថា “គាត់ បានបែកពីម្តាយរបស់រយៈពេល៥ឆ្នាំមុនរបបខ្មែរក្រហមរហូតធ្វើឲ្យគាត់លែងចាំមុខម្តាយ ។” សុក្រមានបងប្អូនប្រាំមួយនាក់និងឪពុកម្តាយជាអ្នកដែលមានទ្រព្យធននិងមានមុខ

មាត់នៅក្នុងភូមិដោយសាររបបធ្វើចម្ការនិងទិញដូរផ្នែកនៅសម័យលន់ នល់ ។ នៅឆ្នាំ១៩៧៣ មានចលនាខ្មែរក្រហមនៅជុំវិញក្រុងហើយមានកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមមួយចំនួនបានចូលទៅក្នុងភូមិរបស់គាត់ដើម្បីរំលោភសលុយកាក់ ស្រូវអង្ករ និងថ្នាំពេទ្យពីប្រជាជន ។ ពេលនោះ ទោះបីឪពុករបស់ សុក្រ ស្ថិតក្នុងតំបន់ដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋាភិបាល លន់ នល់ ក៏ដោយ ក៏គាត់តែងតែលួចទប់តម្កល់ថវិកានិងថ្នាំពេទ្យដល់កងទ័ពរំដោះតាមរយៈខ្មែរក្រហមនៅក្នុងភូមិម្នាក់ដែលស្គាល់គាត់ដើម្បីយកផ្គត់ផ្គង់កម្មវិធីស្វ័យប្រឆាំងនឹង លន់ នល់ ប៉ុន្តែអ្នកដែលទទួលយកទៅហើយមិនបានប្រគល់ឲ្យថ្នាក់លើទេ ។

យប់មួយ មានយោធាខ្មែរក្រហមមួយក្រុមបានមកកោះទូរស័ព្ទ សុក្រ ពេលនោះឪពុកគាត់ក៏ចេញមកបើកទូរ ។ ភ្លាមនោះយោធាក្នុងកាំភ្លើងដាក់ឪពុកគាត់តែម្តងដោយចោទថាមិនបានជួយទប់តម្កល់ដល់អង្គការ ។ ឃើញដូច្នោះម្តាយ សុក្រ ស្រែកតបទៅវិញថា “ប្តីខ្ញុំបានធ្វើអ្វីខុស?” ទោះបីយ៉ាងណាក៏យោធាទាំងនោះមិនស្តាប់ដែរ ហើយបានចាប់ឪពុក សុក្រ ទៅបាត់ ។

យប់នោះ ម្តាយរបស់ សុក្រ មានការភិតភ័យយ៉ាងខ្លាំង រួចហើយក៏នាំកូនទាំងអស់ចេញពីផ្ទះដែលសង់នៅក្នុងដីចម្ការទៅនៅផ្ទះមួយទៀត (មានចម្ងាយប្រមាណមួយគីឡូម៉ែត្រពីផ្ទះ) ដែលសង់

នៅជាប់នឹងផ្លូវថ្នល់ ។ ដើរបានពាក់កណ្តាលផ្លូវស្រាប់តែម្តាយគាត់ពួសំឡេងយោធាខ្មែរក្រហមដើរតម្រង់មកផ្ទះគាត់ទៀតភ្លាមនោះគាត់ក៏បាននាំកូនៗ រត់ទៅពួននៅក្នុងបេករហូតយោធានោះដើរទៅដុតទើប គាត់បន្តដំណើរទៅមុខទៀត ។

រយៈពេលបីថ្ងៃក្រោយមក ម្តាយរបស់ សុក្រ បានរកឃើញសាកសពប្តីដែលខ្មែរក្រហមបាញ់ចោលនៅខាងក្រោយភូមិហើយគាត់ក៏យកមករៀបចំធ្វើបុណ្យតាមប្រពៃណី ។ បន្ទាប់ពីធ្វើបុណ្យសពប្តីរួច ម្តាយរបស់ សុក្រ បាននាំកូនៗទាំងអស់ទៅរស់នៅភ្នំពេញដោយសុំសំយ៉ាបផ្ទះមួយមីនខាងឦសានដែលពេលនោះម្តាយមីនគាត់មានប្តីធ្វើទារពនពាក់សក្តិ៥ (និងជាអ្នកបើកយន្តហោះ) នៅមុំពេទ្យចិនដើម្បីធ្វើខ្ទមស្នាក់នៅបណ្តោះអាសន្ន ។ ការរស់នៅរបស់គ្រួសារ សុក្រ នៅភ្នំពេញជួបការលំបាកព្រោះម្តាយគាត់គ្មានមុខរបររកស៊ី ហេតុដូច្នោះហើយទើបក្រោយមកម្តាយ សុក្រ យក សុក្រ ទៅធ្វើនឹងបួនបង្កើតរបស់គាត់ (ម្តាយមីនខាងម្តាយ) ដែលប្រកបរបរលក់សាច់ជ្រូកនៅផ្សារកណ្តាល ។ ចំណែកបងៗបីនាក់ទៀត ម្តាយ សុក្រ យកទៅធ្វើជាមួយនឹងបងប្អូនផ្សេងទៀតដោយប្តីនាគប៉ុណ្ណោះទៅនៅជាមួយនៅខេត្តបាត់ដំបង ។

សុក្រ រស់នៅជាមួយម្តាយមីនរហូតដល់ខ្មែរក្រហមវាយចូលដល់ទីក្រុងភ្នំពេញ ។ ពេលនោះ បងប្រុសទីមួយរបស់ សុក្រ បានដើរម្រមូលប្អូន (បងស្រីទីពីរ និងបងស្រីទីបី) រួមទាំង សុក្រ ដែលទើបមានអាយុប្រាំឆ្នាំមកជុំគ្នា រួចធ្វើដំណើរជាមួយគ្រួសារម្តាយមីន និងអីជាច្រើនគ្រួសារទៀតចេញទៅតាមស្ថានមន្ទីរឱ្យហើយឆ្លងទៅផ្លូវជាតិលេខ១ ។ សុក្រ មានការភ័យខ្លាចយ៉ាងខ្លាំងដោយសារគាត់ឃើញសាកសពនៅពាសពេញផ្លូវ ។ បងប្អូន សុក្រ បានធ្វើដំណើរទៅដល់វត្តក្រើយស្នា (ស្ថិតក្នុងស្រុកកៀនស្វាយ) និងបានសម្រាកនៅទីនោះ ។

នៅទីនោះបានមួយរយៈ ខ្មែរក្រហមបានយកទ្បានទៅដឹកបងប្អូនគាត់ទាំងបួននាក់ រួមទាំងគ្រួសារ ម្តាយមីនមួយគ្រួសារ និងគ្រួសារដម្លៀសផ្សេងទៀតគ្រឿងប្រមកវិញ ។ មកដល់ក្រុងភ្នំពេញ

អ្នកជិះកូនឡានទាំងអស់បានស្រែកព្រមថា “មកដល់ភ្នំពេញៗ” ។ ពេលនោះ សុក្រ បានខំប្រឹងសម្លឹងចេញទៅខាងក្រៅខាងដើម្បី រកមើល ប៉ុន្តែគាត់មិនបានឃើញអ្វីទាំងអស់ព្រោះឆ្លើងមើលពុំ យល់ដោយមិន មានភ្លើងអគ្គិសនីដូចមុនទេ ។

ខ្មែរក្រហមបានដឹកប្រជាជនទាំងអស់ មកដាក់នៅស្ថានីយ៍ រថភ្លើងស្ថិតនៅម្តុំផ្សារថ្មីដើម្បីជម្លៀសបន្តទៅខេត្តបន្ទាយមាន ជ័យ ។ នៅតាមផ្លូវ សុក្រ មិនបានចាំរឿងរ៉ាវកើតឡើងទេ ព្រោះ គាត់នៅក្នុងពេក ម្យ៉ាងទៀតដោយសារគាត់ដេកលក់នៅពេលធ្វើ ដំណើរ ។ នៅពេលមកដល់ផ្សារស្វាយស៊ី ទើប សុក្រ ដឹងខ្លួន ហើយ បងប្អូន និងគ្រួសារម្តាយមិនចុះពីលើ រទេះភ្លើង ។

បន្ទាប់មក ខ្មែរក្រហមយករទេះគោមកដឹកយកទៅដាក់នៅ ភូមិមួយក៏ភូមិពាក់ស្ថិតនៅឃុំឈ្នួរមានជ័យ ស្រុកព្រះនេត្រព្រះ តំបន់៥ ដែលមានចម្ងាយប្រមាណ១៧៧គីឡូម៉ែត្រពីស្វាយស៊ី សុដុន ។ សុក្រ នៅចងចាំថា ភូមិមួយចំនួននៅតំបន់នោះ ដូចជា គោកក្រាច សំរោងទ្រាស ភូមិព្រៃ ភូមិស្រមោច ពេលដែលគាត់ ទៅដល់ ។ នៅទីនោះ សុក្រ ឃើញមានវាលស្រែល្វីល្វើយលាត សន្ធឹងដាច់កន្ទុយភ្នែកនិងមានដើមឈើដុះខ្សែស្រឡាត ។

ខ្មែរក្រហមបានបំបែកឲ្យ សុក្រ រស់នៅជាមួយបងស្រីទីពីរ (អាយុ១៨ឆ្នាំ) ចំណែកបងប្រុស និងបងស្រីទីបីទៅធ្វើការនៅក្នុងកង ចល័ត ។ មូលហេតុដែលប្រធានកងមិនបានបញ្ជូនបងស្រី សុក្រ ឲ្យទៅធ្វើការនៅកងចល័ត ព្រោះគាត់ត្រូវនៅមើលថែ សុក្រ ដែល គ្មានម្តាយនៅជាមួយ ។ ខ្មែរក្រហមបានចាត់ទុកបងស្រីទីពីររបស់ សុក្រ ជាស្រីមេម៉ាយ ហើយឲ្យទៅនៅជាមួយកងម៉ែ ក្នុងភូមិ ។

សុក្រ បានរៀបរាប់ថា ប្រធានភូមិបានហៅ សុក្រ និង ក្មេងនៅក្នុងទាំងអស់ឲ្យទៅរៀននៅរោងជំនួយក្នុងភូមិដោយគ្រូ សរសេរអក្សរលើក្តាខៀន រួចហើយឲ្យសិស្សដែលកកកញ្ជានៅក្នុង រោងនោះអាន ។ ប៉ុន្តែ សុក្រ មិនដឹងថាគ្រូសរសេរពីអ្វីទេព្រោះ គាត់ដែលបានចូលសាលាពីមុនមក ។ ហេតុដូច្នោះហើយទើបនៅ ថ្ងៃបន្ទាប់មកគាត់ឈប់ទៅរៀន ។

សុក្រ បន្ថែមថា ការរស់នៅរបស់គាត់មិនសូវជាមានការ លំបាកខ្លាំងទេ ព្រោះប្រជាជនមូលដ្ឋាននៅភូមិពាក់នោះមាន សណ្តានចិត្តល្អនិងតែងតែជួយអ្នកដែលជម្លៀសទៅថ្មី ។ មាន

ថ្ងៃមួយ សុក្រ បានទៅតាមបងប្រុសដែលធ្វើការនៅការដ្ឋាននៅ ព្រៃឆ្ងាយ ប៉ុន្តែដោយសារនឹកផ្ទះខ្លាំងពេក គាត់ក៏ត្រឡប់មកវិញ ។ ពេលមកដល់ភូមិវិញ អ្នកភូមិម្នាក់បាននាំ សុក្រ ទៅហូបបាយនៅ រោងបាយសហករណ៍ដោយសារការអាណិតអាសូរមកលើរូបគាត់ ។ ប៉ុន្តែ ចុងភៅមិនបានបើករបបអាហារឲ្យទេដោយប្រាប់ថាគាត់មិន មានរបប ។ ឃើញដូច្នោះ អ្នកមូលដ្ឋាននោះបានប្រាប់ចុងភៅថា ឲ្យយករបបរបស់គាត់ចែកទៅឲ្យ សុក្រ ហូបវិញ ។ រហូតមកដល់ សព្វថ្ងៃ សុក្រ នៅនឹកឃើញពីអំពើរបស់អ្នកមូលដ្ឋាននោះដែល គាត់តែងតែហៅថា “ម៉ែទួន” ។

ក្រៅពីរបបអាហារដែលអង្គការចែកឲ្យ សុក្រ បានទៅបេះ គ្រុក និងដីនិងដើររើសក្តាម ខ្យង មកស្នូហូបជាមួយបបរ ។ ហេតុ ដូច្នោះ ពេលប្រធានភូមិហៅបងប្រុសរបស់ សុក្រ ទៅជួយកិនស្រូវ ម្តងៗ គាត់តែងតែសុំអង្កាមមួយកញ្ជើរ ដោយប្រាប់ថាយកមកដុត តាមពិតគាត់លួចយកអង្ករទៅបង្កប់នៅក្រោមអង្កាមនោះដើម្បី យកឲ្យប្អូនៗដាំបាយហូប ។ ចំណែក បងស្រីទីបី សុក្រ ដែលមាន រូបរាង មនុស្សប្រុស និងមានអាយុបង សុក្រ (៤ឆ្នាំ) តែងតែនាំ សុក្រ ទៅរកកណ្តុរនៅវាលស្រែពេលសម្រាកពីការងារ ។ មុននឹង ដឹកនាំកណ្តុរ សុក្រ បានដើរចំទន្ធបង្គុយព្រោះខ្លាចកណ្តុររត់ចេញ ទើបបងស្រីគាត់ ចាប់ផ្តើមដឹកដោយមួយពេលៗ បងប្អូនគាត់រក បានពីបួនទៅដប់កណ្តុរ ទើបត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ។

ក្រោយមកទៀត ដោយសារខ្វះខាតរបបអាហារ បងស្រី ទីបីរបស់ សុក្រ បាននាំ សុក្រ ទៅលួចបូតស្រូវ ។ សុក្រ បានចូលទៅ បូតក្នុងវាលស្រែដើម្បីកុំឲ្យឈឺមើលឃើញព្រោះពេលនោះគាត់ ទាប ហើយមានដើមស្រូវខ្ពស់ៗ ប៉ុន្តែ ចំណែកបងស្រីគាត់នៅលើ ភ្នំស្រែ ។ ចៃដន្យថ្ងៃនោះ ឈ្មួញខ្មែរក្រហម ម្នាក់បានមកទាន់ និង រត់ដេញចាប់ ភ្លាមនោះបងស្រី សុក្រ ក៏រត់ចោលគាត់ ។ រីឯ សុក្រ ដែលទើបនឹងដឹងខ្លួនក៏រត់តាមក្រោយ ប៉ុន្តែសំណាងល្អឈ្មួញនោះ បានរអិលដួលធ្លាក់ស្រែទើប សុក្រ បានរួចខ្លួន ។

ថ្ងៃមួយ មានក្មេងប្រុសជំទង់ម្នាក់បានទៅលួចពោតនៅ ចម្ការក៏ត្រូវឈ្មួញចាប់បាន ហើយយកដៃពោតនោះចងពាក់នឹងក ក្មេងប្រុសនោះ ហើយឲ្យស្រែកប្រាប់អ្នកភូមិពីកំហុសដែលបាន ប្រព្រឹត្តិ ។ មានអ្នកភូមិក្មេងៗ រួមទាំង សុក្រ ផងបានស្រែកបន្ទូរ

ជាមួយការសើចលេងសប្បាយព្រោះពេលនោះគាត់នៅក្មេង មិនដឹងថាមានរឿងអ្វីកើតឡើងនោះទេ ។ បន្ទាប់ពីស្រែកចប់ ខ្មែរ ក្រហមបានយកប្រុសនោះទៅសម្លាប់ចោលនៅក្រោយផ្ទះចោលទៅ ។

រយៈពេលពីបីថ្ងៃក្រោយ ចាស់ៗនៅក្នុងភូមិវត្តដើមទេ មើលរណ្តៅសាកសពក្មេងប្រុសនោះដែលហើមព្រោះឈ្នួបកប់ មិនជិត ។ ក្រោយពីព្រឹកនេះ សុគន្ធ បានទៅមើលសាកសព នោះដែរ ដែលធ្វើឲ្យគាត់ភ័យខ្លាច និងរន្ធត់យ៉ាងខ្លាំង ។ ថ្ងៃមួយ គ្រឡង់ប្រើការដ្ឋានវិញ បងប្រុសទីមួយរបស់ សុគន្ធ ក៏បានប្រាប់ សុគន្ធ ពីការសម្លាប់មនុស្សដោយគាត់រៀបរាប់ថា មានអ្នកធ្វើការ នៅក្នុងចល័តពីរនាក់បានធ្វើខុសសីលធម៌ ។ ក្រោយមក ប្រធានកង បានដឹងបានក៏យកកងចល័តទាំងពីរនាក់ទៅចង់ ដ្ឋាបនឹងដើម ឈើនៅចំពោះមុខមហាជន បន្ទាប់មកបានយកកាំបិតវះពោះម្តង ។

នៅក្នុងភូមិ ក្មេងៗជាច្រើនមុខទាំងអ្នកមូលដ្ឋានបានកើត ពិសដំបៅហើម ហើយអ្នកទាំងនោះកម្រនឹងបានជាណាស់ព្រោះ ពុំមានថ្នាំព្យាបាល ។ អ្នកជំងឺនេះមួយចំនួនដែលអត់អាហារបាន ហូបសាច់គោ (តាមទម្លាប់អ្នកកើតជំងឺនេះគេមិនឲ្យហូបសាច់គោ ទេ ។) បន្ទាប់ពីបរិភោគរួចអ្នកជំងឺនោះស្លាប់តែម្តង ។ សុគន្ធ បន្តថា នៅក្នុងភូមិមាននិរទេទ្យទេ ហើយយូរៗម្តង គាត់ឃើញពេទ្យយក ថ្នាំដបទឹកទៅចាក់ឲ្យអ្នកជំងឺក្នុងភូមិ ប៉ុន្តែគាត់មិនដឹងថាអ្នកជំងឺបាន ផ្តួរស្បើយនោះទេ ។

ពេលមួយ បងប្អូនរបស់ សុគន្ធ ទាំងបួននាក់បានធ្លាក់ខ្លួនឈឺ គ្រុនចាញ់ ហើយរៀងរាល់ព្រឹក គាត់តែងនាំគ្នាមកហាលថ្ងៃ ព្រោះរងរាងខ្លាំង ។ ឃើញដូច្នោះ នារីសេនាជនម្នាក់ដែលធ្លាប់ស្គាល់ និងធ្លាប់ ស្រឡាញ់បងប្រុសបានយកថ្នាំពីរគ្រាប់មកឲ្យ សុគន្ធ និង បងស្រីទីបីរបស់គាត់លេប ចំណែកបងប្រុសទីមួយ និងបងស្រីទីពីរ បានទៅឲ្យត្រូវខ្មែរអុជទើបបងប្អូនគាត់បានជាសះស្បើយ ។

នៅចុងឆ្នាំ១៩៧៤ ប្រធានកងកុមារបានចាត់តាំង សុគន្ធ និងកងកុមារ នៅក្នុងភូមិឲ្យជញ្ជូនកណ្តាប់ស្រូវដាក់លើរទេះ រួចដឹកចេញពីភូមិយកទៅដាក់កន្លែងមួយ (មិនចាំឈ្មោះ) ស្ថិត នៅជិតស្នាយស៊ីសុផុនដោយពេលនោះគាត់ត្រូវរស់នៅបែកពីបង ស្រី ។ នៅទីនោះបានមួយរយៈ សុគន្ធ ក៏ទៅសុំប្រធានកងដោយ សារតែគាត់នឹកបងស្រីនិងនឹកភូមិដែលគាត់ធ្លាប់រស់នៅខ្លាំងពេក

ប៉ុន្តែ ប្រធានកងបានបដិសេធ ។ ខណៈនោះ សុគន្ធ និងកូនអ្នកមូល ដ្ឋានម្នាក់ទៀតបានសម្រេចចិត្តរត់ចេញពីកង ។ មកដល់ភូមិ បង របស់ៗរបស់ សុគន្ធ ត្រេកអរនិងសប្បាយរីករាយយ៉ាងខ្លាំងព្រោះ ឃើញប្អូនគ្រឡង់មកវិញ និងបានសួរនាំ សុគន្ធ ពីការដែលរត់ចេញ ពីកង ។ ពេលនោះ បងស្រីរបស់ សុគន្ធ បានយាត់មិនឲ្យគាត់គ្រឡង់ ទៅកងវិញទេ ។ ស្រាប់តែមួយថ្ងៃក្រោយមក សុគន្ធ ឃើញ ប្រធានកងបញ្ជូនកុមារៗចូលមកភូមិវិញទាំងអស់ដោយសារ ពេល នោះសភាពការណ៍កាន់តែច្របូលច្របល់ខ្លាំង ។ សុគន្ធ និងបងៗក៏បានធ្វើដំណើរដោយធ្វើជើងគ្រឡង់មករកស្រុក កំណើត ។ ប៉ុន្តែ ពេលខ្លះ សុគន្ធ បានឡើងជិះលើអង្រែកដែលមាន បងៗជាអ្នករែក ។ សុគន្ធ និងបងៗបានមកស្នាក់នៅបាត់ដំបង មួយរយៈដើម្បីតាមស្វែងរកម្តាយដែលចេញមករកស៊ីនៅខេត្តនេះ កាំងពីឆ្នាំ១៩៧៥ម៉្លេះ ។ រៀងរាល់ព្រឹក បងៗរបស់ សុគន្ធ បាន ចេញទៅបង់សំណាញ់ ហើយថ្ងៃត្រង់ ទើបគ្រឡង់មកវិញដោយមាន ទាំងយូរត្រឹមកជាមួយដងដើម្បីធ្វើម្ហូប ។ ប៉ុន្តែ ថ្ងៃមួយ សុគន្ធ បានរងចាំបងរបស់គាត់រហូតដល់ថ្ងៃរសៀល ដោយមិនឃើញ គ្រឡង់មកដូរវិញ ។ សុគន្ធ មានការភ័យខ្លាច និងបារម្ភយ៉ាងខ្លាំង ហើយជាញឹកញាប់ គាត់អើតមើលពីមាត់ទ្វារទៅរកផ្លូវ ។

មួយសន្ទុះក្រោយមក សុគន្ធ ឃើញបងរបស់គាត់បណ្តើរ ស្រ្តីចំណាស់ពីរនាក់តម្រង់មកដូរ ។ ពេលមកដល់ដូរ ស្រ្តីម្នាក់បាន ស្រែកហៅ សុគន្ធ ថា“កូន” ប៉ុន្តែ សុគន្ធ មិនចំណាំ និងស្គាល់ថាគាត់ ជានរណាទេ ហើយ សុគន្ធ បែរជាក៏យខ្លាចនឹងរត់ទិបបងស្រីវិញ ។ ភ្លាមនោះបងស្រីរបស់ សុគន្ធ ប្រាប់ សុគន្ធ ថាជាម្តាយ ទើបគាត់ ស្គាល់ ។ ម្តាយរបស់ សុគន្ធ បានយំយ៉ាងខ្លាំងហើយរត់ទៅទិបគាត់ ដោយក្តីនឹករលឹក ។ សុគន្ធ រៀបរាប់ថា កាំងពីម្តាយគាត់បែកចេញ ទៅនៅបាត់ដំបង គាត់មានតែបងស្រីប៉ុណ្ណោះជាអ្នកមើលថែទាំង ហើយគាត់ មានអារម្មណ៍ថាបងស្រីគាត់ដូចជាម្តាយគាត់អីចឹង ដែរ ។ គ្រួសារ សុគន្ធ ដើរពីបាត់ដំបងគ្រឡង់មកមកស្រុកកំណើត ។ មកដល់សាខា សុគន្ធ បានជួបយាយ ហើយបានទៅរស់នៅជាមួយ គាត់រយៈទើបប្តូរមករស់នៅភ្នំពេញ ។ ពេលនោះ សុគន្ធ ក៏សុំគ្រូ ចូលរៀននៅសាលារៀនព្រះពុទ្ធ និងរៀនបន្តនៅសាលាបាក់ទឹក ។

ក្រោយមក បងស្រីដែលមានប្តី ហើយទៅរស់នៅខេត្ត

កោះកុងបានហៅគាត់ទៅនៅជាមួយ ហើយគាត់ក៏ត្រូវផ្លាស់រៀន នៅទីនោះរហូតដល់បានប្រលងជាប់បាក់ឌុបនៅឆ្នាំ១៩៧៣ ។ នៅ ឆ្នាំដដែល សុភ័ក្ត្រ បានប្រលងចូលរៀនក្រុបបម្រើសិក្សារយៈពេលពីរ ឆ្នាំនិងចេញទៅបង្រៀនរយៈពេលប្រាំបួនឆ្នាំទើបរៀនបន្ថែមដើម្បី បំពេញក្របខណ្ឌជាក្រុមធុរសិក្សា (ក្រុមនុវិទ្យាល័យ) វិញ ។

នៅឆ្នាំ២០១១ សុភ័ក្ត្រ បានប្រឡងផ្លាស់ប្តូរក្របខណ្ឌម្តង ទៀតពីក្រុមធុរសិក្សាមកក្រុមវិទ្យាល័យ ហើយបច្ចុប្បន្នគាត់ជា ករុនិស្សិតនៅវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ ។

សុភ័ក្ត្រ បានបញ្ជាក់ថា មូលហេតុដែលគាត់ចង់រៀនផ្នែក ប្រវត្តិវិទ្យាព្រោះវាជាចំណង់ចំណូលចិត្តរបស់គាត់ដែលចង់រៀនរឿងរ៉ាវ ដែលបានកើតឡើង ។ គាត់បន្តថា ប្រវត្តិវិទ្យាមានសារប្រយោជន៍ ដោយធ្វើឲ្យគាត់ដឹងពីអតីតកាល ហើយយើងនឹងទទួលបានបទ ពិសោធន៍ក្នុងសម័យកាលនីមួយៗ ។

នៅអំឡុងពេលចូលរួមវគ្គបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីការបង្រៀន “ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យពីឆ្នាំ១៩៧៥ - ១៩៧៩”

រៀបចំដោយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាសហការជាមួយវិទ្យា ស្ថានជាតិអប់រំ សុភ័ក្ត្រ បានឲ្យដឹងថា វគ្គបណ្តុះបណ្តាលបានធ្វើ ឲ្យគាត់កាន់តែមានចំណេះដឹងថែមទៀតពីវិធីសាស្ត្រដែលក្រុមទ្រុឌ បានណែនាំគាត់ ។ សុភ័ក្ត្រ បន្តថា ជាការប្រសើរដែលគាត់បានទទួល នូវបទពិសោធន៍ថ្មីៗក្នុងរដ្ឋវិធីសាស្ត្រដែលគាត់មានស្រាប់ដើម្បី បង្រៀនសិស្សឲ្យឆាប់យល់ ។

សុភ័ក្ត្រ លើកឡើងថា គាត់បានយករឿងរ៉ាវនៅសម័យ ខ្មែរក្រហមប្រាប់ទៅក្មួយ ប៉ុន្តែគេមិនជឿនោះទេ ។ ហេតុដូច្នោះ ហើយដោយសារចង់ប្រាប់ការពិតដល់ក្មួយគាត់បានហៅក្មួយ របស់គាត់ទៅជួបនឹងអ្នកដែលធ្លាប់ជួយគាត់ និងទៅមើលកន្លែង ដែលធ្វើការឈរនិងរស់នៅនៅភូមិពាក់ ឃុំឃ្នុរមានជ័យ ស្រុក ព្រះនេត្រព្រះ ទើបគេជឿ ។ ដូចគ្នាដែរ គាត់នឹងយកបទពិសោធន៍ ដែលគាត់នឹងកាន់និងបានរៀនសូត្រនៅក្នុងថ្នាក់ទៅបែករំលែកជា មួយសិស្សនៅពេលគាត់ចេញទៅបង្រៀន ។

នោម ប៊ុនថន

នៅ សុភ័ក្ត្រ កំពុងបង្រៀនសាកល្បងពី ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ

ខ្សែសង្វាក់នៃការចាប់ខ្លួនបណ្តស្រុកស្នេហាការបរទេស

នៅថ្ងៃទី៣០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១២ គឺជាថ្ងៃទីបី ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា បានបើកសវនាការស្តាប់សាក្សីកម្មរបស់សាក្សី រថិម ទន់ ជាអតីតកម្មាភិបាលជាន់ខ្ពស់ម្នាក់នៅក្រសួងការបរទេសនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ ក្នុងសវនាការនេះ សាក្សី រថិម ទន់ ផ្តល់សក្ខីកម្មជាច្រើនអំពីរឿងរ៉ាវដែលបានកើតនៅក្នុងក្រសួងការបរទេសជាពិសេសពាក់ព័ន្ធនឹងខ្សែសង្វាក់នៃការចាប់ខ្លួនកម្មាភិបាលនិងបុគ្គលិកនៅក្នុងក្រសួងមួយនេះ ។ រថិម ទន់ ហៅ ភី ភួន ហៅ ចៀម អាយុ ៦៥ឆ្នាំ មានស្រុកកំណើតនៅភូមិកែប ឃុំព្រាំង ស្រុកអណ្តូងមាស ខេត្តរតនៈគិរី បច្ចុប្បន្នរស់នៅស្រុកម៉ាឡៃ ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ ។ រថិម ទន់ ចូលរួមក្នុងចលនាបដិវត្តន៍ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៦៣ ហើយសម្រេចចូលព្រៃស្មៅក្នុងឆ្នាំ១៩៦៦ ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៧ គាត់បានជួប ប៉ុល ពត នៅមន្ទីរ១០០ និង អៀង សារី នៅមន្ទីរ១០២ ដែលមន្ទីរទាំងពីរនេះមានទីតាំងនៅខេត្តរតនៈគិរី ។

ឆ្នាំ១៩៧០ បន្ទាប់ពីរដ្ឋប្រហារទម្លាក់សម្តេចព្រះបាទ នរោត្តម សីហនុ ចេញពីអំណាច រថិម ទន់ បានផ្លាស់ទីលំនៅមកស្រុកស្ទឹងត្រែង ខេត្តកំពង់ចាម ដោយមានគូនាទីជានិរសារផ្ទាល់របស់ ប៉ុល ពត ។ រហូតមកដល់ឆ្នាំ១៩៧៣ រថិម ទន់ បានមកស្នាក់នៅជាមួយ ប៉ុល ពត នៅមន្ទីរ១០២ ដែលមានទីតាំងក្នុងស្រុកកំពង់ត្រឡាច ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ។ មន្ទីរនេះគឺជាបញ្ជាការដ្ឋានទ័ពសមរម្យភូមិជួរមុខទូទាំងប្រទេសកម្ពុជាដែលគ្រប់គ្រងលើសមរម្យភូមិផ្សេងៗទៀតក្នុងការវាយយកទីក្រុងភ្នំពេញ ។ អំឡុងពេលនោះ រថិម ទន់ មានគូនាទីជានិរសារ និងជាកងការពារសន្តិសុខសម្រាប់ ប៉ុល ពត ។ ការងាររបស់គាត់គឺបញ្ជូនសំបុត្រពី ប៉ុល ពត ប្រគល់ជូនមន្ទីរបញ្ជាការដ្ឋានសមរម្យភូមិផ្សេងៗទៀត ដែលដឹកនាំដោយ តាម៉ុក, សុន សេន, វ៉ែន វ៉ែត, កុយ ផួន និង ឆួន ជា នៅមន្ទីរ៧៤ ជិតស្ទឹងត្រែង ។ ជាពិសេសគាត់ត្រូវបានអំណើវនិងការពារសន្តិសុខជូនកិច្ចប្រជុំដែលធ្វើដោយ ប៉ុល ពត, ឆួន ជា, ខៀវ សំផន និង

មេដឹកនាំផ្សេងៗទៀត ដែលពិភាក្សាអំពីការវាយដោះយកទីក្រុងភ្នំពេញនិងការសម្រេចជម្លៀសប្រជាជនចេញពីទីក្រុង ។ នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ រថិម ទន់ ត្រូវបានចាត់តាំងឲ្យបំពេញការងារនៅក្រសួងការបរទេស(មន្ទីរ១-១) ដោយមានគូនាទីជាអ្នកទទួលនិងជូនដំណើរកណៈប្រតិភូបរទេសទៅធ្វើទស្សនកិច្ចនៅតាមមូលដ្ឋានទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ។ ជាងនេះទៅទៀត រថិម ទន់ បានអមដំណើរមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់របស់បក្សដូចជា ប៉ុល ពត, ឆួន ជា, អៀង សារី ចុះទៅធ្វើទស្សនកិច្ចនៅតាមមូលដ្ឋានជាញឹកញាប់ ។ ក្រៅពីនេះ គាត់មានគូនាទីជានិរសារសំបុត្រពី អៀង សារី ប្រគល់ជូនមេដឹកនាំផ្សេងៗដូចជា ប៉ុល ពតនៅមន្ទីរ (ក-១), ឆួន ជា នៅមន្ទីរ (ក-៣), ខៀវ សំផន ក្នុងឋានៈជាប្រធានមន្ទីរ ៨៧០ បន្ទាប់ពី ខ្យើន បាត់ខ្លួន, វ៉ែន វ៉ែត នៅក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និង សុន សេន នៅក្រសួងការពារជាតិ ។ ការងារសំខាន់មួយទៀតគឺគាត់ជាអ្នកនាំយកកម្មាភិបាលនិងបុគ្គលិកនៅក្រសួងការបរទេស អ្នកទោសដែលត្រូវបានគេសង្ស័យថាជាប់ខ្សែស្រឡាយសេ. អ៊ី. អា ឬ កា. ហ្សេ. បេ ឬ ជា (យួនឈ្មោះពានទឹកដី) ក្រោមការណែនាំរបស់ អៀង សារី និង សូ ហុន ដើម្បីប្រគល់ជូនមន្ទីរ ៨៧០ ។ សូ ហុន ហៅ សាឡុត បាន (ក្នុងរបស់ ប៉ុល ពត) ដែលជាអតីតអគ្គលេខាធិការក្រសួងការបរទេសក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបានផ្តល់សក្ខីកម្មជូនអង្គជំនុំជម្រះថា រថិម ទន់ ដែលជាអនុប្រធានរបស់ខ្លួនគឺជាអ្នកនាំខ្លួនបុគ្គលដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាមានសមាសភាពមិនល្អនៅក្នុងក្រសួងការបរទេសប្រគល់ជូនមន្ទីរ ៨៧០ ។ ក្នុងឋានៈជាកម្មាភិបាលជាន់ខ្ពស់ម្នាក់ រថិម ទន់ បានបំពេញការងារយ៉ាងស្មិតស្មួតជាមួយម្នាក់លើរបស់ខ្លួនពោលគឺគាត់បានទទួលការណែនាំពី អៀង សារី និង សូ ហុន ក្នុងការអនុវត្តការងាររបស់ខ្លួន ហើយគាត់តែងតែរាយការណ៍ជាប្រចាំអំពីការងាររបស់គាត់ទៅ អៀង សារី ជាទៀងរាល់ថ្ងៃចំនួនដល់ថ្ងៃសុក្រ ។

នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ រថិម ទន់ បានស្រាយបំភ្លឺអំពី

ខ្សែសង្វាក់នៃការបញ្ជូននិងការសម្រេចដែលនាំឲ្យមានការចាប់ខ្លួន កម្មាភិបាលនិងបុគ្គលិកជាច្រើននៅក្រសួងការបរទេស ។ រថីម ទន់ បានរំលឹកថា ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧និងឆ្នាំ១៩៧៨មានការចាប់ខ្លួនកម្មា ភិបាលនិងបុគ្គលនៅក្រសួងការបរទេសក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ ។ មូល ហេតុនៃការចាប់ខ្លួននេះគឺដោយសារមានការឆ្លើយដាក់ពីអ្នក ទោសនៅមន្ទីរស-២១ ថា បុគ្គលទាំងនោះមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង ខ្សែរបស់ សេ. អ៊ី. អា ឬ កា. ហ្សេ. បេ ឬជាយូនយ៉ាន ពានទឹកដី ។ រថីម ទន់ បញ្ជាក់ថា ចម្លើយសារភាពរបស់អ្នកទោសនៅមន្ទីរស-២១ ដែលមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបុគ្គលដែលធ្វើការនៅក្រសួង ការបរទេសត្រូវបាន កាំង ហ្គេកស៊ាវ ហៅ ឌុចប្រធានមន្ទីរស-២១ ប្រគល់ជូនមន្ទីរ៨៧០ ហើយមន្ទីរនេះបញ្ជូនបន្តឲ្យក្រសួងការ បរទេសដើម្បីឲ្យ អៀង សារី ពិនិត្យ ។ ការជូនដំណឹងពីមន្ទីរ៨៧០ ទៅ អៀង សារី អំពីបុគ្គលដែលមានសមាសភាពមិនល្អនៅក្រសួង ការបរទេសគឺភាគច្រើនធ្វើឡើងដោយ ប៉ុល ពត និង នួន ជា ។ បន្ទាប់ពីទទួលបានបញ្ជីឈ្មោះបុគ្គលដែលមានសមាសភាពមិនល្អ ទាំងនោះ អៀង សារី ជាអ្នកធ្វើការកំណត់អំពីអត្តសញ្ញាណដោយ

បញ្ជាក់ពីតួនាទីនិងផ្នែកដែលបុគ្គលនោះទទួលបន្ទុកនៅក្នុងក្រសួង ការបរទេស ។ បន្ទាប់មកបុគ្គលទាំងនោះនឹងត្រូវបានក្រសួងការ បរទេសបញ្ជូនឲ្យអង្គភាពយោធា“យ-១០” ។ រថីម ទន់ បន្ថែមថា អង្គភាពយោធា“យ-១០” គឺជាអង្គភាពដែលស្ថិតនៅក្រោមការ គ្រប់គ្រងរបស់មន្ទីរ៨៧០ ។ អង្គភាពនេះដឹកនាំដោយ ហាន និង វ៉ាន់ ហើយទទួលបន្ទុកជាពិសេសគឺការពារសន្តិសុខជូនថ្នាក់មជ្ឈឹម ។

ចំពោះវិធីសាស្ត្រក្នុងការចាប់ខ្លួនកម្មាភិបាល និងបុគ្គលនៅ ក្រសួងការបរទេស រថីម ទន់ បញ្ជាក់ថា នៅពេលមានការជូន ដំណឹងឬមានផែនការចាប់ខ្លួនបុគ្គលណាម្នាក់ បុគ្គលនោះនឹងត្រូវ បានគេប្រាប់ជាមុនមិនឲ្យទៅណាឡើយពោលគឺត្រូវមានវត្តមាន នៅក្នុងក្រសួង ។ បន្ទាប់មកបុគ្គលទាំងនោះនឹងត្រូវបាននាំខ្លួនទៅ ក្រៅបរិវេណក្រសួងដើម្បីប្រគល់ជូនអង្គភាពយោធា “យ-១០” រថីម ទន់ បន្ថែមថា ជាទូទៅ អៀង សារី និង សូ ហុង ជាអ្នកណែនាំ គាត់ឲ្យយកបុគ្គលដែលនឹងត្រូវចាប់ខ្លួនចេញទៅក្រៅក្រសួងដើម្បី ប្រគល់ជូនអង្គភាពយោធា “យ-១០” នៅទីតាំងជាក់លាក់ណា មួយដែលបានកំណត់ទុកជាមុន ។ អង្គភាពយោធា“យ-២១”កម្រ

សាឡាត ប៊ុន ហៅ សូ ហុន

មកចាប់ខ្លួនអ្នកទោសដោយផ្ទាល់នៅក្នុងក្រសួងណាស់គឺរាល់ការចាប់ខ្លួនអ្នកទោសត្រូវធ្វើនៅក្រៅក្រសួង ។

ចុងក្រោយ រថីម ទន់ បញ្ជាក់ថា បុគ្គលទាំងអស់ដែលត្រូវបានក្រសួងការបរទេសប្រគល់ជូនមន្ទីរ៨៧០ តាមរយៈអង្គភាពយោធា“យ-១០” គឺមិនដែលមានបុគ្គលណាម្នាក់បានវិលត្រឡប់មកក្រសួងការបរទេសវិញឡើយពោលគឺបុគ្គលទាំង

នោះបានបាត់ខ្លួនរហូត ។ ប៉ុន្តែទោះបីយ៉ាងណា រថីម ទន់ មិនបានបញ្ជាក់ថា បុគ្គលទាំងនោះត្រូវបានគេយកទៅសម្លាប់ឬយ៉ាងណាឡើយ ។ រថីម ទន់ បានប្រាប់តំណាងសហព្រះរាជអាជ្ញាខែល លីសាក់ នៅពេលចោទសំណួរពាក់ព័ន្ធនឹងការបោសសម្អាតខ្នងនៅក្រសួងការបរទេស ។ លីសាក់ បានដាក់បណ្តាញឯកសារកំណត់ហេតុកិច្ចប្រជុំសន្និបាតរបស់ក្រសួងការបរទេសក្រោមអធិបតីភាពរបស់ អៀង សារី ចុះថ្ងៃទី១២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៧៧ ដែលបានកត់ត្រានិងសង្ខេបដោយ សូ ហុន ។ ក្នុងឯកសារនេះមាននិយាយអំពី “ការបោសសម្អាត” និង “ការកម្ទេចខ្នង” ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង សេ. អ៊ី. អា. កា. ហ្សូ. បេ និងយួនយួនពានទឹកដីដែលបានរាយការណ៍ដោយអង្គភាពក្រោមចំណុះរបស់ក្រសួងការបរទេស ។ រថីម ទន់ បញ្ជាក់ថា នៅចុងបញ្ចប់នៃសន្និបាតនេះ អៀង សារី បានណែនាំឲ្យអង្គភាពក្រោមចំណុះក្រសួងការបរទេសទាំងអស់ត្រូវបន្តបោសសម្អាតខ្នងដែលនៅសេសសល់ក្នុងអង្គភាពរបស់ខ្លួនឲ្យអស់ ។

មាន ប្រញ

រថីម ទន់ នៅមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាកាលពីខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១

ការិយាល័យព័ត៌មានសាធារណៈ

“ការិយាល័យព័ត៌មានសាធារណៈ” របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានបើកបម្រើជូននិស្សិត អ្នកស្រាវជ្រាវ បុគ្គលិករាជការ និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងបុគ្គលទាំងឡាយដែលមានចំណាប់អារម្មណ៍ចង់យល់ដឹងអំពីប្រវត្តិសាស្ត្ររបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងព្រឹត្តិការណ៍វិវត្តន៍របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាឬសាលាក្តីខ្មែរក្រហម ។

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាជាកន្លែងប្រមូលផ្តុំនិងចងក្រងឯកសារអំពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបានច្រើនបំផុត ។ ឯកសារនៅ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាមានប្រាំប្រភេទ ។ ប្រភេទឯកសារទីមួយគឺជាឯកសារជាក្រដាសសន្លឹកដែលមានចំនួនដិតមួយលានទំព័រ ។ ប្រភេទឯកសារទីពីរគឺជាបទសម្ភាសន៍ដែលបុគ្គលិកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាចុះទៅធ្វើសម្ភាសន៍ជាមួយជនរងគ្រោះនិងអតីតកម្មាភិបាល ខ្មែរក្រហម ។ ប្រភេទឯកសារទីបីគឺជារូបថតទាក់ទងទៅនឹងសម័យខ្មែរក្រហម ។ ប្រភេទឯកសារទីបួនគឺជាឯកសារទាក់ទងទៅនឹងការធ្វើ ដៃនិរន្តរ៍សាកសព និងទីតាំងសម្លាប់របស់ខ្មែរក្រហម និងឯកសារប្រភេទទីប្រាំគឺជាខ្សែភាពយន្តឯកសារដែលបានផលិតឡើងក្នុង របបខ្មែរក្រហមនិងសម័យក្រោយមកទៀត ។

តាមរយៈការិយាល័យព័ត៌មានសាធារណៈ សាធារណជនអាចអាននិងស្រាវជ្រាវឯកសារទាំងនេះបាន ។ ឯកសារទាំងនេះរួម មាន : ប្រវត្តិរូបកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម ចម្លើយសារភាព កំណត់ហេតុរបស់បក្ស ទូរលេខឆ្លើយឆ្លង ព័ត៌មានដែលបានមកពីការ សម្ភាសន៍ជាមួយអតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម និងទិន្នន័យគន្លឹះនិទ្ទេសបង្ហាញពីរណ្តៅសាកសព ទីតាំងកុក និងបូជនីយដ្ឋានប្រល័យ ពូជសាសន៍ ។

“ការិយាល័យព័ត៌មានសាធារណៈ” មានផ្តល់ជូននូវសេវាចម្បងបីយ៉ាង :

១) **បណ្តាញយ** : នៅក្នុងបណ្តាញយរបស់យើង សាធារណជនអាចអានឯកសារ សៀវភៅ និងទស្សនាវដ្តី ស្តាប់ការស្រាវជ្រាវ សំឡេង ទស្សនាខ្សែភាពយន្តឯកសារ និងមើលរូបថតដែលបានមកពីមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា សារមន្ទីរប្រល័យពូជសាសន៍ ទួលស្រែង បណ្តាសារដ្ឋានជាតិកម្ពុជា និងពីប្រភពផ្សេងៗទៀត ។

២) **មជ្ឈមណ្ឌលអប់រំ** : មជ្ឈមណ្ឌលមានបញ្ជូនជូននូវខ្សែភាពយន្តឯកសារ និងបង្រៀនអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជា- ធិបតេយ្យ ប្រធានបទទាក់ទងនឹងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និងប្រធានបទដទៃទៀត ។ ភាពយន្តឯកសារអំពីខ្មែរក្រហមមានបញ្ជូន ជូនទស្សនារៀងរាល់ថ្ងៃ ។

៣) **ក្រុមការងារផ្នែកតុលាការ** : ទីប្រឹក្សាផ្នែកឯកសារនិងផ្នែកច្បាប់របស់យើងនឹងផ្តល់ជំនួយផ្នែកស្រាវជ្រាវដល់អ្នកជំនាញ ផ្នែកច្បាប់កម្ពុជានិងអង្គការសហប្រជាជាតិដែលធ្វើការងារផ្នែកតុលាការ ក៏ដូចជាដល់សាធារណជនទូទៅដែរ ។

ការិយាល័យព័ត៌មានសាធារណៈមានទីតាំងនៅអគារលេខ៦៦ មហាវិថីព្រះសីហនុ ខាងកើតវិមានឯករាជ្យ ។ ការិយាល័យ របស់យើងបើកជូនសាធារណជនពីថ្ងៃច័ន្ទដល់ថ្ងៃសុក្រ ពេលព្រឹកពីម៉ោង៨ដល់ម៉ោង១២ និងពេលរសៀលពីម៉ោង២ដល់ម៉ោង៥ ។ ប្រសិនបើអស់លោកអ្នកមានចម្ងល់ ឬចង់រៀបចំព្រឹត្តិការណ៍ជាក្រុមណាមួយ សូមទាក់ទងបុគ្គលិករបស់យើង ស៊ិរី សារីណា តាមរយៈ ទូរស័ព្ទលេខ ០២៣ ២១១ ៨៧៥ ។ សូមអរគុណ ។

តើច្បាប់អាចលប់លើនយោបាយដែរឬយ៉ាងណា?

ខណៈពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ឈានបញ្ចប់វិស្វកម្មការលើក្តៅដែលមានរយៈពេលជាច្រើនសប្តាហ៍របស់ខ្លួន ចក្ខុរបស់សាធារណជនចាប់ផ្តើមសម្លឹងទៅមើលបុគ្គលិកថ្មីបំផុតរបស់តុលាការ “ដែលគ្រប់គ្នារំពឹងទុក” និងសម្លឹងទៅរកកិច្ចការដែលមានលក្ខណៈចម្រុះចម្រាសករណី ០ ៣ និង ០ ០ ៤ ដែលអាចឈានទៅរកការបិទដំណើរការស៊ើបអង្កេត ។

ខណៈពេល ដែលប្រវត្តិនៃកិច្ចដំណើរការនៃករណី ០ ៣ និង ០ ០ ៤ នេះអាចនឹងលេចឡើងនូវភាពស្មុគស្មាញព្រោះតែករណីទាំងពីរនេះ ជិតក្នុងភាពចម្រុះចម្រាស លទ្ធផលនៃដំណើរការករណីទាំងពីរនេះក៏អាចទស្សនាបានដែរ ។

ករណី ០ ៣ និង ០ ០ ៤ ត្រូវបានលើកយកមកពិភាក្សាកាលពីឆ្នាំ២០០៩ នៅពេលដែលលោក រ៉ូប៊ើត ប៊េឌីត សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិស្នើឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតជនសង្ស័យបន្ថែមចំនួនប្រាំនាក់ទៀត ក្រៅពីករណី ០ ១ និង ០ ២ ។ សំណើនេះត្រូវបានបង្អាក់ដោយសហការីរបស់លោកដែលជាភាគីកម្ពុជាគឺលោកជំទាវ ជា លាង ហើយដំបូងនេះត្រូវបាននាំទៅកាន់អង្គបុរេជំនុំជម្រះដើម្បីសុំសេចក្តីសម្រេចពីចៅក្រម ។ ជាលទ្ធផលអង្គជំនុំជម្រះមិនអាចចេញសេចក្តីសម្រេចរួមគ្នាដោយចៅក្រមអន្តរជាតិពីររូបសម្រេចឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតលើជនសង្ស័យបន្ថែម ចំណែកឯកចៅក្រមជាតិបីរូបសម្រេចធ្វើការជំនាស់នឹងសំណើនោះ ។ នៅពេលអង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចចេញសេចក្តីសម្រេចដោយសម្រេចភាគច្រើនលើសលប់ សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិនៅតែបន្តកិច្ចការរបស់ខ្លួនទៅមុខក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដែរ ។

វិធានផ្ទៃក្នុង ៧១ (៤) និង ៧២ (៤) ចែងថា ប្រសិនបើមានការខ្វែងគំនិតក្នុងការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាឬនៅក្នុងការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែលមិនអាចដោះស្រាយដោយមតិភាគច្រើនលើសលប់ដោយចៅក្រមបួននាក់ក្នុង

ចំណោមចៅក្រមទាំងប្រាំនាក់ទេ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬសហព្រះរាជអាជ្ញាអាចបន្តដំណើរការស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួនទៅមុខ បើអង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនបានឈានដល់សេចក្តីសម្រេចទាក់ទងទៅនឹងដំបូងស៊ើបអង្កេតនិងការកាត់ទោសបន្ថែម ភាគីនីមួយៗអាចដួងឆ្លើមឲ្យមានសកម្មភាពស៊ើបអង្កេត បើមិនដូច្នោះទេ ការសម្រេចនេះនឹងអាចឈ្នះ ។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈនៃការបើកនៃការស៊ើបអង្កេតករណី ០ ៣ និង ០ ០ ៤ នេះ សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិត្រូវបានបញ្ជូនព្រោះសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិជាក្រុមធ្វើសកម្មភាព ឬ (ដាក់សំណើ) មុន ដូច្នោះនឹងបង្កើតឲ្យមានការដួងឆ្លើមនៃការស៊ើបអង្កេតតាមបែបពិនិត្យពិប័យ ។

ស្ថានភាពនិងវិធានដែលមានលក្ខណៈប្រាកដប្រាកដនេះនឹងអាចកើតឡើងម្តងទៀត ។ កាលពីថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត យូ ប៊ុនឡេង និង ស៊ីកហ្វេង ប៊ុន បានចេញ “សេចក្តីជូនដំណឹងស្តីអំពីការបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរ” ដែលចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទាំងពីរបានបញ្ជាក់ថា កិច្ចការស៊ើបអង្កេតសម្រាប់ករណី ០ ៣ ត្រូវបាន “បញ្ចប់” ជាដូរការហើយ ។ តែក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ការបិទបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេត មិនមានន័យថាជាការបិទបញ្ចប់សំណុំរឿងនោះទេ ។

ខណៈពេលដែលការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចនឹងជូនដំណឹងអំពីការស៊ើបអង្កេតនេះគឺ ជាករណីអាចធ្វើទៅបានតែត្រឹមតែជាជំហានតំបូងនៃការបិទករណីនេះតែប៉ុណ្ណោះ ។ វិធាន ៦៧ បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា “សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរដោយចេញដីកាដោះស្រាយថាត្រូវចោទប្រកាន់និងបញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅអង្គជំនុំជម្រះឬលើកលែងការចោទប្រកាន់” ។

ហេតុដូច្នោះ ការស៊ើបអង្កេតមិនអាចបញ្ចប់ឬចេញសេចក្តីសម្រេចដោយមិនមានការចេញដីកាដោះស្រាយដែលបង្កើត

ឲ្យមានការចោទប្រកាន់ប្តូរលើកលែងការចោទប្រកាន់ទេ ។ មិនមានដីកាបែបនេះ ត្រូវបានចេញបញ្ជូនពីមានការជូនដំណឹងនៃ ការបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេតដែលចេញដោយសហចៅក្រមស៊ើប អង្កេតនៅថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ទេ ។

សេចក្តីជូនដំណឹងរបស់ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើប អង្កេតដែលថាការស៊ើបអង្កេតត្រូវបានបិទដែលមានរយៈពេល ១៥ ថ្ងៃដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាអាចអះអាងថា ការស៊ើបអង្កេត ត្រូវបាន “បិទ” ឬក៏ដាក់បណ្តឹងទទួរណ៍ដោយយកមូលដ្ឋានថា ការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមគឺជាកិច្ចការចាំបាច់ដែលត្រូវធ្វើ ។

នៅថ្ងៃទី១៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ លោក អនុឧទ្ធរណ៍ សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិស្នើឲ្យមានការស៊ើបបន្ថែមលើករណី ០០៣ ។ សំណើនោះត្រូវបានជំទាស់ដោយការិយាល័យសហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដោយលើកយកហេតុផលថា វិធានផ្ទៃក្នុង មិនតម្រូវឲ្យមានការដាក់បញ្ចូលឯកសារជាលក្ខណៈឯកតោភាគី ដោយអវត្តមានកំណត់ហេតុនៃការខ្វែងគំនិតរវាងសហព្រះរាជ អាជ្ញាការផ្ទេរសមត្ថកិច្ចដោយសមភាគី ។ ទីបញ្ចប់ សេចក្តីសម្រេច របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនេះត្រូវបានបញ្ជូនទៅទទួរណ៍ ហើយខណៈពេលដែលសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើប អង្កេតត្រូវបានប្រកាន់ភ្ជាប់ដោយយោងតាមវិធាន៧២ សេចក្តី សម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះដំបូងនៃសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ ចំពោះ បញ្ហាការស៊ើបអង្កេតនិងការឯកសារបន្ថែមតែប៉ុណ្ណោះ ។

ដោយសារតែការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិន បានចេញ “ដីកាដោះស្រាយ” ដូចអ្វីដែលវិធានផ្ទៃក្នុង៦៧ (១) តម្រូវឲ្យធ្វើនោះ ការស៊ើបអង្កេតទាក់ទងទៅនឹងករណី០០៣ នៅតែធ្វើទៅបានដោយប្រសិទ្ធភាព ។

នៅថ្ងៃទី១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ស៊ុកហ្គ្រីង ប៊ុន លាវលែងតំណែងដោយសារតែរឿងរ៉ាវចម្រុះ ចម្រាសទាក់ទងទៅនឹងដំណើរការមិនសូវល្អនៃកិច្ចការស៊ើបអង្កេត ក្នុងករណី០០៣ និងករណី០០៤ ហើយលោកបានបញ្ជាក់អំពីការ ជ្រៀតជ្រែកពីសំណាក់រដ្ឋាភិបាល ។ ការលាវលែងតំណែង របស់ចៅក្រម ស៊ុកហ្គ្រីង ប៊ុន បានគ្រួសត្រាយផ្លូវឲ្យចៅក្រម បម្រុងថ្មីលោក ឡូរីង កាស្តី អាម៉េត ចូលមកជំនួសរយៈពេលខ្លី

ចំពោះតំណែងដ៏ពេញលេញដោយភាពចម្រុះចម្រាសនេះ ។ ក្រោយពីចូលកាន់តំណែង ចៅក្រម ឡូរីង កាស្តី អាម៉េត ចាប់ ផ្តើមដំណើរការស៊ើបអង្កេតករណី០០៣ និងករណី០០៤ ។

កាលពីខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ ចៅក្រម ឡូរីង កាស្តី អាម៉េត បានចេញដីកាមួយដើម្បី “បើកការស៊ើបអង្កេតឡើងវិញ” ចំពោះករណី០០៣ ដែលនៅបិទពុំទាន់បញ្ចប់នៅឡើយ ។ ខាងភាគី កម្ពុជារវិញ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិ យូ ប៊ុនឡេង ជំទាស់ទៅ និងសកម្មភាពរបស់ ឡូរីង កាស្តី អាម៉េត ដោយអះអាងថា ចៅក្រម ឡូរីង កាស្តី អាម៉េត មិនមានសិទ្ធិអ្វីនឹងចេញដីកា ឬ និយាយជួសមុខឲ្យការិយាល័យស៊ើបអង្កេតទេព្រោះគាត់មិនទទួល បាននូវការតែងតាំងជំនួសការងារពីខ្ពង់ខ្ពស់ប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ។

ខណៈពេលដែលការទាស់ទែងគ្នានេះនៅតែកើតមានឡើង ក្នុងផ្លូវនយោបាយ “លេងសើច” តាមទស្សនៈនីតិវិធីកិច្ចការ ទាក់ទងនឹងករណី០០៣ នៅតែដំណើរការដោយមិនផ្លាស់ប្តូរដោយ មូលដ្ឋាននៃវិធាន៧២ ។

នៅថ្ងៃទី១៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ ចៅក្រម ឡូរីង កាស្តី អាម៉េត បានចេញកំណត់ត្រានៃការជំទាស់មួយដោយអះអាងថា គាត់ បានកាន់តំណែងជួវការមួយហើយគាត់ស្នើសុំឲ្យមានការ វិនិច្ឆ័យចំពោះដោះស្រាយនៅក្នុងការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទាក់ទងទៅនឹងការបើកការស៊ើបអង្កេតករណី០០៣ឡើងវិញ ។ ក្នុងអំឡុងពេលនៃចេតនារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះទាក់ទងទៅនឹង សេចក្តីសម្រេចនេះ ប្រធានអង្គជំនុំ ជម្រះ លោក ប្រាក់ គឹមសាន បានព្យាយាមប្រានចោលនូវសំណើរបស់ ឡូរីង កាស្តី អាម៉េត ដោយការចេញអនុស្សាវរណៈនៃការិយាល័យនីមួយៗ ។

ដោយសារតែសំណើរបស់ចៅក្រម ឡូរីង កាស្តី អាម៉េត មិនត្រូវបានដោះស្រាយ បន្តិចក្រោយមក ចៅក្រមអន្តរជាតិរបស់ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចេញកំណត់យោបល់មួយដោយអះអាងតាម នីតិវិធីច្បាប់ដោយបញ្ជាក់អំពីបរាជ័យរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុង ការដែលមិនអាចរកដំណោះស្រាយតាមរយៈមតិភាគច្រើនលើស លប់ ។ ម្តងទៀត ដោយសារតែអង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចឈាន ទៅរកដំណោះស្រាយតាមរយៈសេចក្តីសម្រេចតាមរយៈមតិភាគ ច្រើនលើសលប់នេះ សកម្មភាពរបស់ចៅក្រម ឡូរីង កាស្តី

អាមេត ដើម្បីបើកឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតករណី (០០៣ឡើងវិញ) នៅតែតាមប្រសិទ្ធភាពដែលតាមរយៈវិធានផ្ទៃក្នុង៧/២ (៤) ។

ជាក់ស្តែង ការជំទាស់ទៅនឹងការអះអាងចំពោះអ្វីដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះគឺជាអំណះអំណាងថា សំណើរបស់ចៅក្រម ឡូវីន កាស្តី អាមេត មិនត្រូវបានដោះស្រាយទេ ក្នុងដំណាក់កាលដំបូងដែលជាហេតុធ្វើឲ្យដីការរបស់ចៅក្រម ឡូវីន កាស្តី អាមេត ទុកជាមោឃៈ ។ ខណៈពេលដែលតុលាការកំណត់សម្រេចទៅនឹងបញ្ហាអ្វីមួយដោយផ្អែកទៅលើមូលដ្ឋានជំហរអ្វីមួយក្នុងចំណោមបញ្ហាផ្សេងទៀត វាក៏ជាសញ្ញាណនៃការពន្លឺតដើម្បីប្រានចោលយ៉ាងច្បាស់ក្រវែងចំពោះបញ្ហាសិទ្ធិអំណាចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតប្រុងដែលវិចិតនៅចំណុចកណ្តាលនៃចេតនារបស់អង្គសេចក្តី ។

ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ដួងដែលករណីមួយចំនួននៅទ្រឹងដួងសព្វថ្ងៃនេះ ហើយការព្យាយាមដើម្បីធ្វើឲ្យដីការរបស់ចៅក្រម ឡូវីន កាស្តី អាមេត ទៅជាគ្មានលក្ខណៈច្បាប់ហាក់បីដូចជាជំរុញឲ្យករណី ០០៣និង០០៤ឲ្យចូលទៅក្នុងដំណាក់កាលមួយដែលត្រូវបានបោះបង់ចោល ។

ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ដោយសារតែជាដាច់កំរិតនៃទម្រង់បែបបទបែបនេះ ដំណើរការបត់បែនចុះ ឡើងនៃករណី ០០៣ និង ០០៣ បានបង្ហាញអំពីអំណាចនៃ “ការចម្រាញ់ក្នុងដំណាក់កាលដំបូង” គួរឲ្យកត់សម្គាល់ ។ តាមន័យនេះ ដំណាក់កាលដំបូងក្នុងការបង្កើតឲ្យមានសកម្មភាពក្នុងហេតុការណ៍អ្វីមួយនៃដំបោះនៅក្នុងការិយាល័យរួមគ្នាអាចឲ្យមានការបន្ទាយពេលវេលាឲ្យកាន់តែយូរ ជាពិសេស នៅពេលដែលដំបោះនៅក្នុងការិយាល័យរួមគ្នាភាគច្រើនធ្វើឲ្យមានការបែកខ្ញែករវាងគោលការណ៍ច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិនៅក្នុងអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ។ យើងមើលឃើញលទ្ធផលនេះ ហើយម្តងទៀត ចាប់ពីការដាក់សំណើរបស់មន្ត្រីមានការ “បើកឡើងវិញ” នៃករណីសំណុំរឿងនេះ ។

បើយើងប្រើពាក្យ “ចុះប្រសិនបើ” ចំពោះអតីតកាលវិញ យើងអាចឃើញថា តើភាពលំបាកស្មុកស្មាញសព្វថ្ងៃចំពោះករណី ០០៣ អាចនឹងមានស្ថានភាពក្រៅពីនេះ ដូចជា ការប្រើ “ការចម្រាញ់ក្នុង

ដំណាក់កាលដំបូង” អាចនឹងមានភាពខុសប្លែកគ្នា ។ ឧទាហរណ៍ប្រសិនបើចៅក្រម យូ ប៊ុនឡេង ចេញ “ដីការដំណោះស្រាយ” ប្រានចោលករណី ០០៣ ក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុង៦៧ស្របពេលទៅនឹងការដាក់កំណត់ហេតុស្តីពីការខ្វែងគំនិតជាមួយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិដែលជាដៃគូរបស់ខ្លួននោះភាពខ្វែងគំនិតរវាងចៅក្រមជាតិ និងអន្តរជាតិអាចជម្រុញឲ្យមានការយកសេចក្តីសម្រេចដែលមាននៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង៧/២ដែលថា ដីការរបស់ចៅក្រម យូ ប៊ុនឡេង នឹងមានប្រសិទ្ធភាព ហើយសំណុំរឿង ០០៣នឹងត្រូវប្រានចោល ។

ប៉ុន្តែដួងដែលអ្នកខ្លះចង់ឲ្យករណី ០០៣ (និងករណី ០០៤) ចាកឆ្ងាយពីសំណុំរឿងនោះវិធានច្បាប់និងត្រូវមានរឿងអ្វីមួយកើតឡើង ហើយដួងដែលយើងត្រូវប្រឈមមុខគឺការប្រើពាក្យ “តើនិង ត្រូវធ្វើអ្វីទៀត?” ប្រហែលជាមិនមានការភ្ញាក់ផ្អើលអ្វីទេ ចៅក្រម ឡូវីន កាស្តី អាមេត បានលាលែងពីតំណែងនៅថ្ងៃទី១៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ដោយសារតែបរិយាកាសនៅក្នុងការងារមានសភាពច្របូកច្របល់បែបនេះ ហើយថ្មីៗនេះមានពាក្យចាមអារាមមួយថា មានការតែងតាំងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតថ្មីពីររូបថែមទៀត ។

ប្រសិនបើពាក្យចាមអារាមនេះគឺជាការពិត លោក ថែនហាម៉ុន អតីតព្រះរាជអាជ្ញារបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី និងលោកស្រី ខារ៉ូលីន ឆាបភេនធៀ ចៅក្រមមួយរូបដែលបានបម្រើការនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសកូសូវ៉ូនិងចាប់ដំណើរការងាររបស់ខ្លួននាពេលឆាប់ៗខាងមុខនេះ ហើយមានការរំពឹងថាចៅក្រមទាំងពីររូបនេះនឹងបែកខ្ញែកកាត់ផ្ទៃទឹកដីសែនលំបាកនៅពេលដែលចៅក្រមទាំងពីររូបនេះស៊ើបអង្កេតករណី ០០៣និងករណី ០០៤ ។

ទាំងនៅនិងនៅទម្រង់ដូច្នោះប៉ុន្តែនៃករណីទាំងពីរនេះយើងអាចធ្វើការរំពឹងថានឹងឃើញថាមានរឿងពីរកើតឡើងទីមួយគឺករណីទាំងពីរនេះអាចនឹងប្រានចោលឬអាចនឹងធ្វើការចោទប្រកាន់ទោស ។ ហើយទីបញ្ចប់ ប្រសិនបើមានភាពចម្រុះចម្រាសទាក់ទងទៅនឹងលទ្ធផលដែលទទួលយ៉ាងម៉េចក៏ដោយ ក៏លទ្ធផលនេះនឹងត្រូវបានកំណត់ដោយនរណាជាអ្នកដាក់ពាក្យបណ្តឹងមុនបាន ។

ក្នុងជំនួសផ្សេងទៀត ក៏អាចទៅរួចដែរថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត យូ ប៊ុនឡេន និង ហាម៉ុន អាចនឹងឈានទៅរកកិច្ចព្រមព្រៀងរួមមួយថា តើត្រូវលើកលែងការចោទប្រកាន់ក្នុងករណីណាមួយ ឬអាចនឹងករណីទាំងពីរ ។ ហេតុផលនៃការលើកលែងចោទប្រកាន់ត្រូវបានចែងក្នុងវិធាន៦៧ :

ក) អំពើដែលចោទប្រកាន់មិនរាប់ចូលជាបទឧក្រិដ្ឋដែលបិតនៅក្រោមយុត្តាធិការនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ

ខ) ជនប្រព្រឹត្តិបទឧក្រិដ្ឋនោះមិនទាន់កំណត់អត្តសញ្ញាណនៅឡើយ ឬ

គ) ពុំមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីផ្តន្ទាទោសជនត្រូវចោទ ។

ដោយមានកិច្ចព្រមព្រៀងនៅក្នុងការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអោយយកមកប្រើប្រាស់បានវាប្រហែលជាមិនអាចយកមកប្រើទេ ។ ត្រង់ចំណុចនេះនៅក្នុងប្រវត្តិរបស់តុលាការលទ្ធភាពដែលអាចមានការបែកខ្ញែកគ្នារវាងសហចៅក្រមជាតិនិងអន្តរជាតិ (និងនៅនឹងអង្គបុរេជំនុំជម្រះ) អាចនឹងកើតមាន ហើយក្រោមវិធាន៧១ និង៧២ ដែលអាចបង្កឱ្យមានភាពខុសគ្នា និងអាចកើតមានដែរ ។

អ្វីដែលមិនមានភាពប្រាកដប្រជាគឺថា តើចៅក្រមអន្តរជាតិ ថ្មីនិងសន្និដ្ឋានករណី០ ០ ៣ និង ០ ០ ៤ ដោយកម្រិតណាដើម្បីប្រកាន់ភ្ជាប់នូវភាពត្រឹមត្រូវនៃទម្រង់ការច្បាប់របស់តុលាការដោយមិនធ្វើឱ្យបាត់បង់នូវសិទ្ធិអំណាចរបស់ភាគីកម្ពុជា ។

អ្នកពង្រឹងច្បាប់របស់អង្គការសហប្រជាជាតិសុទ្ធតែដឹងអំពីភាពប្រថុយប្រថាននៅក្នុងតុលាការកូនកាត់មួយនេះ ហើយទោះជាកម្រិតណាក៏ដោយ អ្នកពង្រឹងច្បាប់ទាំងនោះរំពឹងថានឹងមានជ័យជម្នះលើការបែកខ្ញែកគ្នានេះដោយប្រើវិធីបង្កើតយន្តការមួយដែលផ្តល់អទិភាពដល់អ្នកដែលធ្វើសកម្មភាពមុន ។

លើសពីនេះ ដូចអ្នករាល់គ្នារំពឹងដែរ អ្នកពង្រឹងច្បាប់ទាំងនោះបានចែងអំពីយន្តការដើម្បីដកខ្លួនចេញពីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការនេះបានដោយ (យោងមាត្រា២៨នៃកិច្ចព្រមព្រៀង) នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការធារ (ឬភាពអសកម្មនានា) ដែលអាចបង្កើតភាពមិនអាចដំណើរការបាននៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។ ឧទាហរណ៍

ដូចជាអ្វីដែលហៅថា “ចំណុចបរាជ័យ” ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តីអ្វីដែលអ្នកពង្រឹងច្បាប់មិនបានលើកយកមកនិយាយគឺថាយន្តការសម្រាប់តម្រិតម្រង់ដូចវាវាងការពិភាក្សាគ្នាគឺជាមតិគំនិតនិងកិច្ចការដ៏រឹងមាំដូចដែលបានបកស្រាយនៅក្នុងមាត្រា២៨ ។ ជាអកុសលសម្រាប់ចៅក្រមអន្តរជាតិថ្មីសម្រាប់ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែលនឹងចូលមកបម្រើការងារករណី ០ ០ ៣ និង ០ ០ ៤ អាចចូលទៅក្នុងបន្ទាត់នយោបាយនេះ ហើយនេះជាការកិច្ចរបស់ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតថ្មីដើម្បីជំរុញករណីទាំងពីរនេះឱ្យទៅមុខ ។

ត្រីស៊ូហ្វី ឡេវី

ដំណឹងស្នូររកបងប្អូន

នាងខ្ញុំឈ្មោះ តាំង សុគន្ធា អាយុ៤៦ឆ្នាំ សព្វថ្ងៃរស់នៅភូមិថ្មល់បត់ ឃុំបុស្សីក្រាំង ស្រុកមោងបុស្សី ខេត្តបាត់ដំបង ។ នាងខ្ញុំសូមសួររកបងប្អូន ខាងម្តាយរបស់ខ្ញុំចំនួនបីនាក់ដែលមានស្រុកកំណើតនៅស្រុកអូររាំងទី ខេត្តកំពង់ចាម ដែលបាត់ខ្លួនក្នុងរបបខ្មែរក្រហមមានដូចជា :

- ១) ទូច កាន ភេទស្រី ត្រូវជាម្តាយមីន មកដល់សព្វថ្ងៃ អាយុជាន់៥០ឆ្នាំ ។
- ២) ទូច ហេង ភេទប្រុស ត្រូវជាពូ ។
- ៣) ទូច ហ៊ាន ភេទប្រុស ត្រូវជាពូ ។

ប្រសិនបើបងប្អូនណាបានស្គាល់ឈ្មោះដូចខាងលើ សូមមេត្តាទាក់ទងមកនាងខ្ញុំតាមរយៈអាសយដ្ឋានដូចខាងលើ ឬតាមរយៈទូរស័ព្ទលេខ : ០៩៧ ៥១៤ ៦៩ ៣៧ ឬតាមរយៈមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា អាសយដ្ឋានដូចខាងលើ ផ្លូវព្រះសីហនុ សង្កាត់ទន្លេបាសាក់ ខណ្ឌចំការមន ក្រុងភ្នំពេញ តាមរយៈទូរស័ព្ទលេខ ០២៣ ២១១ ៨៧៥ ។

សូមអរគុណ!

ស្នេហាអាកាសអំពីគោលការណ៍យុត្តិធម៌ការវិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

គេហទំព័រយើងមើលការវិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា www.cambodiatribunal.org គឺជា «ប្រភពឈានមុខគេនៃសារព័ត៌មានដំណឹងវិវឌ្ឍន៍ ព្រមទាំងបទដ្ឋានច្បាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា» ទាំងមូល ។ រយៈពេលជាងប្រាំពីរឆ្នាំកន្លងមកនេះ ព័ត៌មានយ៉ាងច្រើនត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយនៅលើគេហទំព័រនេះ ។ គេហទំព័រនេះបង្កើតឱកាសឱ្យសម្រាប់សាធារណជនទាំងឡាយក្នុងការស្វែងយល់អំពីដំណើរការទាំងមូលរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ។

សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ០០១ ទាក់ទងនឹងការវិនិច្ឆ័យសេចក្តីលើទម្រង់កម្មវិធីដែលបានប្រព្រឹត្តនិងនៅក្រោមបទបញ្ជារបស់អតីតប្រធានមន្ទីរស-២១ ឈ្មោះ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ខុច បានឈានដល់ដំណាក់កាលបញ្ចប់សវនាការជាស្ថាពរដោយ ខុច ត្រូវបានកាត់ទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតកាលពីខែកុម្ភៈ កន្លងទៅ ។

លើសពីនេះទៅទៀត សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ០០២ ដែលទាក់ទងនឹងជនជាប់ចោទបីនាក់ទៀតគឺ ខៀវ សំផន (កណៈប្រធានរដ្ឋនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ) នួន ជា (អនុលេខាបក្ស និងជាប្រធានរដ្ឋសភានៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ) និង អៀង សារី (ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកកិច្ចការបរទេសនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ) បានចាប់ផ្តើមបើកសវនាការកាលពីខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ។

ដើម្បីជួយកាត់បន្ថយចំនួនអ្នកខកខានមិនបាន តាមដានដំណើរការដោយផ្ទាល់ គ្រឹមកម្រិតតូចមួយ គេហទំព័រយើងមើលការវិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ត្រូវបានបង្កើតដោយមានផ្នែកជាច្រើន ទាក់ទងនឹងរបាយការណ៍ប្រចាំថ្ងៃអំពីសវនាការ (BLOG) វីដេអូសវនាការទាំងមូលនិងយោបល់ផ្សេងៗ របស់ជនរងគ្រោះទាក់ទងទៅនឹងសវនាការ (MULTIMEDIA) សារព័ត៌មានផ្សេងៗដុំវិញតុលាការ (NEWS) របាយការណ៍របស់តុលាការនិងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល (ECCC & NGO REPORTS) ដំណើរការនីតិវិធីផ្សេងៗនៃអង្គជំនុំជម្រះ

លោក វ៉ាន់ថាន ពៅដារ៉ា ទ្រើងធ្វើបទដ្ឋាព្រាអំពីគោលការណ៍យុត្តិធម៌ការវិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

(TRIAL PROCEEDINGS) ប្រវត្តិសាស្ត្រ (HISTORY) ប្រវត្តិរបស់ តុលាការនេះ (TRIBUNAL BACKGROUND) និងបទអត្តាធិប្បាយ របស់អ្នកជំនាញ (COMMENTARY) ។

គេហទំព័រនេះនឹងជួយបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់និស្សិតគ្រប់គ្រឹះស្ថានសិក្សាដែលមានបំណងចង់សិក្សា ស្វែងយល់អំពីដំណើរនីតិវិធីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដែលជាដំណើរ ការមានលក្ខណៈចម្រុះជាតិ និងអន្តរជាតិ ។ ឧទាហរណ៍ ការយកទ្រឹស្តី ច្បាប់មួយដែលមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញនិងចម្រុះចម្រាសមក អនុវត្តដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្រិចស្តី «សហកម្មទុក្ខដ្ឋកម្ម រួម» ដែលភាសាអង់គ្លេសហៅថា «Join Criminal Enterprise» ដែលតាមរយៈទ្រឹស្តីនេះ ជនសង្ស័យអាចត្រូវបានដាក់ឱ្យទទួល ខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌចំពោះបទក្រិច្ចទាំងឡាយដែលប្រព្រឹត្តឡើង ទៅតាម «ផែនការទុក្ខដ្ឋកម្ម» ដែលភាសាអង់គ្លេសហៅថា «Common Criminal Plan» ។ ដូច្នោះ យើងអាចចូលទៅរកដំណើរ ការនីតិវិធីផ្សេងៗនៃអង្គជំនុំជម្រះ (TRIAL PROCEEDINGS) ឬបទអត្តាធិប្បាយរបស់អ្នកជំនាញ (COMMENTARY) ដើម្បី ស្វែងយល់ថាតើចៅក្រមបានសម្រេចយ៉ាងដូចម្តេចចំពោះការ ដែលយកទ្រឹស្តីនេះមកអនុវត្តនៅចំពោះមុខអ.វ.ត.ក? តើមាន ភាគីផ្សេងទៀតដែរឬទេដែលមានយោបល់ទៅលើបញ្ហានេះ?

ឧទាហរណ៍មួយទៀត ប្រសិនបើមិនចង់ចំណាយពេលវេលា ច្រើនដើម្បីមើលវីដេអូសវនាការដែលប្រព្រឹត្តឡើងពេញមួយថ្ងៃ ដែលអាចចំណាយពេលពី៦ ទៅ៨ម៉ោងនោះ សាធារណជនអាច ចូលទៅក្នុងផ្នែករបាយការណ៍ប្រចាំថ្ងៃអំពីសវនាការ (BLOG) ។ ក្នុងផ្នែកនេះ យើងមានអ្នកឃ្លាំមើលសវនាការម្នាក់ដែលត្រូវបាន បញ្ជូនទៅអង្គុយនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការផ្ទាល់ បន្ទាប់មកអ្នកឃ្លាំ មើលនេះសរសេររបាយការណ៍ខ្លីមួយដែលរៀបរាប់អំពីខ្លឹមសារ សំខាន់ៗទាំងឡាយទាក់ទងនឹងសវនាការពេញមួយថ្ងៃនោះតែ ម្តង ។ របាយការណ៍បែបនេះមានជាភាសាខ្មែរដែរ ។

គេហទំព័រឃ្លាំមើលការវិវឌ្ឍរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជា មានការត្រួតពិនិត្យដោយលោកសាស្ត្រាចារ្យ ច្បាប់ ដេវីដ ស្សេហ្វើ (David Scheffer) អ្នកជំនាញពិសេសរបស់ អង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសាលាក្តីកាត់ទោសមេដឹកនាំ ខ្មែរក្រហម និងលោក ឆាន់ យុ នាយកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ដោយមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយ Illinois Holocaust Museum and Education Center ជំនួយឧបត្ថម្ភពីសំណាក់ B.J. and M.K. Pritzker Family Foundation និង Northwestern University School of Law's Center for International Human Rights ។

ឆាន់ឆាន់ ពៅដារ៉ា

ក្រុមការងារគម្រោងឃ្លាំមើលតុលាការខ្មែរក្រហមថតរូបជាមួយនិស្សិតទាហាននៅមហាវិទ្យាល័យយបញ្ជាការ សេនាធិការ

សេចក្តីសម្រេចលើការប្រព្រឹត្តខុសក្រុមសីលធម៌របស់មេធាវី ការពារក្តី នួន ថា

អង្គជំនុំជម្រះបានរាយការណ៍អំពី “ការប្រព្រឹត្តខុសក្រុមសីលធម៌” របស់មេធាវីការពារក្តីអន្តរជាតិទាំងពីររូបរបស់ នួន ថា ទៅគណៈមេធាវីរបស់មេធាវីទាំងពីរនិងបានព្រមានថា អង្គជំនុំជម្រះអាចធ្វើការផ្តន្ទាទោសមេធាវីទាំងពីររូបនេះប្តីក៏បដិសេធមិនស្តាប់ការតវ៉ាក្តីរបស់សមាជិកណាមួយនៃក្រុមមេធាវីការពារក្តីនេះដោយសារតែមេធាវីទាំងពីរមិនព្រមបញ្ឈប់ឥរិយាបថប្រឆាំងតវ៉ារបស់ខ្លួន។ ការប្រព្រឹត្តខុសក្រុមសីលធម៌រួមមាន “ការរំលោភដោយចេតនាទៅលើដីការបស់តុលាការ ការផ្តល់ព័ត៌មានសម្ងាត់ទៅកាន់ភ្នាក់ងារសារព័ត៌មានដោយគ្មានការអនុញ្ញាតប្តឹងកសាណាមួយដែលជាសម្ងាត់ និងមិនស្របតាមបទដ្ឋានដែលមានការទទួលស្គាល់និងវិជ្ជាជីវៈច្បាប់” (សេចក្តីសម្រេចលើការប្រព្រឹត្តខុសក្រុមសីលធម៌មេធាវីការពារក្តីនួន ថា លេខE២១៤ នៅថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២) ។ នេះគឺជាសេចក្តីសម្រេចលើកដំបូងដែលអង្គជំនុំជម្រះបានលើកឡើងពីសេចក្តីសម្រេចនៃវិធាន៣៨ប្រឆាំងនឹងមេធាវីការពារក្តី។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយសមាជិកក្រុមមេធាវីការពារក្តីទាំងបីក្រុមនៅក្នុងសំណុំរឿង០០២សុទ្ធតែទទួលសេចក្តីរាយការណ៍អំពីការប្រព្រឹត្តខុសក្រុមសីលធម៌ទៅគណៈមេធាវីរបស់ខ្លួន។ ប៉ុន្តែមកដល់ពេលនេះ នៅតែមិនទាន់ឃើញមានគណៈមេធាវីកម្ពុជានិងគណៈមេធាវីអន្តរជាតិបញ្ចេញសកម្មភាពឬចេញដីកាព្រមានណាមួយទេ បន្ទាប់ពីអង្គជំនុំជម្រះបានចេញសេចក្តីរាយការណ៍នេះមក។ ដោយសារតែយុទ្ធសាស្ត្រការពារក្តីរបស់ក្រុមមេធាវី នួន ថា ផ្អែកទៅលើការដាក់បន្ទុកលើរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាដែលបានជ្រៀតជ្រែកកិច្ចការរបស់តុលាការនិងលើកឡើងដដែលៗ អំពីប្រធានបទដែលត្រូវបានហាមឃាត់មិនឲ្យនិយាយប្រការទាំងអស់នេះអាចធ្វើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះអស់ភាពអត់ធ្មត់និងធ្វើការផ្តន្ទាទោសទៅលើមេធាវីទាំងពីររូបនេះ។

កាលពីឆ្នាំ២០០៧ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានព្រមានមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី ចំពោះការបញ្ចេញព័ត៌មាន

សម្ងាត់នៅក្នុងគេហទំព័រសាធារណៈទាក់ទងនឹងដំណើរការពារក្តីរបស់ខ្លួននិងសុខភាពរបស់កូនក្តីរបស់ខ្លួនព្រមទាំងបញ្ហាច្បាប់ដែលត្រូវបានដាក់កំហិត។ (ដីកាសម្រេចអំពីការរំលោភបំពានលើភាពរក្សាការសម្ងាត់នៃកិច្ចស៊ើបសួរលេខD១៣៨នៅថ្ងៃទី៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៧) ។ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីបានលើកឡើងពីឯកសារមួយចំនួនរបស់តុលាការដោយអះអាងថាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត “បានដាក់សម្ពាធនៅលើខ្លួនក្នុងការដាក់សំណុំរឿង” ដែលអាចជាភាពអាម៉ាស់មួយឬពាក់ព័ន្ធនឹងភាពស្របច្បាប់និងការកាត់សេចក្តីលើសកម្មភាពនិងសេចក្តីសម្រេចរបស់ចៅក្រម។ ក្រោមការ “បិទបាំងភាពអាម៉ាស់” នៃការសម្ងាត់ (លិខិតពីមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី កាលពីថ្ងៃទី១៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨) ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មកដល់បច្ចុប្បន្ននៅតែមានភាពខ្វះខាតក្នុងការអះអាងបញ្ជាក់ពីភាពច្បាស់លាស់ហើយភាគីខ្លះយល់ថា នៅមានភាពខ្វះខាតក្នុងការផ្តល់ហេតុផលស្របគ្នាដើម្បីពន្យល់ថាហេតុអ្វីបានជាសំណុំរឿងនិងសេចក្តីសម្រេចខ្លះត្រូវឡើងធ្វើជាសាធារណៈ (និងមានការរៀបចំការបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងករណីចាំបាច់) ហើយករណីផ្សេងទៀតត្រូវបានរក្សាជាការសម្ងាត់។ ក្រុមមេធាវីរបស់ អៀង សារី បានបន្តបង្ហាញព័ត៌មានសង្កេតនៅក្នុងគេហទំព័រ <https://sites.google.com/site/iengsarydefence/> ប៉ុន្តែជាជាងបង្ហាញព័ត៌មានទាំងមូលក្រុមមេធាវីបានបង្ហាញព័ត៌មានដោយសង្កេតប៉ុណ្ណោះដោយមិនមានការយល់ព្រមពីតុលាការឡើយ។ ក្រុមមេធាវីរបស់ នួន ថា បានដំណើរការល្បឿនជាន់នេះក៏មិនត្រឹមតែចែកចាយសំណុំរឿងរបស់ខ្លួនទៅកាន់អ្នកកាសែតទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងបង្ហាញពីការមិនគោរពទៅលើវិធានរក្សាភាពស្ងៀមស្ងាត់ទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះទៀតផង។ ក្នុងករណីមួយក្រុមនេះបានស្នើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះស៊ើបអង្កេតទៅលើការផ្តល់ព័ត៌មានដោយមិនមានការអនុញ្ញាតទាក់ទងនឹងព័ត៌មានសុខភាពកូនក្តីរបស់ខ្លួនទៅកាន់អ្នកផ្តល់ប្រឹក្សាសុខភាពរាងកាយរាជ្យមួយ (សំណើសុំឲ្យមានការស៊ើប

អង្កេតដោយយោងទៅតាមវិធាន៣៥ លេខE១៤៧ ថ្ងៃទី១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១) ។ អ្វីដែលជាក្តីបារម្ភធំជាងទៀតនោះគឺថា ប៉ុន្មាន ម៉ោងមុនពេលដែលក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា ទទួល ការជូនដំណឹងដោយផ្ទាល់មាត់អំពីសេចក្តីសម្រេចខុសក្រុមសីលធម៌ របស់អង្គជំនុំជម្រះសមាជិករបស់ខ្លួនបានផ្សព្វផ្សាយដីកាសម្ងាត់ របស់តុលាការជាលើកទីមួយដោយជឿថាវាអាចកំទេចការទាមទារ របស់ខ្លួនឲ្យមានការកោះហៅសាក្សីដែលជាមន្ត្រីជំនុំជម្រះរបស់រាជ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។ ទោះបីជាការផ្សព្វផ្សាយនេះមិនបានបង្កើត ជាផ្នែកណាមួយនៃបញ្ជីបទល្មើសរបស់អង្គជំនុំជម្រះក៏ដោយតែនេះ គឺជាការរំលោភបំពានដ៏អាក្រក់បំផុតរបស់មេធាវីការពារក្តីទៅលើ វិធានរក្សាការសម្ងាត់ ។

នៅឆ្នាំ២០០៩ដែល អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានព្រមាន មេធាវីការពារក្តី ហ្សាក់ វ៉ែរហ្សេ របស់ ខៀវ សំផន ឲ្យបញ្ឈប់ សកម្មភាពរំលោភបំពានឬសកម្មភាពដែលមានគោលបំណងរារាំង ដល់ដំណើរការកាត់សេចក្តី ។ ការធ្វើបែបនេះបានកើតឡើង ដោយផ្អែកតែលើការដកស្រង់ចេញពីការពិភាក្សាទៅលើ បញ្ហានៃបណ្តឹងខ្លួនរណ៍ទាក់ទងនឹងការយុទ្ធសាស្ត្ររបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ដល់ការចោទប្រកាន់ពីអំពើពុករលួយ ។ នៅពេលដែល ហ្សាក់ វ៉ែរហ្សេ មិនទទួលបានការអនុញ្ញាតឲ្យនិយាយអំពីប្រធានបទនេះ កាត់បានហៅទៅក្រុមថា « ជាអ្នកនៅក្រៅច្បាប់វិជ្ជាជីវៈ » និង និយាយថា ទៅក្រុម « មើលឃើញតែលុយ » ក្នុងចំណោមពាក្យ រិះគន់ផ្សេងទៀត ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានដកស្រង់យុទ្ធសាស្ត្រ ចេញពីតុលាការពិសេសនិងតុលាការសិទ្ធិមនុស្សនៅអឺរ៉ុបនៅពេល ធ្វើសេចក្តីសម្រេចថាវិធានប្រមាថប្តីរំលោភបំពានទៅក្រុម អាចនឹងទទួលបានការផ្តន្ទាទោស (ការព្រមានទៅសហមេធាវីអន្តរជាតិ លេខ C២៦/៩/២២ ថ្ងៃទី១៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩) ។

មេធាវីការពារក្តី នួន ជា មិនខានបានបញ្ចេញសកម្មភាព ដោយចំហទេ ប៉ុន្តែបានធ្វើឲ្យទៅក្រុមមានការមិនពេញចិត្តនឹងកាត់ ផ្តាច់មេក្រូនៅពេលដែលខ្លួនលើកឡើងដដែលៗពីការចោទប្រកាន់ អំពីភាពលម្អៀងឬការជ្រៀតជ្រែករបស់រាជរដ្ឋាភិបាលព្រមទាំង ទាញយកឱកាសនេះដើម្បីលើកឡើងអំពីឈ្មោះមន្ត្រីជំនុំជម្រះរបស់ រាជរដ្ឋាភិបាលដែលធ្លាប់ធ្វើជាមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ នៅពេល

ខ្លះទោះបីជាមេធាវីការពារក្តីខិតខំប្រឹងប្រែងឲ្យមន្ត្រីជំនុំជម្រះទាំង នោះឡើងផ្តល់សក្ខីកម្មយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះមិនអនុញ្ញាត ឲ្យមេធាវីនិយាយដែរ ។ ចំណុចនេះបានធ្វើឲ្យមេធាវី នួន ជា មានការអស់សង្ឃឹម ហើយទៅក្រុមក៏មានការមិនពេញចិត្តចំពោះ ការបង្កឲ្យមានការតវ៉ាផ្តាច់ដៃលើវិធានដល់ដំណើរការនីតិវិធី ។

អង្គជំនុំជម្រះមិនបានដកស្រង់យុទ្ធសាស្ត្រអ្វីមួយដើម្បី កំទេចការរកឃើញថាវិធានប្រមាថរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីមាន លក្ខណៈខុសពីក្រុមសីលធម៌ទេ ។ មេធាវីការពារក្តីតែងតែប្រើប្រាស់ យុទ្ធសាស្ត្ររំលោភបំពាននៅពេលជំនុំជម្រះមេដឹកនាំនយោបាយ នៅក្នុងតុលាការក្រុងភ្នំពេញ ។ ដូចជា ហ្សាក់ វ៉ែរហ្សេ ទោះបីជា សកម្មភាពខ្លះរបស់ក្រុមមេធាវីមានការមិនគោរពដល់ដំណើរការ ជំនុំជម្រះក្តីយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏សមាជិករបស់ខ្លួនបានចោទជា សំណួរទៅកាន់ទៅក្រុមដោយវាយប្រហារទៅលើអំណះអំណាង លើសេចក្តីរបស់អង្គជំនុំជម្រះប៉ុន្តែអ្នកទាំងនោះមិនបានប្រមាថ ទៅក្រុមក៏ដូចជាការព្យាយាមពន្យារពេលឬរារាំងដល់ដំណើរការកាត់ សេចក្តីឬមានចេតនាធ្វើដូច្នោះឡើយ ។ ដោយហេតុនេះ ការផ្តន្ទា ទោសរបស់អង្គជំនុំជម្រះទៅថ្ងៃមុខដែលរារាំងដល់ការចូលរួម របស់មេធាវីការពារក្តីនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីអាចជាប្រតិកម្ម ជ្រុលដែលធ្វើឲ្យមេធាវីប្រើប្រាស់ចំណុចនេះជាអំណះអំណាងស្នូល ក្នុងការអះអាងថាវាអាចធ្វើឲ្យមេធាវីមិនមានឱកាសប្រើប្រាស់ យុទ្ធសាស្ត្រការពារក្តីរបស់ខ្លួនទៅលើក្រុមជឿថាអំណះអំណាង នេះគឺជាអំពើល្អឬដើម្បីដល់ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន? នៅពេលខាង មុខអង្គជំនុំជម្រះអាចមានភារកិច្ចដល់ ប្រតិកម្មក្នុងការកំទេចសិទ្ធិ របស់ នួន ជា ក្នុងការវាយប្រហារដល់ភាពស្របច្បាប់នៃដំណើរ ការនីតិវិធីនិងរក្សាភាពថ្លៃថ្នូររបស់អង្គជំនុំជម្រះក៏ដូចជាដំណើរការ នីតិវិធី ។ ជម្រើសមួយគឺថាអង្គជំនុំជម្រះអាចរៀបចំពេលវេលា សម្រាប់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីដើម្បីឲ្យក្រុមនោះលើកឡើងពីអំណះ អំណាងអំពីការជ្រៀតជ្រែកណាមួយហើយការធ្វើបែបនេះទើប អាចកាត់បន្ថយតម្រូវការដែលក្រុមមេធាវីចេះតែទាមទារដើម្បី បានដឹងថារដ្ឋាភិបាលនិងមិនអនុញ្ញាតតាមការទាមទាររបស់ក្រុមមេ ធាវីការពារក្តីទេ ។

អេង ហាញដូល

ការធានារ៉ាប់រងអំពីការមិនបាទប្រកាន់ទោសដល់សាក្សី

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាគឺជាតុលាការពិសេសមួយដែលបង្កើតឡើងដើម្បីកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម មួយចំនួនតូចៗ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាក៏ជាតុលាការតែមួយគត់ដើម្បីកាត់ទោសបទឧក្រិដ្ឋដែលបានប្រព្រឹត្តិឡើងក្រោមរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ ដោយហេតុផលនេះទោះបីជាវិធានផ្ទៃក្នុងបានការពារសិទ្ធិយ៉ាងហ្មត់ចត់និងច្បាស់លាស់ក្នុងការដាក់ពន្ធនាគារលើខ្លួនឯងចំពោះសាក្សីយ៉ាងណាក៏នៅតែមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងជាច្រើនទៀតដើម្បីធានាថាសាក្សីគ្រប់រូបមិនត្រឹមតែដឹងអំពីសិទ្ធិក្នុងការនៅស្ងៀមប៉ុណ្ណោះទេ តែសាក្សីទាំងនោះក៏ត្រូវយល់ដឹងអំពីសិទ្ធិនិងមានទំនុកចិត្តក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិទាំងអស់នោះដែរ។ អ្វីៗ បានដាស់តឿនមួយថ្ងៃទៀតមួយថ្ងៃ ស្របពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះបានបោះជំហានទៅមុខឆ្ពោះទៅការដាក់វិធានការខ្លាំងជាងមុនក្នុងការការពារសិទ្ធិរបស់សាក្សី។ នៅក្នុងអង្គសវនាការក្នុងករណីទីមួយរបស់អង្គជំនុំជម្រះក្នុងករណី កាំង ហ្គេត អ៊ាវ ហៅ ខូច ដែលជាអតីតប្រធាន មន្ទីរស-២១ ដំណើរការនៃការជូនដំណឹងដល់សាក្សីអំពីសិទ្ធិក្នុងការមិនធ្វើសក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង ត្រូវបានអនុលោមតាមច្បាប់រហូតដល់៤៣ថ្ងៃនៃការចូលសវនាការនៅពេលដែលមេធាវីការពារក្តី ហ្គ្រង់ស៊ុរ រូហ្ស បានប្រាប់ទៅសាក្សីក្នុងបន្ទប់សវនាការថាសាក្សីរូបនោះអាចនឹងទទួលបានការកាត់ទោស ហើយសាក្សីនោះគួរតែទៅពិគ្រោះជាមួយមេធាវីរបស់ខ្លួនអំពីការទទួលខុសត្រូវដែលអាចកើតមាននៅចំពោះមុខតុលាការជាតិ។ ភាគីព្រះរាជអាជ្ញាបានសម្តែងនូវក្តីបារម្ភថា បញ្ហានេះមិនត្រូវបានលើកយកមកនិយាយជាមុនទេ តែបែរជាលើកមកនិយាយនៅចំពោះមុខសាក្សីទៅវិញទៅហ្នេះពេលដែលសាក្សីហៀបនឹងផ្តល់សក្ខីកម្មដែលការប្រើបែបនេះអាចជាសញ្ញាមួយអាចប៉ះពាល់ដល់សាក្សីក្នុងការនិយាយការពិត។ ក្នុងអំឡុងពេលនៃការធ្វើសក្ខីកម្មក្រោយៗមកទៀត ព្រមទាំងការធ្វើសក្ខីកម្មរបស់អតីតឆ្នាំមន្ទីរស-២១ អង្គជំនុំជម្រះបានផ្តល់ជូនមេធាវីម្នាក់ដើម្បីណែនាំដល់

សាក្សីក្នុងករណីដែលសាក្សីអាចនិយាយដែលនាំទៅរកការដាក់ពន្ធនាគារលើខ្លួនឯង។

នីតិវិធីដ៏សមរម្យដើម្បីអនុវត្តសិទ្ធិមិនធ្វើសក្ខីកម្មប្រឆាំងខ្លួនឯងត្រូវបានលើកយកមកនិយាយកាលពីពេលថ្មីៗ នេះនៅក្នុងករណី០០២ប្រឆាំងនឹងមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបខ្មែរក្រហមដែលនៅសរវនមានជីវិតដោយសារតែមានក្តីបារម្ភថាខ្លាចក្រែងមានការលើកឡើងពីបញ្ហានេះនៅចំពោះមុខសាក្សីម្តងទៀតមុននឹងសាក្សីចាប់ផ្តើមធ្វើសក្ខីកម្មហើយបើសិនជាលើកយកមកនិយាយនៅចំពោះមុខសាក្សីបែបនេះសាក្សីអាចនឹងមានការញញើតមិនហ៊ាននិយាយរឿងរ៉ាវអំពីអង្គហេតុជាក់ស្តែងដែលពាក់ព័ន្ធ។ ជាលទ្ធផល អង្គជំនុំជម្រះបានចេញសេចក្តីណែនាំដោយអនុលោមតាមវិធាន២៨ (សិទ្ធិមិនធ្វើសក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង) កាលពីថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ដោយបញ្ជាក់អំពីដំណើរការរបស់តុលាការដើម្បីឲ្យមានការធានារ៉ាប់រងអនុវត្តសិទ្ធិ។ សេចក្តីណែនាំនោះរួមមានការណែនាំដល់គ្រប់សាក្សីទាំងអស់អំពីសិទ្ធិដែលខ្លួនមានកំណត់រកសាក្សីណាដែលអាចត្រូវការប្រឹក្សាផ្នែកច្បាប់និងបង្កើតលទ្ធភាពផ្តល់មេធាវីដល់សាក្សីណាដែលត្រូវការមេធាវីនិងជំនួយផ្សេងៗផ្នែកច្បាប់។ ដោយសារតែក្តីបារម្ភរបស់ភាគីព្រះរាជអាជ្ញាគ្រង់ថាការអនុវត្តនៃវិធានការពារសាក្សីបែបនេះអាចធ្វើឲ្យសាក្សីមានចិត្តស្ងាត់ស្ងើរក្នុងការផ្តល់សក្ខីកម្មក៏ដោយ ក៏ព្រះរាជអាជ្ញាទៅតែទាមទារថាតុលាការ “បន្ថែមបន្តិច” នីតិវិធីនេះដោយផ្តល់នូវការធានាថាសាក្សីនឹងមិនជាប់ពន្ធនាគារយកមកកាត់ទោសទេ។ សហព្រះរាជអាជ្ញានឹងមិនផ្តួចផ្តើមចោទប្រកាន់ណាមួយប្រឆាំងចំពោះសាក្សីនោះឡើយ ហើយ “សាក្សីនីមួយៗនឹងមិនអាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ក្រោមច្បាប់កម្ពុជាដែលមានសព្វថ្ងៃណាមួយឡើយ”។ គាំទ្រទៅនឹងសំណើនេះ ព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងថាទោះបីជា ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ អនុញ្ញាតឲ្យមានការចោទប្រកាន់ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនៅកម្ពុជាក៏ដោយតែ

ច្បាប់នេះមិនផ្តល់យុត្តាធិការឲ្យទៅតុលាការក្នុងស្រុកធម្មតាទាក់ទិននឹងបទឧក្រិដ្ឋក្នុងស្រុកទេក្រោមកម្មវត្ថុនៃអាជ្ញាយុកាលដែលមានរយៈពេលដប់ឆ្នាំ ។ សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំអញ្ជាតក្នុងការផ្តល់លិខិតធានាអះអាងអំពីការមិនចោទប្រកាន់ដល់សាក្សីនា (ថ្ងៃទី៣០ មិថុនា ឆ្នាំ២០១២) ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងថាមានតែអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាមួយប៉ុណ្ណោះដែលមានអំណាចផ្លូវច្បាប់ក្នុងការកាត់សេចក្តីបទឧក្រិដ្ឋដែលបានកើតឡើងពីឆ្នាំ១៩៧៥ដល់១៩៧៧ ហេតុដូច្នេះ គ្មានជនណាផ្សេងទៀតនឹងត្រូវដាក់ទម្លាប់ឧស្សាហកម្មក្រុងដែលបានកើតឡើងក្នុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនោះទេដែលនេះជាការព្រួយបារម្ភមួយផ្នែកខាងផ្លូវច្បាប់ ។ តុលាការកម្ពុជាក្នុងស្រុកមិនអាចយកសាក្សីដែលបានផ្តល់សក្ខីកម្មនៅអង្គជំនុំជម្រះមកកាត់ទោសទៅថ្ងៃមុខទេ ទោះមកដល់ពេលនេះគ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានចោទប្រកាន់តាមផ្លូវច្បាប់ប្រព្រឹត្តិអំពើឃោរឃៅដែលបានកើតឡើងក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យក្តី ។ ហេតុដូច្នេះ តុលាការជាតិក្នុងស្រុកក៏មិនអាចធ្វើការចោទប្រកាន់បន្ថែមទៅនឹងកិច្ចការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីចោទប្រកាន់សាក្សីដែរ ។

ដូចក្រុមការពារក្តីរបស់ អៀង សារី បានបង្ហាញហើយថាបើទោះបីជាក្នុងច្បាប់ណាមួយអនុញ្ញាតឲ្យមានដែនសមត្ថកិច្ចយុត្តាធិការតុលាការកម្ពុជាទៅលើបទឧក្រិដ្ឋដែលបានកើតឡើងក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យក៏ពិតមែនតែសភាជាតិកម្ពុជាអាចនឹងធ្វើការសម្រេចចិត្តកែប្រែច្បាប់នោះបាននៅថ្ងៃណាមួយនាពេលអនាគត ។ ដូចដែលក្រុមការពារក្តីរបស់ អៀង សារី បានរៀបរាប់ក្នុងន័យអាក់អន់ចិត្តថា “ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៦ នៅពេលដែល អៀង សារី បានទទួលនូវការលើកលែងទោសនិងអនុក្រោះទោសដោយព្រះមហាក្សត្រកាលនោះមិនមាននីតិកម្មដើម្បីបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាទេ” ។ លើសពីនេះទៅទៀត សេចក្តីសម្រេចដុះមកវិញអាច “បញ្ជូនសារថា ជនរងគ្រោះមិនត្រូវរំពឹងថានឹងទទួលបានយុត្តិធម៌នៅក្នុងសណ្ឋានផ្លូវច្បាប់ណាមួយទេនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា” ។ ព្រមទាំងប្រាប់សំណើរបស់ អៀង សារី ទៅនឹងសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលសុំការអនុញ្ញាតក្នុងការផ្តល់

លិខិតធានាអះអាងអំពីការមិនចោទប្រកាន់ដល់សាក្សីនា (ថ្ងៃទី២០ មិថុនា ឆ្នាំ២០១២) ។

នៅក្នុងចម្លើយតបទៅនឹងសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំអញ្ជាតក្នុងការផ្តល់លិខិតធានាអះអាងអំពីការមិនចោទប្រកាន់ដល់សាក្សីនាថ្ងៃទី១៩ មិថុនា ឆ្នាំ២០១២ អង្គជំនុំជម្រះបានកាំទ្រូនសំណើរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាតែការកាំទ្រូននេះសំដៅលើគ្រាន់តែធានាអំពីការមិនចោទប្រកាន់ដោយអង្គជំនុំជម្រះប៉ុណ្ណោះដែលអង្គជំនុំជម្រះនេះត្រូវបានកាំទ្រូនដោយច្បាប់អន្តរជាតិ ។ ប៉ុន្តែអង្គជំនុំជម្រះបានអះអាងថា វា “ជាការមួយពុំសមស្របក្នុងការផ្តល់នូវការធានាអំពីការមិនចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខតុលាការកម្ពុជាផ្សេងទៀតនោះទេ” ។

ការអនុវត្តរបស់អង្គជំនុំជម្រះក្នុងការការពារសិទ្ធិមិនធ្វើសក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯងបានរីកចម្រើនគួរឲ្យកត់សម្គាល់គាំទ្រពីបញ្ហានេះបានកើតឡើងគាំទ្រពីការណី ខុច មក ។ ភាពខ្សោយរបស់តុលាការកម្ពុជាក្នុងការមិនអនុវត្តច្បាប់ឲ្យបានត្រឹមត្រូវត្រូវបានមើលឃើញយ៉ាងច្បាស់ក្រឡែត ដែលពេលខ្លះ ជនជាប់ចោទត្រូវប្រឈមមុខនឹងបទពិរុទ្ធដោយមិនមានភ័ស្តុតាងបង្ហាញច្បាស់លាស់ហើយពេលខ្លះ ជនជាប់ចោទគ្មានឱកាសនឹងការពារខ្លួនទេ ។ ការធានាអះអាងថាគ្មានការចោទប្រកាន់ទោសទៅថ្ងៃអនាគតចំពោះសាក្សីក្រោមកាលៈទេសៈច្បាប់បែបនេះពិតជាគ្មានន័យអ្វីទេ ឬមានអត្ថន័យបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះ ។ ដុះមកវិញទង្វើរបស់អង្គជំនុំជម្រះក្នុងការដាក់ទម្លាប់មានការអនុវត្តសិទ្ធិប្រឆាំងនឹងការធ្វើសក្ខីកម្មប្រឆាំងខ្លួនឯងនិងក្នុងការផ្តល់ឲ្យមេធាវីក្នុងស្រុកដើម្បីធ្វើការអនុវត្តច្បាប់ឲ្យមានអត្ថន័យគឺជាវិធីមួយដែលអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាកំពុងតែបង្កើតឡើងក្នុងលក្ខណៈវិជ្ជមានដើម្បីធ្វើជាកំរិតប្រព័ន្ធតុលាការក្នុងស្រុក ។

អាន ហាញឌុន

- ◆ និយាយពីការរស់នៅក្នុងសម័យខ្មែរក្រហម គឺនិយាយពីការផ្សះផ្សា អប់រំកូនចៅឱ្យអត់ខ្មែរ អប្សាស្រ្តយស្តា
- ◆ រៀនប្រមូលស្រុកស្រុកម្តាយម្តាយម្តាយ គឺរៀនពីការធុរស្នាក់ អំពីប្រទេសយុទ្ធសាស្ត្រ

ហេតុអ្វីបានជាគ្រូបង្ហាញជំនាញដ៏ល្អក្នុងការកាត់ទោស ដល់សាធារណជន?

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា គឺជាតុលាការអន្តរជាតិក្នុងនាមកម្ពុជាដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិដើម្បីជំនុំ ជម្រះទោសលើមេដឹកនាំជំនុំជម្រះនិងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះទម្រង់កម្មវិធីដែលបានកើតនៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ តុលាការនេះអនុវត្តទាំងច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ ព្រមទាំងមានការចូលរួមពីសំណាក់អង្គការសហប្រជាជាតិដើម្បីធានារូបរាងការងាររបស់តុលាការក្នុងការសម្រេចសេចក្តីប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវនិងយុត្តិធម៌ ។ តុលាការនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងស្វែងរកយុត្តិធម៌ដូចជនគ្រោះដែលបានស្លាប់និងអ្នករស់រានមានជីវិតពីអំពើទម្រង់កម្មវិធីដែលបានកើតនៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ ជាងនេះទៅទៀត អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជានឹងក្លាយជាគំរូសម្រាប់តុលាការកម្ពុជាក្នុងដំណើរការស្វែងរកយុត្តិធម៌នៅប្រទេសកម្ពុជានិងធ្វើឲ្យមានភាពប្រសើរឡើងនូវ

វិធានច្បាប់ដែលមានស្រាប់ដើម្បីជំរុញឲ្យក្លាយជាប្រទេសនីតិរដ្ឋពេញលេញ ។

បច្ចុប្បន្នអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា កំពុងតែដំណើរការជំនុំជម្រះទោសលើមេដឹកនាំជំនុំជម្រះរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាដែលគ្រប់គ្រងប្រទេសហើយបណ្តាលឲ្យប្រជាជនស្លាប់ជាងពីរលាននាក់នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ នេះគឺជាសំណុំរឿងប្រវត្តិសាស្ត្រដែលនឹងត្រូវលាតត្រដាងឲ្យប្រជាជនកម្ពុជានិងសហគមន៍អន្តរជាតិដឹងអំពីមូលហេតុពិតប្រាកដដែលនាំឲ្យប្រជាជនកម្ពុជាស្លាប់ដីច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ដោយសារអំពើអមនុស្សធម៌និងការកាប់សម្លាប់យ៉ាងសាហាវនៅក្នុងរបបនេះ ។

ដូច្នេះ ការផ្សព្វផ្សាយអំពីកិច្ចដំណើរការជំនុំជម្រះក្តីរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាឲ្យបានទូលំទូលាយគឺជាកត្តាសំខាន់និងចាំបាច់ដែលត្រូវតែធ្វើ ។ អ្នករស់រានមានជីវិត

និស្សិតវិទ្យាស្ថានវ៉ាន់ដា ឡើងសួរសំណួរទាក់ទងនឹងគេហទំព័រយូធើលតុលាការខ្មែរក្រហម

ពីរបបខ្មែរក្រហមក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ បានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់អំពីមូលហេតុ ពិតប្រាកដនៃអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលខ្លួនបានឆ្លងកាត់ ។ ការផ្សព្វ ផ្សាយនេះដែរនឹងបង្កើនការយល់ដឹងអំពីរបបខ្មែរក្រហមដែលជួយ ជំរុញបន្ថែមទៀតសម្រេចបាននូវគោលបំណងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល កម្ពុជាក្នុងការបញ្ឈប់ការយល់ដឹងអំពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដល់កូនខ្មែរជំនាន់ក្រោយ ។

បន្ថែមលើនេះទៀត ការផ្សព្វផ្សាយអំពីកិច្ចដំណើរការ ជំនុំជម្រះរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាគឺអាច ជួយបង្កើនការយល់ដឹងដល់ប្រជាជនកម្ពុជាអំពីវិស័យច្បាប់ទាក់ទង នឹងសិទ្ធិទទួលបានការកាត់ក្តីប្រកបដោយត្រឹមត្រូវនិងយុត្តិធម៌ ។ ចំណេះដឹងនេះនឹងឆ្លើយតបសំណួរមួយចំនួនដែលតែងតែចោទសួរ ថាប្រជាជនកម្ពុជាអ្នកណាៗក៏ដឹងថារបបខ្មែរក្រហមគឺជារបប សម្រាប់មនុស្សជាច្រើន ។ ហេតុអ្វីចាំបាច់មានការរក្សាស្តុកស្តាន ច្រើននិងប្រើរយៈពេលយូរម៉្លោះក្នុងការជម្រះក្តីមេដឹកនាំទាំងនោះ? ហេតុអ្វីតុលាការចាំបាច់គោរពសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទទាំងនោះ ច្រើនម៉្លោះព្រោះមេដឹកនាំទាំងនោះមិនដែលគោរពសិទ្ធិរបស់ ប្រជាជនកម្ពុជាឡើយ? ទាំងនេះគឺជាសំណួរសាមញ្ញដែលប្រជា

ជនកម្ពុជាមួយចំនួនតែងតែចោទសួរថា តើទាមទារឲ្យមានការ បកស្រាយឬផ្សព្វផ្សាយឲ្យបានច្បាស់លាស់និងទូលំទូលាយ បើពុំ នោះសោតកំនិតជាអវិជ្ជមានរបស់គាត់មកលើកិច្ចដំណើរការជំនុំ ជម្រះក្តីរបស់តុលាការក្នុងការស្វែងរកយុត្តិធម៌នឹងកើតមានជាមិន ខាន ។ ការណ៍ដែលជននៃគ្រោះយល់ដឹងអំពីការពិតនៃអំពើដែល ខ្លួនបានទទួលរងនិងកិច្ចដំណើរការក្នុងការស្វែងរកយុត្តិធម៌គឺជាកត្តា សំខាន់ដែលជំរុញឲ្យមានការផ្សព្វផ្សាយជាតិ ។

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាខិតខំប្រឹងប្រែងរួមចំណែកក្នុង ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដល់សាធារណជនទូទៅ បច្ចុប្បន្នមន្ត្រីកិច្ច ការសាធារណៈរបស់តុលាការបានខិតខំប្រឹងប្រែងផ្សព្វផ្សាយកិច្ច ដំណើរការជំនុំជម្រះក្តីរបស់តុលាការតាមរយៈការនាំយកប្រជាជន កម្ពុជាមួយចំនួនឲ្យមកចូលរួមទស្សនាសវនាការដោយផ្ទាល់ក្នុង បន្ទប់សវនាការ ។ ទន្ទឹមគ្នានេះដែរ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា “បាន” និង “កំពុងបន្ត” ផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានទាក់ទងនឹងការជំនុំ ជម្រះក្តីរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាទៅដល់ ប្រជាជននៅតាមមូលដ្ឋានឬសកលវិទ្យាល័យផ្សេងៗ នៅក្នុងប្រទេស កម្ពុជា ។ **ហាន ប្រុញ ហៅ ប្រាង្គា**

ការបង្រៀននិងការផ្សព្វផ្សាយប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅតាមមូលដ្ឋានជនបទ

ស៊ីវ ធួនៈ ដំណើរឆ្លងកាត់របបខ្មែរក្រហម

(តពីលេខមុន)

ការដ្ឋាននៅជុប

នៅពេលដែលការដ្ឋានកំឡុងស្រុះត្រូវបញ្ចប់នៅឆ្នាំ ១៩៧៧ អង្គការក៏ដកក្រុមខ្ញុំ១១នាក់ មកត្រួតស្រាយព្រៃ និង ពង្រាបដីនៅជុបវិញដូចមិត្ត វ៉ាល់ ។ វ៉ាល់ អាយុប្រហែលហាសិបឆ្នាំ មានមាឌស្នើស្នប់ និងរហ័សរហួន ហើយកាត់យកប្រពន្ធ ដែលពី មុនជាកងសេនាជន (យុទ្ធសាស្ត្រ) រស់នៅស្រុកភ្នំស្រុក តំបន់៥ ភូមិ ភាកពាយ័ព្យ និងមានកូនប្រុសតូចមួយអាយុប្រហែល១ឆ្នាំ ឈ្មោះ អាដូន ។ វ៉ាល់ និងប្រពន្ធបានរស់នៅលើដូងឈើដំបូលក្បែរ ដែលបិតនៅក្រោយ ដូងកន្ត្រៃ ពីរខ្នង ជាប់នឹងដូងជាតិលេខ៦ ពីស្វាយស៊ីសុផុន ទៅសៀមរាប នៅក្បែរទីប្រជុំជនជុប ។ វ៉ាល់ និងក្រសួងមានជីវភាពធូរធាដូចចៅហ្វាយស្រុកនៅសម័យ សង្គមចាស់ដែរ មួយថ្ងៃៗ គេឃើញកងសេដ្ឋកិច្ចចុះឡើង ដោយនាំ

យកអាហារ ឬរបបនេះរបបនោះ ដូចជា បារី ស្ករ ឬទឹកស៊ីអ៊ីវ យក មកដូនជាហូរហែ ចំណែក ម៉ែអាដូន មើលកូននៅក្នុងដូង មិនសូវ ឃើញចេញក្រៅទេ ។ ខ្ញុំតែងតែនឹកឃើញក្នុងខ្លឹមស ដែលធ្វើឲ្យខ្ញុំ ស្រក់ទឹកមាត់នៅពេលដែលប្រពន្ធកាត់ចម្លិនម្ហូបម្ហូងៗ ព្រោះអស់ រយៈពេលពីរឆ្នាំហើយខ្ញុំមិនដែលបានហូបម្ហូបធម្មតាទេ ចាប់តាំង ពីដំបូងសេចក្តីក្រីក្រភ្នំពេញមក ។ ថ្ងៃមួយ ដោយសារឥទ្ធិពលនៃ ការស្រែកឃ្លាន មិត្ត យន ជាអ្នក១៧ មេសា ក៏ទៅលួចយកប្រហុក មកលាក់ទុកហូប ។ នៅពេលដែលប្រពន្ធមិត្ត វ៉ាល់ ឃើញក្រឡ ប្រហុកក្រហូង ក៏ប្រាប់ឲ្យមិត្ត ឡេង ដើរនែកនេរ ក៏ឃើញនៅក្នុង បង្កើតខោអាវមិត្ត យន ។ ឃើញដូច្នោះ វ៉ាល់ ក៏បញ្ជាឲ្យយកមិត្ត យន ទៅចងត្រាំក្នុងត្រពាំងខាងក្រោយដូងអស់ពេលមួយយប់ លុះ ស្អែកឡើងទើបឲ្យយោធាយកទៅដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំយ៉ាងតាំងពីព្រលឹម មុនប្រជាជនចេញធ្វើការតាមមុខព្រួញអស់រយៈពេល១៨ថ្ងៃ ។ នៅថ្ងៃដោះលែង យន មានសភាពស្តុមស្តាង ស្លេកស្លាំង និងមិន អាចដើរបានទេ កាត់មានកម្លាំងត្រឹមតែវារចេញពីកុក និងនិយាយ ខ្សាវាៗ ប៉ុណ្ណោះ ។

នៅជុបក៏មានកងវ័យកណ្តាលមួយក្រុមមានគ្នាប្រហែល ដប់ប្រាំពីរនាក់ក្រោមការត្រួតរឹបរបស់ប្រធានកងឈ្មោះ វ៉ាន់ គេ ហៅថាពុក វ៉ាន់ ដែលជាអតីតទាហានចាស់ធ្លាប់ធ្វើទាហាននៅ កោះកុង ។ លុះដល់ពេលចូលនិវត្តន៍ កាត់បានត្រឡប់មករស់នៅ ក្នុងភូមិកណ្តាលឃុំព្រះនេត្រព្រះដែលមានអាយុប្រហែលហាប្រាំបី ឆ្នាំរាងខ្ពស់ស្រឡះមាឌធំជាមនុស្សចិត្តល្អជាមួយអ្នកថ្មីចូលចិត្ត និយាយរឿងពីសង្គមចាស់ឲ្យស្តាប់នៅម៉ោងសម្រាកពេលល្ងាច ។ កាលនោះ លោក ព្រាប សុខ ដែលជាសាស្ត្រាចារ្យភាសាសំស្ក្រឹត ដែលបានទៅសិក្សានៅប្រទេសភូមាផ្នែកព្រះពុទ្ធសាសនា ។ ពេលនោះ លោក ព្រាប សុខ មានអាយុប្រហែល៦៥ឆ្នាំទៅហើយ ដែលមានកម្ពស់ខ្ពស់ស្រឡះ មុខទ្រវែង សម្បុរសជ្រះ និយាយ សម្តីត្រល ។ ខ្ញុំនឹកឃើញកាលនៅភ្នំពេញ កាត់និយាយភាសា

អង្គក្រសួងពិរោះតាមគំនិតអង្គក្រសួងនៅសម័យនោះប្រទេសកម្ពុជាពុំ
មានអ្នកចេះភាសាអង់គ្លេសប្រៀបដូចនឹងគាត់ឡើយ ។ លោក
ព្រាប សុខ ធ្វើការនៅក្នុងកង ភារ៉ាន់ ដែលមានការងាររដ្ឋបាល ដក
ស្មៅជម្រះស្មៅលកប្រឡាយទឹកជញ្ជូនដីពីទីខ្ពស់មកចាក់បំពេញ
ទីធ្លា ។ គាត់ស្លៀកខោខ្លីហែករយៃនិងអាវដៃវែងមួយចង្កេះឆ្មោះ
នឹងខ្លួនមានជើងហើម ហើយកើតជំងឺនៅលើភ្នែកជើងនៅខែរោង
គាត់ពុំមានក្លាយដណ្តប់ឡើយ ។ គាត់មានក្រណាត់បារាំងក្រចៅមួយ
ប្រើជំនួសក្លាយដោយសារឈរត្រូវទឹកជារៀងរាល់ថ្ងៃដំបៅរបស់
គាត់កាន់តែរីកធំទៅៗ រហូតដល់ក្លាយជាដំបៅនៅពេលទំនេរគាត់
ខំដើរកម្រើក កម្រើកបាយស ដើម្បីបិតឲ្យស្រួលខ្លះ ប៉ុន្តែទោះជាគាត់
ខំព្យាយាមយ៉ាងណាក៏ ក៏ដំបៅនោះពុំបានសះជាឡើយ នៅទីបំផុត
គាត់ក៏សុំប្រធានកងទៅរស់នៅក្នុងសហគមន៍វិញហើយក៏ស្លាប់នៅ
ទីនោះដោយជំងឺហើមនៅដើមឆ្នាំ១៩៧៧ ។

ចម្ការកប្បាស

នៅមុនរដូវចូលឆ្នាំខ្មែរ ឆ្នាំ១៩៧៧ ខ្មែរក្រហមបានបើក
ការងារមួយទៀត ដោយកេណ្ឌកងចល័តប្រមាណ២.០០០ នាក់
ដើម្បីកាប់ឆ្ការព្រៃដែលលាតសន្ធឹងលើដៃដីវាលប្រមាណ៤០០
ទៅ៥០០ ហិកតាជាប់ភ្នំកងរ៉ា ភ្នំស្វាយ និងភ្នំបាក់ដើម្បីដាំដើម
កប្បាស ។ ខ្មែរក្រហមនិយាយថា “កប្បាសនេះមានតម្លៃណាស់
សម្រាប់នាំចេញទៅផ្សារអន្តរជាតិ ហើយអង្គការនឹងនាំចូលមក
វិញនូវគ្រឿងម៉ាស៊ីន និងគ្រឿងបន្លាស់ផ្សេងៗ ។ នៅថ្ងៃខាងមុខ
កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនឹងក្លាយទៅជាប្រទេសសន្តិសុខនិយមដែល
មានទស្សនាវិទ្យាស្រាវជ្រាវល្បឿនលឿននៅអាស៊ី ហើយប្រជាជនទាំងអស់
នឹងមានឡានជិះគ្រប់ៗគ្នា” ។ ខ្មែរក្រហមបានដាក់ផែនការឲ្យកង
ចល័តនាដើម្បីហើយមុនរដូវភ្លៀងធ្លាក់ ។ កងចល័តទាំងអស់មាន
ការលំបាកយ៉ាងខ្លាំង ព្រោះតំបន់នោះមានសណ្ឋានដី ជម្រាលរឹង
ក្រើមដូចថ្មនៅរដូវប្រាំង ហើយស្ថិតរលីលនៅរដូវវស្សា ជាប្រភេទ
ដីអាចម៍កណ្តុរ ហើយកន្លែងខ្លះមានព្រៃក្រាស់និងមានថ្មទៀតផង ។
កងចល័តទាំងអស់ធ្វើការងារស្ទើរគ្មានពេលសម្រាក ហើយថ្ងៃខ្លះ
មេកងដើរដាស់ឲ្យក្រោកតាំងពីម៉ោង៤ព្រឹក ហើយធ្វើការរហូត
ដល់យប់និងភ្លឺត ។ ចំណែកកងចល័តមួយចំនួនដែលមានជំងឺខ្លះមាន
អង្គការឲ្យទៅធ្វើនៅការងារភ្នំបាក់ ចម្ការខ្លះដែលមានចម្ងាយ

ប្រមាណពីប្រាំទៅប្រាំបីគីឡូម៉ែត្រពីកន្លែងស្នាក់នៅដោយចាត់ឲ្យ
មានអ្នកដឹកដៃពីរទៅបីនាក់ ។ កងចល័តទាំងនោះតែងតែត្រឡប់
មកវិញយឹតជាន់គេព្រោះមើលដូរពុំឃើញហើយថ្ងៃខ្លះចូលដេក
ដោយមិនបានហូបបាយនិងម្ហូបទឹកទៀតផង ។ ខ្មែរក្រហមគ្មាន
ការអនុគ្រោះដល់ពួកខ្លាចមានឡើយ ព្រោះគេគិតថា ពួកនេះធ្វើពុត
ខ្ជិលធ្វើការក្រោយមកគេបានបញ្ជាឲ្យពួកឈ្នួលយកកងខ្លាចមាន
នេះទៅវាយចោលស្ទើរអស់រលីល ក្រោយមកគេពុំឃើញមានកង
ខ្លាចមានទៀតឡើយ ។

ចំណែកការងារនៅជិតភ្នំកងរ៉ា ជាដីចម្ការសល់ពីសង្គ្រាម
ចាស់ មានដើមឈើទំហំប៉ុនកងដែ រហូតដល់ប៉ុនភ្លៅដុះទ្រុបទ្រុល ។
អង្គការបានបែងចែកឲ្យមនុស្សម្នាក់កាប់កូនឈើលើដៃដីទីជិតពីរ
ម៉ែត្រ និងបណ្តោយ៥០ ម៉ែត្រឲ្យហើយក្នុងមួយថ្ងៃ ប៉ុន្តែអង្គការ
មិនបានផ្តល់កាំបិត និងពូថៅថ្មីឲ្យទេ គឺកង ចល័តត្រូវប្រើចបដំនួស
ពូថៅ និងកាំបិត (កាំបិត ពូថៅ មិនសូវមានទេ ក្នុងមួយកងមានតែ
ពីរបីប៉ុណ្ណោះ) ។ ការប្រើចបដើម្បីកាប់ និងកាសលើដីធំធេងធ្វើឲ្យ
មានការយឺតយ៉ាវការងារ ចំណែកអ្នកដែលធ្វើឲ្យបាក់ចបអង្គការ
នឹងយកទៅរៀនសូត្រមិនខាន ។ រៀងរាល់ថ្ងៃ កងចល័តទាំងអស់
ត្រូវធ្វើការងារធ្ងន់ធ្ងរក្រោមកំដៅថ្ងៃហួតហែង ហើយគ្មានទឹក
សម្រាប់ផឹកទេ គឺមានតែទឹកថ្លុកថ្លុកប៉ុណ្ណោះ ។ នៅទីនោះ ខ្ញុំបាន
មុជទឹកតែបួនដងប៉ុណ្ណោះ ទើបបណ្តាលឲ្យខ្ញុំកើតជំងឺរមាស់ពេញ
ខ្លួន ។ នៅរដូវភ្លៀងធ្លាក់ខ្លាំង ខោអាវរបស់ខ្ញុំក៏ចាប់ផ្តើមរហែក
បណ្តាលឲ្យរងាយយ៉ាងខ្លាំង ហើយជាញឹកញាប់ខ្ញុំតែងតែរលីលដួល
ដោយសារតែហត់ហែរ ។ ចំណែករបបអាហារទទួលបានមួយបាន
ចង្ហិនជាមួយដុំទៀតត្រីប្រាជ័ក្នុងផ្លូវហើយប្រៃ ។ ការហូបអាហារ
របៀបនេះបានធ្វើឲ្យកងចល័តជាច្រើនមានជំងឺរាករូសធ្ងន់ធ្ងរ
ហើយត្រូវទៅសម្រាកព្យាបាលនៅមន្ទីរពេទ្យស្ថិតនៅជាប់នឹងជើង
ភ្នំប៉ុន្តែអ្នកជំងឺភាគច្រើនមិនដែលឃើញគ្រឡប់មកកងវិញទេ ។

កងចល័តខ្លះទៀត ត្រូវរងនូវការចោទប្រកាន់ថា លួច
មាននិងលួច ដៃខ្លះក៏ត្រូវទទួលដោយអយុត្តិធម៌ ។ ថ្ងៃមួយ ខ្ញុំបាន
ឃើញឈ្មោះ ខុច សារឿន ជាជើងឯកកីឡាប្រដាល់ខ្មែរ (សង្គម-
ចាស់) មានដើមកំណើតនៅខេត្តកំពង់ស្ពឺដែលធ្លាប់ធ្វើការនៅទំនប់
កំបោរស្រះជាមួយខ្ញុំត្រូវកងឈ្នួលខ្មែរក្រហមចល័តឈ្លើយកទៅ

សម្លាប់ដោយសារតែកាត់និយាយតមាត់ជាមួយប្រធានកង ។ នៅមុនពេលសម្លាប់ គេបានយកកាត់ទៅចងដួចសត្វគោដោយ បន្ទាយខ្សែមួយកន្ទុយនៅជិតរោងបាយដោយមានកំហឹងនឹងខ្មែរ ក្រហមកាត់ក៏ស្ទុះទៅជាក់នារីរោងបាយដួលពីរបីត្រឡប់ព្រោះ កាត់ដឹងខ្លួនថាជីវិតត្រូវអស់ ។

អាណិតព្រំដី

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧៦ អង្គការប្រមូលកងចល័តតាម ភូមិជាច្រើនទៅលើកទំនប់អាណិតព្រំដី ដែលស្ថិតនៅក្នុងភូមិ ត្រពាំងថ្ម ស្រុកភ្នំស្រុក ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គណៈតំបន់ ឈ្មោះ ហឹង ។ ទំនប់នេះមានកម្ពស់១៥ម៉ែត្រ និងជើងទេរប្រវែង ៧០ ម៉ែត្រ ពីលើមកក្រោមនៅចំណុចស្ថានទី១ទំនប់នេះលាតសន្ធឹង នៅលើដុំរូបុរាណមួយ ដែលក្រាលដោយថ្មបាយក្រៀម ប៉ុន្តែ ខ្មែរក្រហមបញ្ជាឲ្យកងចល័ត កាត់ចេញទាំងអស់ព្រោះខ្លាចទឹក ជ្រាបចេញ នៅសម័យចក្រភពអង្គរមានផ្លូវធំមួយ តភ្ជាប់ពី ប្រាសាទអង្គរចុះមកទិសខាងលិច ដោយឆ្លងកាត់តាមស្រុកស្រីស្នំ តាមទ្វារទឹកស្ពានស្រែន ឆ្លងកាត់តាមត្រពាំងថ្ម ស្រុកភ្នំស្រុក រហូតដល់បន្ទាយឆ្មារ ស្រុកថ្មពួក មុននឹងទៅដល់ប្រាសាទក៏ម៉ែ ដែល ស្ថិតក្នុង ប្រទេសថៃសព្វថ្ងៃ ។ នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម គេបានយក ដុំរូបុរាណនេះបង្កើតបានជាទំនប់អាណិតព្រំដី គឺអាណិតព្រំដី រោងស្ពានស្រែន និងអាណិតព្រំដី (ដែលបិតនៅមិនឆ្ងាយពីគ្នាក្នុង ស្រុកភ្នំស្រុកតែមួយ) ។ នៅទីនោះអង្គការបានកំណត់ក្នុងមួយថ្ងៃ កងចល័តម្នាក់ត្រូវរែកដីបាន៤ម៉ែត្រក្នុង ចំណែកកងពិសេស ត្រូវរែកបាន៥ម៉ែត្រក្នុង ។ ពេលមួយ ដោយសារតែខ្ញុំមាន កម្លាំងខ្សោយ ខ្ញុំប្រើដីរែកដីឡើងខ្លួនទំនប់ចោទគ្រេង មានចម្ងាយ ប្រហែលមួយរយម៉ែត្រពីមាត់រណ្តៅដីទៅដល់ខ្លួនទំនប់ ខ្ញុំនឹងតម្កល់ ដួលជ្រប់ ពេលដែលក្រឡេកឃើញបាតទំនប់ជ្រៅពេក ។

នៅរដូវប្រាំងឆ្នាំ១៩៧៧ កងចល័តមានការខ្វះខាតទឹក ដឹកកាន់តែខ្លាំង ព្រោះមានតែបឹងមួយដែលមានទឹកល្អក៏ ខាប់ ដោយសារអ្នកភូមិដែលរស់នៅក្បែរនោះចុះចាប់ត្រី ។ ថ្ងៃមួយ ពេលឡានបានដឹកទឹកមកដល់ ខ្ញុំប្រជ្រៀតដណ្តើមយកទឹកបានមួយ បីដុំ ដែលមានចំណុះតែមួយលីត្រកន្លះ ប៉ុណ្ណោះមកចែកគ្នាដឹក ហើយពេលសម្រាកថ្ងៃត្រង់ ខ្ញុំតែងតែដើរទៅដឹកកន្លែងណាដែល

មានដីសើមៗ ក្នុងបាតត្រពាំង នៅម្តុំនោះដើម្បីសម្រេចយក ទឹកដឹកសម្រាប់ពេលយប់ៗ ព្រឹកខ្លះ យើងក្រោកយឺត ត្រូវគេលួច ដងយកទឹកអស់គ្មានសល់ ។ ចំណែករបបអាហារ ខ្មែរក្រហមបាន វាល់បាយឲ្យម្នាក់មួយវែក ហូបជាមួយសម្លកូនត្រីកញ្ចុះប្រឡាក់ ។ របបអាហារនេះមិនឆ្អែតសម្រាប់ខ្ញុំ ហើយពេលខ្លះ ដោយសារ ហត់ហេវខ្លាំងពេក ខ្ញុំបានលួចដើរដឹកក្តាមប្តូកភ្លែតជាមួយមិត្តភក្តិ យកមកស្ងោរលាយជាមួយស្លឹកឈើព្រៃហូបបន្ថែមទៀត ។ ទំនប់ ត្រពាំងថ្ម បានបញ្ចប់ទៅដោយឆក់ជីវិតកងចល័តអស់ជាច្រើននាក់ ចំណែកអ្នកដែលនៅសេសសល់រាប់រយនាក់ទៀត មានរូបកាយ ទ្រុឌទ្រោម សុខភាពទន់ខ្សោយ ដោយកង្វះអាហារ និងថ្នាំព្យាបាល ។

(នៅមានត) ស៊ីន ធួន

ដំណឹងស្តុករកពូ

នាងខ្ញុំឈ្មោះ លីម ភានុវណ្ណធីនីស៊ីហៈ រស់នៅសង្កាត់ សន្សំកុសល ខណ្ឌមានជ័យ ក្រុងភ្នំពេញ សូមប្រកាសរកពូ ឈ្មោះ ហាក់ អុល មកដល់បច្ចុប្បន្នមានអាយុ៧២ឆ្នាំ ។ កាល ពីសម័យ លន់ នល់ ពូរបស់នាងខ្ញុំមានផ្ទះនៅទួលគោក ហើយ កាត់ធ្វើជាបើអឹម ។ កាត់បានបែកពីគ្រួសារនៅម្តុំវត្តលង្កា ពេល ដែលខ្មែរក្រហមជម្រៀសប្រជាជនចេញពីក្រុងឆ្នាំ១៩៧៥ ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក គ្រួសារនាងខ្ញុំបាត់ដំណឹងគាត់រហូត ។

ប្រសិនបើ បងប្អូនណាបានដឹង ឬស្គាល់ឈ្មោះពូរបស់ នាងខ្ញុំ សូមមេត្តាទាក់ទងមកនាងខ្ញុំតាមរយៈទូរស័ព្ទលេខ : ០១៥ ៥៥៥ ០០៧ ឬ ០១២ ៩៩៦ ៧៥០ ឬ មជ្ឈមណ្ឌល ឯកសារកម្ពុជា តាមរយៈអាសយដ្ឋាន ផ្ទះលេខ៦៦ មហាវិថី ព្រះសីហនុ ខណ្ឌចំការមន ក្រុងភ្នំពេញ ទូរស័ព្ទលេខ ០២៣ ២១១ ៨៧៥ ឬ ០១៦ ៨៧៦ ៦៩២ ។

សូមអរគុណ!

ប្រវត្តិអ្នកម្នាយ

ម្តាយខ្ញុំមានឈ្មោះ ម៉ីន បានស្រុកកំណើតនិរសនៅ ភូមិបួរ ឃុំព្រៃវែង ស្រុកកំរង ខេត្តតាកែវ ។ ឪពុករបស់គាត់ ឈ្មោះ ម៉ីន សៀក និង ម្តាយឈ្មោះ ឆៀញ ។ ម្តាយខ្ញុំជាកូនច្បង ក្នុងចំណោមបងប្អូនប្រុសស្រីប្រាំមួយនាក់ ។

ខ្ញុំបាទឈ្មោះ ហេង សំណាង ។ កាលពីខ្ញុំនៅតូច ម្តាយរបស់ខ្ញុំសូម្បីរៀបរាប់អំពីដំណើរជីវិតរបស់គាត់ដែល ធ្លាប់ឆ្លងកាត់នៅក្នុងសម័យខ្មែរក្រហមប្រាប់ទៅដល់កូនៗណាស់ ។ គាត់តែងតែរំពឹក ប្រាប់កូនៗ ថា មុនសម័យខ្មែរក្រហម ទោះបីក្រុម គ្រួសាររបស់គាត់មិនសូវមានជីវភាពធូរធារដូចគ្រួសារផ្សេង ក៏ដោយ ក៏ជីវិតរបស់ខ្ញុំនៅតែបញ្ជូនម្តាយខ្ញុំទៅរៀនសូត្របានដែរ ទោះបីជាម្តាយខ្ញុំមានភារកិច្ចរស់ជាប់ជាមួយនិងការងារនៅផ្ទះ ក៏ដោយ ។ ពេលនោះម្តាយខ្ញុំបានរៀនសូត្រត្រឹមតែថ្នាក់ទី១២ ប៉ុណ្ណោះ ។ មួយរយៈក្រោយមក នៅភូមិកំណើតរបស់ម្តាយខ្ញុំចាប់ ផ្តើមមានភាពប្រឆាំងនឹងយ៉ាងខ្លាំងដោយ នៅក្នុងក្រុមគ្រួសាររបស់ ម្តាយក៏ដូចជាក្រុមគ្រួសារផ្សេងគ្នាបាននាំគ្នាចាកចេញពីស្រុក កំណើតរបស់ខ្លួនរួចនាំគ្នាគេចខ្លួនមួយរយៈ ដោយសារតែមានការ ទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់អាមេរិក និងឧបហាន លន់ នល់ ។

នៅឆ្នាំ១៩៧៥ នៅពេលដែលខ្មែរក្រហមបានចាប់ផ្តើម គ្រប់គ្រងភូមិរបស់ម្តាយខ្ញុំ ក្រុមគ្រួសាររបស់ម្តាយខ្ញុំត្រូវបានខ្មែរ ក្រហមជម្លៀសឲ្យចាកចេញទៅរស់នៅស្រុកផ្សេង ។ ការជម្លៀស នេះ ម្តាយខ្ញុំបានរៀបរាប់ប្រាប់ខ្ញុំថា «នៅពេលជម្លៀស ក្រុម គ្រួសាររបស់គាត់ដូចជាក្រុមគ្រួសារផ្សេងទៀតដែលមានចំនួន រាប់រយគ្រួសារត្រូវបានបែកបាក់ពីឪពុកម្តាយបងប្អូននិងសាច់ ញាតិដោយអង្គការបានបែកបែកឲ្យរស់នៅផ្សេងពីគ្នា» ។

ម្តាយខ្ញុំត្រូវបានអង្គការបញ្ជូនទៅរស់កន្លែង ។ គាត់មិន ដឹងថាឪពុកម្តាយរបស់គាត់ត្រូវបានអង្គការបញ្ជូនទៅទីណាទេ ដោយមិនបានទទួលដំណឹងអ្វីសោះពីអ្នកទាំងពីរ ។ ហើយចំណែក បួនបន្ទាប់បីនាក់ទៀត អង្គការបានបញ្ជូនទៅកងកុមារ ។ នៅក្នុង

កន្លែងនោះ ម្តាយខ្ញុំត្រូវបានអង្គការចាត់តាំងឲ្យដឹកដី ដឹកប្រឡាយ រស់នៅយ៉ាងណាស់ បាក់នៅទីនោះ ។ គាត់ក្រោកពីព្រលឹមទៅធ្វើ ការងាររហូតដល់ម៉ោង៦លាចេញមកផ្ទះវិញ ។ ពេលសម្រាក គឺអាចសម្រាកបានតែនៅពេលបាយប៉ុណ្ណោះ ។ ការហូបចុកនៅ ទីនោះមិនគ្រប់គ្រាន់នោះទេ មានតែបបររវាវប៉ុណ្ណោះ ។

នៅរដូវវស្សា ម្តាយខ្ញុំត្រូវបានអង្គការចាត់តាំងឲ្យចូល ទៅក្នុងក្រុមដកស្នូល ។ បន្តដោយសំឡេងអូលដើមក គាត់បាន ប្រាប់ថា «ទោះបីជាក្មេងខ្លាំងយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ខ្មែរក្រហមមិន អនុញ្ញាតឲ្យយើងឈប់ដែរ» ។ ម្នាក់ៗខំប្រឹងធ្វើដើម្បីឲ្យទាន់ដែន ការរបស់ដែលអង្គការចាត់តាំងហើយក៏គ្មាននរណាហ៊ានជំទាស់ ដែរ បើហ៊ានជំទាស់អង្គការនឹងយកទៅសម្លាប់ចោលជាមិនខាន ឡើយ ។ ថ្ងៃមួយ ពេលដែលម្តាយខ្ញុំកំពុងស្នូល មិត្តភក្តិរបស់គាត់ បានឃើញកូនក្តាមមួយរៀរកាត់មុខ ។ ដោយសារភាពស្រេក យាន មិត្តភក្តិរបស់គាត់ក៏ចាប់កូនក្តាមនោះហូប ។ ស្រាប់តែកង ឈូបឃើញ រួចចាប់ខ្លួននិងស្រែកឡើងថា «មិត្តនារីចង់ក្បត់នឹង បក្សដូច្នោះត្រូវយកទៅកសាង» ។

ម្តាយរបស់ខ្ញុំនៅឃើញដូច្នោះ ក្នុងចិត្តរបស់គាត់ក្តក្តាល ចំពោះមិត្តភក្តិជាខ្លាំងតែមិនអាចធ្វើអ្វីបានគឺបានត្រឹមតែអាណិត ប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែកបួនប្រុសរបស់គាត់បីនាក់ទៀតដែលរស់នៅក្នុង កងកុមារត្រូវបានអង្គការចាត់តាំងឲ្យដើររើសអាចម៍កោតាមវាល ស្រែដើម្បីយកមកធ្វើដី ។ ឯបួនប្រុសពីរនាក់ទៀតនៅតូចៗ បាន ស្លាប់ដោយសារជំងឺលាបក់ព្រួញ ។ រីឯឪពុករបស់គាត់ក៏បាន ស្លាប់ដែរដោយសារការអត់អាហារ ។ នេះគឺជាពាក្យសម្តីដែល អ្នកធ្វើការជាមួយជីតាខ្ញុំនិយាយពេលដែលគាត់នៅរស់ ។

ថ្ងៃមួយ ក្រុមរបស់ជីតាខ្ញុំបួននាក់បានសាច់សេះមកធ្វើ ជាម្ហូបជីវិតរបស់ខ្ញុំគាត់បានហូបច្រើនជាងគេហើយក៏ពុលស្លាប់តែ ម្តង ។ ចំណែកអ្នកផ្សេងទៀតគ្មាននរណាស្លាប់ទេគ្រាន់តែចុកពោះ បន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះ ។

ពេលនោះម្តាយខ្ញុំនិយាយថា ពេលបានឮដំណឹងថាឪពុក របស់គាត់ស្លាប់ភ្លាម គាត់ក៏សុំអង្គការដើម្បីទៅមើលតែមិនត្រូវ បានអនុញ្ញាតឲ្យទៅទេ ដោយនិយាយទៅកាន់ម្តាយខ្ញុំថា “នេះជា រឿងរបស់បុគ្គលទេ”

ក្រោយពេលដែលកងទ័ពរៀតណាមចូលមកដោះ ក្រុម គ្រួសាររបស់ម្តាយខ្ញុំក៏ជួបជុំគ្រួសារ ហើយនាំគ្នារិលត្រឡប់ស្រុក កំណើតវិញ ។ ទោះបីជារបបខ្មែរក្រហមបានកន្លងផុតទៅអស់រយៈ ពេលជាសាមសិបឆ្នាំហើយក៏ដោយ ក៏ស្លាកស្នាមនៃភាពឈឺចាប់ នៃការបាត់បង់ក្រុមគ្រួសារឪពុកម្តាយ បងប្អូន សាច់ញាតិ និង

មនុស្សជាទីស្រឡាញ់នៅតែដក់ក្នុងចិត្តគាត់ជានិច្ច ។

ជាចុងក្រោយ ម្តាយរបស់ខ្ញុំសន្សំថា មានតែតុលាការ ខ្មែរក្រហមទេដែលអាចស្វែងរកយុត្តិធម៌ដូចក្រុមគ្រួសាររបស់ គាត់ក៏ដូចជាជនរងគ្រោះបានស្លាប់អស់ជិតពីរលាននាក់នឹងទទួល បាននូវយុត្តិធម៌ដ៏សមស្របមួយសម្រាប់ព្រលឹងរបស់អ្នកទាំង នោះក៏ដូចជាជនរងគ្រោះដែលបានរួចជីវិត ។

ដូច្នោះ ម្តាយរបស់ខ្ញុំ សំណូមពរឲ្យតុលាការមេត្តាពន្លឿន ការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមទាំងនោះឲ្យបានឆាប់តាមដែល អាចធ្វើទៅបាន ។ **ហេង សំណាង**

រកឃើញប្តូរនិងដួងច្រូតយកវាយ: ទស្សនាវដ្តីស្វែងរកការពិត

នាងខ្ញុំឈ្មោះ ស ដួក ហៅ ដួក អាយុ៥៨ឆ្នាំ ស្រុកកំណើតនៅភូមិលេខ៥ ឃុំកំពង់លាង ស្រុកកំពង់លាវ ខេត្តព្រៃវែង ។ នាង ខ្ញុំមានឪពុកឈ្មោះ អេង ស ជាប្តីលីស (ស្លាប់នៅដំនាន់ លន់ នល់) និងម្តាយឈ្មោះ ស៊ុត វិធីហេង (ស្លាប់នៅដំនាន់ខ្មែរក្រហម) ។

នាងខ្ញុំមានប្តូរដួងច្រូតឈ្មោះ ចក់ ម៉ុ ហៅ ចក់ ប៊ូលីន បានចេញពីស្រុកខ្មែរទៅរស់នៅប្រទេសអាមេរិកក្រោយបបខ្មែរ ក្រហម ។ ប៊ូលីន មានឪពុកឈ្មោះ រ៉ុ ឬ សុទ្ធី ធ្វើជាពេទ្យ (អ្នកភូមិតែងហៅគាត់ថា ពេទ្យសុទ្ធី) ស្លាប់នៅម៉ូតែកោរដោយខ្មែរ ក្រហមចង់គាត់រួចហើយយកទៅទម្លាក់ក្នុងទឹកទន្លេ ។ ចំណែកម្តាយឈ្មោះ ស៊ុត គឹមជួរ ជាមេដូរ ។

ប៊ូលីន មានបងប្អូនបង្កើតបួននាក់ ។ បងទី១ ឈ្មោះ គឹម ឡាយ ប្រុស (ស្លាប់ដំនាន់ខ្មែរក្រហម) , បងទី២ ឈ្មោះ ស្រី (ស្លាប់ដំនាន់ ខ្មែរក្រហម) ទី៣ ប៊ូលីន និងទី៤ ប្តូរស្រីពៅឈ្មោះ គឹម អូន សព្វថ្ងៃរស់នៅស្រុកពញាឮក្រក ខេត្តកំពង់ចាម ។

ប៊ូលីន បានមកលេងស្រុកខ្មែរម្តងកាលពីឆ្នាំ១៩៧៧ ហើយគាត់បានជួបខ្ញុំ ប្តីខ្ញុំ ព្រមទាំងកូនខ្ញុំម្នាក់ និងបានជួបជាមួយ ប្តូរបង្កើតរបស់គាត់ឈ្មោះ គឹម អូន និងប្តីព្រមទាំងកូនបង្កើតទៀតនៅភ្នំពេញ ។ គ្រួសារនាងខ្ញុំ និងគ្រួសារ អូន បានថតរូបជុំគ្នានៅ ព្រះបរមរាជវាំងដើម្បីទុកជាអនុស្សាវរីយ៍ ។ នៅឆ្នាំនោះ ប៊ូលីន មិនបានទៅលេងស្រុកកំណើតនៅខេត្តព្រៃវែងទេ ព្រោះពេលនោះ ប្រទេស កម្ពុជាកំពុងមានចលាចល ហើយគាត់ក៏ត្រឡប់ទៅសហរដ្ឋអាមេរិកវិញ ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក យើងក៏ដាច់ការទាក់ទងគ្នារហូត ។

ទើបតែមកដល់ថ្ងៃទី២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១២នេះ បងស្រីដីដួងច្រូតរបស់នាងខ្ញុំឈ្មោះ សៀវ ធ្វើការនៅក្រុមប្រឹក្សាខេត្ត ព្រៃវែងបានឃើញដំណឹងស្វែងរកគ្រួសារសរសេរដោយ ចេស៊ីកា ភៀសាន់ (ត្រូវជាកូនរបស់ ចក់ ប៊ូលីន) និងបានឃើញរូបខ្ញុំដែលថត នៅខាងមុខព្រះបរមរាជវាំងកាលពីឆ្នាំ១៩៧៧) បោះពុម្ពផ្សាយក្នុងទស្សនាវដ្តីស្វែងរកការពិត លេខ១៣៥ ខែមីនាឆ្នាំ២០១២ ។ ភ្លាមនោះ បងសៀវ ក៏បានទូរស័ព្ទប្រាប់អំពីដំណឹងស្វែងរកគ្រួសារនេះមកនាងខ្ញុំនៅខេត្តសៀមរាប ព្រោះគ្រួសារនាងខ្ញុំបានផ្លាស់ពីខេត្តព្រៃវែងទៅ រស់នៅខេត្តសៀមរាបតាំងពីឆ្នាំ២០០០មកម៉្លោះ ។ នៅថ្ងៃទី៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១២ នាងខ្ញុំនិងប្តីបានមកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា និងបានជួបជាមួយលោក ញាណ សុជាតិ ដើម្បីសួរនាំពីដំណឹងប្តូរ ប៊ូលីន និងក្មួយ ចេស៊ីកា ។ ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណដល់មជ្ឈមណ្ឌល ឯកសារកម្ពុជាដែលបានជួយផ្សព្វផ្សាយដំណឹងស្វែងរកគ្រួសារនិងឲ្យខ្ញុំនិងប្តីដួងច្រូតរបស់ខ្ញុំអាចជួបគ្នាឡើងវិញ ។

សង្រេងកៅវិញកនិញាណក្ខន្ធស្នាក់ដែលបានស្លាប់ នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ក្រោងនឹងបោះពុម្ពផ្សាយនូវសៀវភៅមានកត់ត្រាល្មោះរបស់អ្នកដែលស្លាប់បាត់បង់ជីវិតនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។ កន្លងមក មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានចងក្រងនូវឈ្មោះអ្នកដែលស្លាប់ជាង១លាននាក់រួចមកហើយ ។ ប្រសិនបើលោកយាយ លោកតា អ៊ី ពូ មីង ប្រាថ្នាចង់ឲ្យឈ្មោះសមាជិកក្រុមគ្រួសារដែលបានស្លាប់បាត់បង់ជីវិតមាននៅក្នុងសៀវភៅនេះ សូមទាក់ទងមកកាន់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាតាមរយៈ អេឌីកុកថាយ ទូរស័ព្ទលេខ ០ ១២ ៧៩៩ ៨៩៨ ឬ អ៊ីម៉ែល : truthkokthay@dccam.org ឲ្យបានឆាប់រហ័សតាមពេលវេលាដែលអាចធ្វើទៅបាន ។

សូមផ្តល់ព័ត៌មានដូចខាងក្រោម :

- ១) ឈ្មោះអ្នកប្រកាសប្រាប់, ២) តើមានបងប្អូនបង្កើតរួមទាំងឪពុកម្តាយស្លាប់ ប៉ុន្មាននាក់នៅក្នុងសម័យខ្មែរក្រហម? ៣) ឈ្មោះអ្នកស្លាប់, ៤) ភេទអ្នកស្លាប់, ៥) អាយុអ្នកស្លាប់ (បើអាចចាំបាន), ៦) ត្រូវជាអ្វីនឹងអ្នកប្រកាស (ឧទាហរណ៍ : ឪពុក ម្តាយ បងប្រុស ប្អូនប្រុស បងស្រី ឬប្អូនស្រី), ៧) សាច់រឿងទាក់ទងនឹងការស្លាប់ (ឧទាហរណ៍ : ស្លាប់នៅទីណា? មូលហេតុអ្វី?), ៨) វត្តភ្នាក់ទាក់ទងនឹងអ្នកស្លាប់ (ឧទាហរណ៍ : រូបថត ឯកសារ ឬវត្ថុផ្សេងៗ), ៩) ព័ត៌មានសម្រាប់មជ្ឈមណ្ឌលទាក់ទង (ឧទាហរណ៍ : លេខទូរស័ព្ទ អាសយដ្ឋាន) ។

ប្រសិនបើចង់ស្វែងរកអ្នកដែលបាត់ខ្លួនសូមផ្តល់ព័ត៌មានខាងក្រោម :

- ១) ឈ្មោះអ្នកបាត់ខ្លួន, ២) ភេទ, ៣) អាយុ, ៤) ត្រូវជាអ្វី, ៥) សាច់រឿងទាក់ទងនឹងការបែកគ្នា, ៦) វត្តភ្នាក់ទាក់ទងនឹងអ្នកបាត់ខ្លួន (ឧទាហរណ៍ : រូបថត ឯកសារ ឬវត្ថុផ្សេងៗ) ។

ដើម្បីយុត្តិធម៌និងការចរចា
ដែលជាមូលដ្ឋានដ៏សំខាន់ក្នុងការផ្សះផ្សាជាតិ

ខ្ញុំបង្គំការបោះពុម្ពផ្សាយដោយរដ្ឋាភិបាល នៃរដ្ឋ និងសហរដ្ឋអាមេរិក
អនុញ្ញាតឲ្យបោះពុម្ពផ្សាយដោយក្រសួងព័ត៌មាននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ប្រកាសទេសរដ្ឋមន្ត្រីនិងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មានលេខ ០២៧១ ពម ៧៩ ចុះថ្ងៃទី២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៩៧

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា : ការិយាល័យព័ត៌មានសាធារណៈ

ផ្ទះលេខ ៦៦, មហាវិថីព្រះសីហនុ ភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទូរស័ព្ទ : (៨៥៥) ២៣ ២១១ ៨៧៩ ទូរសារ : (៨៥៥) ២៣ ២១០ ៣៥៨

